qui est de primis cãis(Et de oīum motu naturali)hoc quoad alterũ qui est de motu: Octa a principiis duplicia hæc quidem simplicia:de quibus est secũda naturalis philosophiæ pars:hæc mixta:de simplicibus.s.cœlo & elementis q̄tuor corporalibus:in eo agitur libro q de cœlo & mundo inscribit̄:in quatuor diuiso uolumina: put illud circulari motu: hæc uero recto sursum deorsumue mouent̄: in qua parte ea ēt repõitur porciuncula: quæ tractatum de quatuor elementis in eo qui de cœlo & mundo iam inceptũ sub alia quippe ratione perficit scilicet inq̄tũ ipsa elemẽta & cætera oīa caduca generabilia & corruptibilia sunt:& ad formã trāsmutãt̄: & dr̄ liber de generatione & corruptiõe:duo habẽs uolũia.Mixta sũt duo inaĩata & aĩata.Inanimata duplicia q̄dã iperfecte mixta sicuti grãdo Cometæ & talia huiusmodi:q̄dã plene mixta:uidelicet lapides & metalla:q oĩa sub terra:in aere:& altiori loco:ab uno pricipio materiali.s.exalatione fiũt:humida uidelicet:& sica:q̄re merito in eodem ab Arist.in uniuersali sãltẽ docẽt libro: q̄ scia a ueteribus dicta ẽ metheorologica:q̄d nomẽ de sublimibus cõtẽplatiõe significat:& licet eo q̄d debet strictius sit:Verũtamẽ Aris.de noibus minime curãs ueteꝝ cessit auctoritati.loq̄ndũ.n.ẽ ut plurs loquũt̄ sed ẽ sentiẽdũ ut pauciores & sapiẽtes:& de iis ẽ tertia philosophiæ nãlis ps Aĩata quoq; duplicia sũt hæc solã uegetatiuã hñtia aĩam.s.ipæ plãtæ hæc uero sensitiuã ẽt:uidelicet aĩalia.Aĩalia ãt uel sola cognitiõe:q̃ sũt adiscũt̄:& hoc i li.historiaꝝ fit:in nouẽ ptito uolũina:licet scd̃m alios i .x.uel cognitione pp q̄d talia sint q̄d i tredeci fit libris mox enumerãdis.Hac aũt duplici uia de aĩalibus tria docemur.Vnũ est aĩaliũ substãtia siue essentia naturalis cũ suis opatioib₃ ppriis seu ppinquis.Secũdũ ẽ generatio. Tertiũ uita & mors:cũ sibi cognatis. Substãtia aĩaliũ q p cãs adiscit̄:pti cognoscit̄ p materiã:& de hac ẽ liber de ptib₃ aĩaliũ i q̄tuor ptes diuisus:& liber de pgressu uel pcessu seu incessu aĩaliũ:qui ẽt de ptibus ad motũ aĩaliũ utilib₃ dr̄:in iis.n.duobus rõnes & causæ ptiũ aĩaliũ adiscunt̄ ptim cognoscit̄ & magis p formã q̄ ẽ aĩa: & de hac quæ nõ mõ aĩaliũ sed uegetabiliũ quoq; ẽ forma in libro de aĩa in tria diuiso uolumina fit cõtẽplatio.Opationes uero aĩali ppriæ & ppiquæ sunt sensus & motus:inquãtũ.n.aĩal sensitiuũ est:ipsum cõsequunt̄:sensus.n.put ab exterioribus sensibilib₃ tali ac tali natura formatis p sua instrumẽta talib₃ elemẽtis deputata mouent̄: in libro de sensu & sensibili ptractant̄.Prout uero pteritoꝝ formæ alias sensibus pceptoꝝ denuo reuocant̄ i actu in libro de memoria & reminiscẽtia agit̄.Cæteꝝ q̄tenus sensus ipsi nõnũq̄ in effectũ trãseũt aliquãdo sopiũt̄ de eis in eo q de somno & uigilia fit speculatio.Operatio aũt aĩalis q̄ est motus:aĩali quoq; ppinqua:ẽ quãdoq̄dẽ motu de loco ad locũ oĩa fere aĩalia uel cõstrictionis saltem dilatationisue motu moueant̄: nõ sine sensu pfecto: cũ aĩal omne rem sibi placidã sensu pceptam uel forte infestã apetitu iperãte sequat̄ uel fugiat:Et de hoc motu in eo q de cã motus aĩalium in coi tradita est doctrina secũdũ q̄d' de aĩalibus ab Aristo.docetur est generatio. cuius cãs in libro de generatione aĩalium in q̄nq; diuiso uolumina nos docuit: licet eius diffinitio i libro de uita & morte ex prius ptractatis cõcludat̄.Tertiũ de aĩalib₃ ẽ uita & mors:iisq; cognata:cognata ãt sunt uitæ lõgitudo & breuitas:d quaꝝ cãis ẽ liber de cãis lõgitudĩs ac breuitatis uitæ:Status ẽt iuuentutis & senectutis: ispiratio quoq; & expiratio:q̄bus aĩal uiuit ac morit̄ de q̄bus est liber de iuuentute & senectute & liber de inspiratione.De uita aũt & morte oĩum ultima in eo fit qui de uita & morte dr̄:in quo pauca de uita cũ in libro de cã longitudinis uitæ pluria pertractauerit:& plurima de morte pertractat.Postq̄ hæc oĩa de aĩalibus a sola natura condita ab aristotele pfecta fuere mox a puro iam naturæ opere quasi saliẽs ad ea q̄ non sola natura sed arte quoq; subministrãte fieri possunt scilicet ad sanitatem & langorem:tanq̄ medium cõterminum utriusq; physici uidelicet ac medici accedens & ea pertractans non tamen naturales limites transgrediens: sed principia sanitatis & morbi prima prælibans: omnia tandem quæ de natura sunt animalium finitime claudit. Hoc tamen te scire uolumus q̃ prædicta tria scilicet substantia cum operationibus: generatio: & uita cum morte & sibi cognatis in tredecim per causas prædictis inquisita libris:eadem hæc cognitione quia sunt ab ipsomet Aristotele in li.de historiis ptractata sunt:q̄ q̄dẽ oĩa animalibus attinentia in libris quatuordeci cõprehẽsa:q̄rtã nãlis philosophiæ cõficiũt ptẽ.De plãtis ãt q̄ sola uegetatia uiuũt aĩa de q̄bus ẽ q̄nta philosophiæ nãlis ps:nihil certi ab Ari.ad nos puẽit:sed de eis a Theofrasto eius discipulo libri.xvi.decẽ uidelicet de historiis:licet de decio pauca reperiantur:Reliqui de causis Aristotelis doctrinam de aĩalibus tanq̄ exemplar sequentes:scripti sunt:qui a Theodoro gaza natione græco:romana tamen eloquentia secundo:nobis nuper e græca lingua in latinam denuo conuersi sunt:in quibus libris pari modo Theofrastus Aristotelis de animalibus uestigia seq̄nens:substantiam uegetabilium cum suis operatiõibus :generationem:& uitam cum morte:& sibi cognata:quoad fieri Potuit subtiliter disputauit:de q̄bus ad p̄sens nõ plura:De physica eni doctria ab Aristotele tradita p̄sens ẽ itẽtio Partes itaq; & certus libroꝝ nũerus doctrĩæ physicæ Arist.Ita se habẽt secũdũ ueteꝝ perypatheticoꝝ snias q̄q̄ iuniores sic eã diuiserit dicẽtes materia phisico subiectã uel sit ens uel corpus mobile cõsiderari posse uel in se & de hoc ẽ li.de phisico auditu uel ad materiam contractum: simplicem uel mixtam simplicem inq̄ ad situm mobile & est liber de cœlo & mũdo uel ad formã & est liber de generatione & corruptione. Si ad mixtam uel adid quod est in uia mixtionis & est liber metheoroꝝ uel plene mixtum iaiatum quod uocãt mierale uel aĩatum cuius prior pars est aĩa de qua & suis operatiõibus est liber de aĩa & alii de operationibus: posterior pars est corpus de quo est liber de aĩalibus ex historiis partibus & generatione aĩalium confectis de animalibus ab iis nuncupatis.Quantã autẽ ueritatem horũ iuniorum sententiam in se continet in posterum fiet manifestũ

Sectio secunda & est ordo uniuersalis quinq; partium doctrinæ physicæ. Caput primum de ordine uniuersali trium primarum partium.

h Abito numero partium ac librorum Physicæ doctrinæ Aristotelis sufficiẽti:nunc de ordine dicendũ est.est autem duplex ordo.hic comunior:partis ad partem:de quo in primis:particularis alter:uidelicet particularum unius partis in se:de quo posterius.Comunior ordo est quo quinq; inuicem maiores ordinantur partes.Prima quatum est de principiis primis causis & elementis naturæ:ac de comunibus naturalẽ

motũ & naturalia consequẽtibus & de motu.Secunda de simplicibus corporibus.s.cœlo & elementis quatuor: prout locali mouentur motu.huic parti annexa ea uia qua caduca inquatũ talia cõsiderant̄.Tertia est de mixtis inanimatis.Quarta de de animalibus:Quinta de plantis.Harũ quinq; partium ordinem in principio tertiæ partis & merito expressit Aristoteles.Nam ibidem tanq̄ arbiter in medio suæ doctrinæ sedens: mediasq; res inter simplicia & aprime composita pertractans:utraq; extrema equaliter attingere potuit:& ea medio copulare.Collegit igitur ibidẽ ea quæ in duabus prioribus partibus expedita fuerant:tractanda uero in duabus residuis partibus proposuit.Interim uero quæ in hac tertia & media tractari debuerant:patefecit.Dicimus igit̄ q̃ prima ps de iis quinq; ea est quæ de principiis primis & elementis naturæ & de omnibus cõibus naturalem motum cõ sequentibus similiter & de motu:in eo qui est de physica audicione primo agit:principia enim & maxime omnium prima præcognosci debent nisi.n.ea in quibus multa tractanda in unum cõueniunt:seorsum primo pertractẽtur:iddem inutiliter sæpe reiterare continget.hunc ordinem docet in huius libri principio dicens(necessarium & de natura temptandũ prius determinare quæ circa principia sunt)& parũ post(Vnde ex uniuersalibus in singularia oportet prouenire)Hæc eadem prima pars tanq̄ primo pertractata:in principio metheororũ prio colligitur:cum dicitur (De primis igitur causis naturæ & de omnium motu naturali &c.)ubi Alexander aphrodiseus ait (incipiens metheorologica primo nobis ad memoriam reducit dicta iam de iis quæ in naturali negotio simul autem & ordinem nobis scribit omnis naturalis theoriæ:& primo quidem recordat̄ de inscripto naturali audi: u:illo negocio existente primo totius naturalis theoriæ:in illo enim dixit de primis principiis & causis naturæ & de omnibus comunibus conuenientibus ad naturalem motum: quorum primo hic recordat̄) Secunda pars ea est quæ est de simplicibus:annexa ei uia illa qua caduca inquãtum generabilia & corruptibilia sunt considerantur.Nam post principia principiatorum sequi debent simpliciora.hæc autem sunt Cœlum primo.& elementa qnatuor.pront simplici scilicet locali mouentur motu.cœlum circulariter:elemento:recte sursum deorsumue:cui simplicium contemplationi ea etiam annectitur portio qua elementorum caducorum iam in postremis libri de cœlo & mundo inceptorum cæterorumq; generatio & corruptio docetur.est enim semita hæc quasi principium quoddam generabilium & corruptibilium inquantum talia sunt ut inquit Aueroys in principio metheororum.Iis testis est Aristoteles in præfato loco mox post collectionem libri de physica audicione dicetis.(Adhuc ãt & de secundũ superiorem lationem perornatis astris. & elementis corporalibus quot & quæ)Et hoc quantum ad ipsa simplicia motu locali mota(& de ea quæ inuicem permutatione & de generatione & coruuptione omnium dictum est prius)hoc quantum ad librum de generatione & corruptione . hoc enim totum de secunda dictum est parte quæ a prima hic ab Aristotele distiguitur parte per illud aduerbium(adhuc)& eius partes per copulam(&)pluries reiteratam in unum uniũtur.Tertia pars ea est quæ de mixtis inanimatis agit.animalibus enim & plantis simpliciora sunt. Quare prius doceri phas est.nisi enim compositiora simpliciorum in cognitione tanq̄ exemplar sint: simpliciora prius doceri debent animalium autem cognitio plantarum est exemplar:ut inferius demonstrabitnr.cæterum inanimata animatis collata non sic se habent.Icirco prius doceri debent cum simpliciora sint.Hæc inanimata omnia sub una scilicet tertia locãtur parte. qn quodammodo sub uno libro qui metheorologica dicitur.cum ab uno materiali principio omnia ortum habeant scilicet exaltatione. intera q̄dẽ: ab humida:flumina & metallata liquabilia .a sicca:lapides & ustilia quæq;. In sublimi uero:ab humida:nix grãdo pluuia ros & pruina.a sicca uero:Cometæ & talia plurima.Cæterum perfecte mixta uti lapides & metalla posteriora sunt & compositiora.& ideo posterius tractari debẽt. de quibus particulariter ab Aristotele nihil inuenimus. licet In genere de iis in fine tercii libri metheororũ tractatum sit.sed a Theofrasto eius fideli discipulo ut Alexander in fine tercii metheororum inquit: particulariter pertractatũ est.cuius Theofrasti librum uidimus & habemus nundum latinis interpretatum qui de lapidibus inscribitur qui sic incipit (eorum quæ in terra consistunt : quædam sunt aquæ : quædam terræ) ubi paulo infra dicit. De metallis igitur in aliis speculatum est:de iis uero nunc dicamus)sed quicquid sit omnia hæc in una conti(ent parte quæ metheorologia a ueteribus:eis consẽciente ẽt in hoc nomine Aristotele nuncupata est.siue igitur unus sit liber in quo tota metheorologia pertractetur ut fecit Aristoteles:licet in genere tantum de lapidibus & metallis in tertio libro siue plures : sicuti Theofrastus & Arabes plures & latini . qui præter comunia particularia etiam metallata : & lapides in aliis libris a libro metheororum determinarunt : nihil interest. potissime cum omnia ex uno comuni procedant material principio scilicet exalacione ratione cuius in eadem tractari debent parte.& in comuni tractatione in uno pertractari debent libro uti fecit Aristoteles. Huic ordini huius tertiæ partis testis est Aristo. q post primæ ac secũdæ ptis collectiõe:tanq̄ in medio totius negocii sedẽs arbiter:ac in mediis existens rebus:subdit (Reliqua autem pars huius methodi est adhuc consideranda quam omnes priores metheorologiam uocabant) de qua Alexãder ibidem (Quarto autem ordinat præsens negocium quod & metheorologicũ iscribit quoniam ut ait omnes q ante ipsum uocabant ipsum metheorologiã)Dixit ãt (Quarto)non quod sit quarta pars sed liber quartus.Et hæc de ordine trium partium.comuniori dicta sufficiant.De quarta uero & quinta cum plurimam in se habeant difficultatem sub alio capite discutiendum est.

Ordo uniuersalis quartæ & quintæ partis: Caput II.

p Vgnare ad inuicem aĩalia & plantæ de loco uidentur. Plantæ enim simpliciores sunt quare præcedere postulant. Nos simpliciora cum dictis Concedimus prius tractari deberi. n. forte cõpositiora modus & exemplar sint quo simpliciora a nobis cognoscantur qualia aĩalia sunt.nã per cognita de aĩalibus quasi per exemplar quoddã plantarum noticia a nobis aquiritur eo quippe modo ac ratione quo sang uineorũ magis compositorum cognitione:uti exemplari quodam:ad imperfectorum animalium & simpliciorum cognitio

nem manudicimur.Sic etiam partes hominis nobis magis notæ in cognitiōem partium cæterorum:q̄q̄ simpliciorum:deducere debent.Iis testimonium est id quod loco præfato ab Aristotele scriptum fuit (Cum pertractauerimus de his temptabimus si quid possumus secundum inductum modum assignare de animalibus & plantis) in fine etiam libri de causa longitudinis ac breuitatis uitæ scribitur (Sed de hoc quidem secundum se in his quæ de plantis determinabitur)Ecce ꝙ post animalia posuit plantas. De hoc tamen plura in posterioribus scribētur. Nunc autem satis sit de eo ꝙ animalia præsciri debent:ut per ea tanq̄ per clariora & per exemplar in plantarum cognitionem manuduci debeamur. Quis igitur comunior ordo sit dictarum quinq̄ partium unius ad alteram:ex iis patet.Nūc autem ad quinq̄ particulares ordines earū quæ in dictis quinq̄ partibus cōtinentur particularum:descendamus.

Sectio tertia & est ordo particularis trium primarum partium Caput primum de ordine particulari primæ partis & est liber de physica auditione.

P Rima pars agit de primis principiis scilicet materia forma . priuatione . de natura. de causis quatuor. & causarum modis . de casu . ac fortuna . & communi motu. præter hæc de communibus agit.motum & naturalia fere omnia consequentibus passionibus scilicet continuo . Infinito loco uacuo secundum aliquos ac tempore & aliis plurimis.Habet unicum librum hæc prima pars:in octo diuisum uolumina. licet nonnulli libros priores separatos fecerint.eos librū de principiis uocātes.Residuum uero de motu uocant. In, scribitur de physica auscultatione uel physico auditu.Cum enim in eo de communibus in natura agatur merito nomen suscipit totius doctrinæ hoc aūt est.physica.principia enim & maxime prima pluribus communia uirtute maxima sunt.Quid autem sibi uelit quod de auscultati one cū dixerimus:sic habeto. Exteriores enim ab Aristotele dicebantur historiæ ac rethoricæ constitutiones:tanq̄ amatoribus sapientiæ alienæ:Cæterum re liquas eius conscriptiones tanq̄ ab hominibus nobilitate sua auscultari ac mente coli debentes:auscultatorias omnes nuncupabant peripathetici:Eæ enim cum hominis finem attingere faciant:auscultatione digne sunt. tantoq̄ attentius causas auscultare cogimur : quanto breuioribus obscurissimisq̄ tanq̄ oraculis ea si Aristoteles dedita opera : non inuidia motus : sed ut rudiora ingenia huius tam præclari conuiuii indigna procul arceret:uiros autem dignos diligenti studio exerceret : nobis edidit . Hic igitur liber tanto magis cæteris auscultatorius dicetur:quo ad ceterorum de natura cognitionem propositus est . Ordo autem huius partis seu libri est quoniam in primis prima tractat principia pluribus communia.post hoc de his quæ omnia fere consequuntur naturalia de quo in principio ait (Necessariū & de natura tēptandū prius determinare quæ circa principia sunt)& post pauca inquit (Vnde ex uniuersalibus in singularia oportet prouenire)De his autem cōmunibus passiōibus q̄ consequunt̄ ea ait in principio tercii(Quoniam autem natura est principiū motus &c.) & parum post (opottet non ignorare quid sit motus)Dehinc subdit(Cum aūt determinauimus de motu temptandum est eodem agredi modo & de his quæ consequenter sunt) consequentia apellans Continuum. infinitum locum.uacuum secundum aliquos.Et tempus Et hæc satis sint de ordine particulari primæ partis quæ in uno solo cadit libro de physica auditione qui incipit (Quoniam quidem cognoscere & scire contingit &c.

Ordo pticularis secundæ partis. s.libri de cœlo & mūdo & libri de generatione & corruptione. Caput. II.

P Ars secunda duos habet libros scilicet librum de cœlo & mūdo:& librum de generatione & corruptione.liber de cœlo & mūdo præcedit alterum.& in ipso:e a pars quæ est de cælo:præcedit.dehinc ea sequitur quæ est de elementis quattuor corpotalibus:prout hæc omnia motu mouentur locali.motus enim qui ad locum cum sit omnium primus ac simplicissimus eum præcedit qui est ad formam.imo eius est causa. Quare librum de cœlo & mūdo ptæcedere ad eum phas est qui est de generatione & corruptione.qui incipit. (De generatione autem & corruptione).Inter simplicia uero:æterna & ea quæ aliorum causæ sunt: præsciri & prædeterminari debent.hac de causa prius de cœlo & mundo pertractat in primo ac secūdo libro.post hæc in tertio & quarto de non æternis simplicibus & a cœlo causatis scilicet elementis quattuor. Et hoc sensit simplicius licet Themistii interpres Themistio.non recte dedicauerit hæc:cum dixit(De simplicibus pertractat sciencia quæ de Cœlo est ab Aristotele instituta.nam prioribus duobus uoluminibus de quinta substātia eius quod proprie Cœlum est:disputatur . Superq̄ per empiritas etiam illius ostenditur. in reliquis duobus libris de quatuor elementis agitur . quæ sub lunæ orbe sunt ;quatenus simplicia sunt : & quatenus motus simplices habent). De ordine etiam libri de generatione & corruptione ad librum de Cœlo ait (Sed cum de gignendis ca ducisq̄ iam esset dicendum ; primum duo uolumina de generatione & corruptione conscripsit. quibus naturæ rerum earum quæ gignuntur quatenus sunt gignendæ : & ea quæ communiter corrumpuntur .quatenus huiusmodi sunt plenissime continentur:& iudicantur).Adde his ea quæ in principio tercii de Cœlo & mūdo ab Aristotele dicuntur (. De primo quidem igitur elementorum dictum est quale quid:secūdum naturam & quoniam incorruptibile & ingenitum)& hoc quantum ad primum & secundum librum(Reliquum aut de duobus dicere)scilicet graui & leui(Simul aūt accidit cū diximus de his & de generatione & corruptione considerare)Hic enim liber huic secundæ parti annectandus est non ꝙ generatio aut corruptio sit corpus unum de simplicibus.Sed quoniam est tanq̄ uia qua natura a diuinis discedens corporibus ad corruptibilia gradatim procedit.Et est ab Aristotele additus quo corruptibilia inquantum talia:iam a uobis sciri incipiunt. Et.n. generatio & corruptio & liber hic sunt q̄si pricipiū ad generabilia & corruptibilia ut īqt Aueroys prīo methe. Hic aūt ordo nō ab re ab ari.positus ē ī pricipio tertii li. de cœlo.nā si ī q̄rto de cœlo & mūdo aut prīcipio de generatōe & corruptiōe hūc posuisset ordinē:corruptibilia cū īcorruptibilibꝫ ex una pte colligēdo totū de cœlo & mūdo īdecētēr collegisset.Accedūt ad hūc ordinē dcā Ari.ī pricipio mettheo.ubi scđam colligēs ptē: prio

ea q̄ de cœlo secūdo q̄ de generatiōe & corruptiōe resumpsit:dicēs(adhuc aūt & de secundū superiorē lationem pornatis astris)Et hoc q̄ntū ad primū & secūdū librū de cœlo(& elemētis corporalibus quot & q̄)Hoc ad tertium & quartū refert(Et de ea q̄ inuicē pmutatiōe:& de generatiōe & corruptiōe oīum dictū ē prius) & hoc quo ad librū de generatiōe & corruptione.Et Alexāder litterā Aristotelis exponēs ait Aristotelē in hoc principio ad nostrā reducere memoriā tractata de naturali negocio & ordinē ponere totius philosophiæ naturalis & primo recordari libri de naturali auditu:cū primus sit oīum:& de primis agat causis & principiis.tādē subdit(Quorū) scilicet attinentiū ad librū de physico auditu(Primo recordat̄.Scđo aūt de eo qđ de cœlo.in eo.n.dixit de astris secundum superiorē lationē ornate dispositis & de elementis corporalibꝫ quot & qualia) & ulterius Alexander (Tertio aūt de eo qđ de generatiōe & corruptiōe.in hoc.n.dixit de pmutatatiōe primoꝝ corpoꝝ adinuicē.cum enim q̄siuisset de hoc ī tertio đ cœlo:ī iis q̄dem cōpleuit de hoc sermonē . Sed & de cōi generatōe & corruptione ostendens qa͞e & qd est & in quo ab oībꝫ pmutatiōibus differt)Ex q̄bus oībus clare mōstratū est eius q̄ est secūda ps:priorē pticulā esse librū de cœlo & mundo nūcupatū.posteriorem uero particulam esse librum q̄ de generatōe & corruptiōe dicit̄. ī quo ea q̄ iā in libro de cœlo & mūdo īcepta & q̄sita fuerant in hoc de generatione complet & plura alia tradit . Hæc sufficiāt de ordine particulari secūdæ partis.

Ordo pticularis tertiæ ptis & est liber metheoroꝝ cum sibi annexis. Caput. III.

T Ertia āt ps totius physici negocii ea est quā ueteres metheorologiā uocabāt: in se oīa inaiata composita tā pfecte q̄ nō plene mixta sed ad mixta pfecta tēdētia cōtinēs.cū.n. ab uno materiali principio cōmuni scilicet ex alatiōe fiant:in una & eadem ēt collocari debent parte. Ordo autem particularis huius tertiæ partis est ordo totius libri in se qui de metheorologia uocatur īcipi ētis(de primis q̄dē igit̄ causis naturæ &c.) In quatuor uolumina diuisi.ī quorū prioribus ea docent̄ q̄ īperfecte mixta sunt.hæc aūt sunt q̄ secundum plurimū in sublimi apparent.dehinc ea q̄ ex elementis quatuor inuicē refractis plene mixta sunt:q̄ pro maiori pte ī terra fiunt.ueluti lapides & metalla:de q̄bus ī genere q̄dem ab Aristotele ī fine tertii agit̄ libri: ī particulari āt a Theofrasto eius discipulo q̄ de more suo tractata diffuse ab Aristotele pceptore suo:breuibus semp suis ī scriptis expediuit.ptermissa a pceptore suo.uel breuiter decursa:ea diffuso sermone disputauit. Fuere ēt q̄ plurimi tā arabes q̄ latini qui de mineralibus tali ab eis noīe nūcupatis:tam quo a natura sola q̄ quo artificio: scilicet elixiri naturæ tamē principiis cooperātibus pficiunt̄:diffuse satis & generatim & sumatim de unoquoq̄ recte ptractarūt:sed quæcūq̄ talia sint:& quouis mō:& a q̄bus uis tractata fuerint:ī eadē tertia pte q̄ metheorologia dicitur cōphendi debēt.Cū igit̄ dixero librū de partibus aīaliū seq debere mox post hunc librū metheoroꝝ intellige post hunc īmediate seq:aliorum tamē libris de lapidibus & metallis in particula in hoc libro metheororum cōphensis uel eidem annexis.siue.n.ultimā tertiæ ptis particulā dixero ,esse đ lapidibus & metallis in genere siue in specie:nihil interest quoad ordinē & colligantiū huius tertiæ ptis cū ea q̄ est de aīalibus quarta . Et hæc breuiter de tertiæ ptis ordine dicta sint.Nunc ad partem quartam & eius plures particulas quæ de animalibus sunt deueniendum est.

Sectio quarta:& est ordo particularis quartæ partis q̄ est de aīalibus.Caput primum de duplici cognitione q̄ habetur de animalibus.s. quia est & pp quid est: & ꝙ in utraq̄ cognitione tria docentur.s.substantia.generatio. & uita cum morte.& eodem fere ordine.

O Rdo autē particularis huius quartæ partis quæ est de animalibus plurimas ī se habet difficultates.eo potissime cum plurimi philosophorum licet in cæteris aprobatissimi in iis tamen non recto processerint calle.quæ quidem omnes dissoluentur si quædam prius instruenda proposuero.Dicemꝰ igitur ꝙ Aristoteles de naturalibus scribens res ipsas naturales quia sunt assumpsit & suis locis debitis ipsarum causas inquisiuit & assignauit.non enim pura & nuda contentus est historia:sed eorum etiam causas inquisiuit.Hoc aurē patet ab Alexandro aphrodiseo:qui in principio libri metheororum hanc Aristotelis exponens dictionem.(secundum inductum modum)dixit.(Secundum subinductum modum)dixit:quia non historiam quandam nudā tradidit in pcedentibus.)scilicet libro de physica auditione de cœlo & mundo & de generatione & corruptione (sed cum inquisitione & assignatione causarum uniuscuiusq̄ dictorū & cū demonstratione uoluit facere de ipsis theoriam sic ergo .Significat & de dicēdis fieri sermonem)scilicet animalibus & plantis:licet diuersis ī locis. Naturalium enim quædam sunt quorum:ipsum quia est:manifestum est.nam Cometarum pluuiarum grandinum metallorum lapidum ipsum quia fere omnibus notum est: quare nō seiunctim de iis quia sunt & propter qd talia sint: speculari debent.Sed utraq̄ eodē in loco ac in eadē libri parte tradenda sunt:in qua enim pte Aristoteles yridem esse circularis figuræ similiter solis coronam & cætera talia narrauit:in eadē ac eodē libro causas inquisiuit:scilicet in libro metheororum.Cæterū cū aīalia ipsa similiter plātæ pluriæ sint : ptesq̄ suæ intrinsecæ exrrinsecæq̄:ipsorū quoq̄ generationes: uitæ quoq̄ uictusq̄ plurimi sint ac diuersi:plurimasq̄ iter se hæc omnia habeant proprietates ac diuersas ut uix numero aliquo capi ualeant.Ex hoc coguntur sapientiæ amatores ī primis omnes ipsorum uires:suarū quoq̄ partium:operationum:generationum:ac uitarum proprietates: ī genere quodam & indistincte magis:recto ordine narrando solum : in unū historiæ modo claudere ambitum: quia talia sunt cōsiderando.deinde cuiusq̄ rei quia est iā cognitæ:illo fere eadem ordine : licet distincte magis: singulatim p causas scientifice perscrutari hoc modo orta fuit animalium ab Aristotele & uegetabilium a Theofrasto duplex cognitionis duplicis traditio:una qua res ipsæ pfatæ cognitione quia sunt docentur:& hæc historia dicitur.altera qua pp qd sunt instruantur.& hæc causarum theoria seu speculatio uel cōteplatio dici debet Dicimus igit̄ ꝙ aīaliū cognitio duplex ē.una qa sunt.Altera pp qd talia sunt.utraq̄ tū eadē ac eodē fere ptra ctāt ordīe licet modis ac libris diuersis. Nā de ipa qa sunt ī historiaꝝ libro tradit̄ narrādo potiusq̄ cās īgrēdo

communi quadam & indistincta de animalibus doctrina.In reliqs autem tredecim libris:narratorum in histo riis eodē fere ordine licet distinctē:magis:nunc suā unicuiq; particulariter nunc plurium cumulatim in unum conuenientiū cām inquirit.de quo scemate.In primo de historiis cū sub quadā cōpendiosa formula ea ꝓposuis set q̄ in posterū subtilius discutienda essent in fine sue formule ait.(Hæc ita ī p̄sentiarū formula exposuisse qua dam ꝑgustandi gratia placuit.uidelicet ut qbus de rebus tractandū & q̄tenus esset ꝓsequendū ītelligeret. post acuratius de iisdē disseremus.Vt primū differentias atq; accidentia q̄ iuncta cuiq; sunt accipiamus. deinde ad eo rum cōperiendas causas euitamur.Ita.n.effici pōt ut uia rōneq; docēdi utamur naturæ cōgrua. cū cōmentatio singuloꝝ antecedat.hinc.n.aperit qbus nā de rebus & ex qbus effici demonstrationē oporteat.)In secundo etiā de partibus aīaliū ait(Ex qbus nā & quot mēbris singula aīalia cōstarent libris historiaꝝ q̄ de iis scripti a nobis sunt planius explorauimus:nūc q̄s ob causas quæq; ad hunc modū ita se habent cōsideremus.ita ut oīs ratio se iuncta ab iis q̄ p historias exposuimus tractetur)q̄ igit in historiis de aīaliū cognitiōe qa sunt īstructa sunt:hæc fere eadē & eodē fere ordine nō solū de ptibus dixero sed & de reliqs aīalium scibilibꝰ ī cæteris libris tredecim p causas cognitiōe pp qd seiunctim ab historiis inqrunt & instruunt.Hoc ēt palā fit ex epilogo generali posito in fine libri de motu in cōi quo scribit(de ptibus quidē igit uniuscuiusq; aīaliū & de aīa adhunc aūt & de sen su & memoria & somno & cōi motu diximus causas.Reliquū aūt de generatione dicere) De quibus igit ī histo riis sola fuerat sine causarū inquisitiōe facta historia:in iis aliis tredecim libris de eisdem inquisitæ & assignatæ fuere causæ.In libello ēt de ptibus ad motū aīalibus necessariis:qui de ꝓcessu ab aliqbus aīaliū inscribitur:post quorūdā narrationē ī illo tractandoꝝ libro:quonā mō de eis ī historiis tractatū sit:& quō ī hoc libello suppl̄ de eis tractādū ī principio exponit dicēs(Quod qdē.n.sic cōtigit manifestū est ex historia naturali. pp q̄d autem nūc cōsiderandū.)Quare tota de aīalibꝰ doctrina in historiis tradita ē.tota quoq; in reliqs tredecim libris. Cæ terum illic qa talia sunt.& indistincte magis.uia quoq; cōiori.in reliquis tredecim distinctius rerum causas inq rendo.Capit hic historia ꝓprie nō aūt lato uocabulo.quā latitudinē tertio de cœlo & mundo sumpsit cū dixit (Manifestū quia de natura historiæ plurimū accidit de corporibꝰ esse.)& prio libro d̄ aīa(pp utraq; hæc aīæ hi storiā rōnabiliter utiq; in primis ponemus)lato.n.uocabulo scientia in libro de aīa & ī cæteris de natura libris causas inqrētibꝰ historia dr̄.cū ī oibus p̄ter aīaliū ac uegetabiliū historias rerū causæ inquirant.q̄d potius sciæ q̄ historiæ ꝓpriū ē.Tria aūt sunt q̄ de aīalibꝰ in historiis & theoria causarū tractāt & eoꝝ fere ordine. substan tia prio aīaliū siue essentia cū suis opatiōibꝰ ꝓpriis seu ꝓpinquioribꝰ.generatio sc̄do.Tertio uero uita & mors cū sibi cognatis:eoꝝ q̄ aīalibus a sola natura eueniūt oīum ultia.iis tamen a sola natura euenientibꝰ expeditis: si quo mō ad ea q̄ nō sola natura:sed arte quoq; admīstrante ꝓcedūt fiat trāsitus:nouū aliud par cōtrarioꝝ no bis se offert.posteriorē adhuc magis tractationē postulās.uidelicet lāgor & sanitas.Tria igit sup̄ius dicta.s.sub stātia cū opatiōibꝰ ꝓpriis generatio:& uita cū morte & sibi cognatis cū sanitate & ægritudine ambobis artifici um quoq;mō attingētibꝰ:de aīalibꝰ narrat historia(de eisdē licet distincte magis & eodem fere ordine:causæ in quirunt.In octauo.n.de historiis sic scribit(Generatio & reliq aīaliū natura ita se habet.)Hoc quātum ad epilo gū substātiæ & generatiōis iā expeditarū.)Actiōes āt et uitæ ꝓ moribꝰ uictuq; differūt. (Hoc quātū ad uitam quā tertio ꝓsequit loco.Theofrastus ēt sui p̄ceptoris sequēs uestigia tria p̄fata docet in historiis de plātis: dicēs in principio(plātarū differentias reliquāq; naturā ex ptibus & affectionibus.)Hoc quātū ad essentiā plantarum: cuiusps sunt ipsæ plātarū ptes & quātū ad earū passiōes(generatiōibꝰ)hoc quātū ad secūdū q̄d ē generatio. (Vi taq; petere oportet)hoc de tertia tetigit pte.Ex iis liquet tria p̄dcā.s.substātia:generationē.& uitā cū p̄fato illoꝝ ordīe ab Aristotele in historiis aīaliū:& eadē tria in causarū theoria:tredeci libros ɔtinēte:tradita fuisse. Cogno scit ēt hic ordo ex naturali rerū ꝓcessu & ordine.Essentia.n.rerū natura prior ē: post hæc generatio ipsa ꝓcedit dehinc uita.tandē mors oīum extrema.generatio.n.talis fit qualē ipsa aīalium essentia p̄mittit: ad modulum.n. substātiæ reꝝ fit generatio.prior enim simpliciter est ipsa substantia generatione.dicente Aristotele ī primo de partibꝰ aīalium:cōtra eos q̄ solā in cā posuere materiā.(Latere āt ne illud quidē oportet an ita agendū quéadmo dū priores auctores qui quō res quæq; fieret q̄ quō esset tractare maluerūt.nō.n.iter hæc parum interest: sed.n. exordiendū q̄d dictū iā est.ut primum res p̄sequamur q̄ quoq; in genere p̄spectiores prōptioresq; habent:deidē causas reddamus.& generationē)disputanda.n.est prius substantia siue essentia q̄ generatio. quoniā ea prior est secundū naturā quod idē approbat in principio quinti de generatione aīalium cum dicit. (Etenim ut ī initio di sputationis nostræ dictum est nō quia tale quid gignitur quoq; ideo tale quid est.s.in iis quæ statuta diffinita & certa naturæ sunt operari:sed potius quia tale est:iccirco tale & gignit.substantia enim generatio sequitur & sub stantiæ gratia est:non ipsa generationem.(In historiis igitur & causarum theoria eadem tria & eodem fere ordi ne ptractant.s.substantia cum suis operationibus propinquis primo.generatio secūdo.Tertio uero loco uita cū morte omnium ultima.in his enim tribus consimilia sunt.ab historiis.n.tanq̄ a proposito exemplari quodam reliquum totum de causis uti exemplum emanauit.congruunt enim inuicem sic fere sicuti si Cæsaris figuram lineationibus de articulatis distinctissimam:figuræ Cæsaris indistinctæ magis supperposueris. sic enim pars ali qua alicui parti licet indistinctæ & tota figura toti figuræ & eodem fere ordine correspondent.diximus(fere)eo q̄ in nonnullis licet paucis sit ordo diuersus quod in posterum demonstrandus est. Quod igitur cognitio quia est & cognitio propter quid de animalibus & plantis seiunctim doceri debeant:in cæteris uero naturali bus non seiuncti sed eodem in loco simul:& q̄ ii duo modi cognitionis ab Aristotele de animalibus agente tra diti sint scilicet quia est in historiis : & propter quid est in cæteris tredecim libris:& quod eadem tria & eodem fere ordine in utrisq; dicantur scilicet substantia primo:cum suis operationibus propriis.generatio secundo.ter tio loco uita cum morte:ex iam disputatis palam factum est.quibus præcognitis nunc ad ordinem ipsum quar te partis particulariter accedamus.

Quomodo liber historiarū est primus & quomodo nō. Caput. II.

Ritur q̄stio an liber de historiis aīalium cætera de aīalibus tradita p̄cedere debeat.potissime cū cogni tio qa est nobis primo se offerat:postquā ī naturalibus ea sequtur q̄ est pp quid . Hoc quoq; primo de hi storiis sic approbat cū scribit(Vt primū d̄rias atq; accidētia q̄ iuncta cuiq; sunt accipiamus.deide ad eo rū cōperiendas causas enitamur)Secundo quoq; de ptibus aīalium sic scriptū reperit(ex qbus nā & quot nume ro membris singula aīalium cōstarēt:libris historiarū q̄ de iis scripti a nobis sunt planius explicauimus: nūc q̄s ob causas quæq; ad hunc modū ita se hūt cōsideremus)Ad hoc ēt adduci debet illud q̄d superius scriptū ē:sum ptū a principio libri:de aīaliū ꝓcessu uel ꝓgressu(Quodqdē.n.sic cōtingit manifestū est ex historia naturali pp q̄d aūt nūc cōsiderādū)Cæterū Aristoteles circa finē eius q̄ demetheorologia dicit p̄fatis cōtraria scripsisse u̅r. Nā cū docuisset q̄ supposita similiū corpoꝝ eēt materia:qa elementa quatuor:& cuius nā elemēti unū quodq; horū esset magis:puta q̄ aliq̄ essent de terra magis:aliq̄ de aqua:& cum itersimilaria corpora caro os & cæteræ aīaliū similes ptes cōnumerent:ex qbus ut ex materia fiūt dissimilares ptes:ex qbus tādē aīaliū & plātæ īmedia te cōstituunt:cū inq̄ ut dictū est q̄ nā essent p̄dcā ex pte suæ materiæ docuisset:iā de iis eisdē inqt est agendum ex parte formæ:q̄ forma utiq; magis cognoscit dū ī dissimilariū uenerit cōpositionē:ex eoꝝ inquā operationi bus ac officiis.simili ēt mō agendū de dissimilaribus q̄ ex similaribus fiunt ptibus:ex qbus tandē aīalia fiunt & plantæ.Quare post plura tandē concludit(Si igit habemus cuius generis unūquodq; &c.)in fine quoq; uerboꝝ cōcludit Alexander(Quare ex iis hunc librū seq uident ea q̄ de partibus aīaliū in secūdo.n. de ptibus aīaliū de iis dixit de qbus dicebat oportere facere)Nam libro de generatiōe & metheoroꝝ quarto:similariū scita ac sup posita materia.s.elementis:q̄ eoꝝ sunt materia:necesse ē eoꝝ scire rationē:qbus complete scitis necesse est post hoc ptes scire dissimilares ex similaribus cōfectas.hoc āt factū ē & certū habuit exitū ī libro de ptibus aīaliū. qbusdā.n.in primo libro de ordine ac mō tractādi ea q̄ aīalibus ptinent expeditis:assumptis deinceps iis quorū causæ inquirendæ sunt:mox ī principio secundi libri de similaribus partibus sanguine medulla carne neruis & aliis talibus agere incepit post q̄s similares ptes expeditas dissimilares agredit ptes : caput uidelicet nares aures & similes:iuxta eius ordinē quem in fine metheorologicoꝝ prius admonuerat.Ad hæc dicimus q̄ ī cæteris na turaliū cōtemplationibus cognitio qa est nō seiunctim sed simul cū ea q̄ ē pp q̄d p̄ter aīalia & plātas uti superi us diximus.pp p̄fatas causas:associat in aīalibus.n.cognitio qa est seorsum ab ea q̄ est pp q̄d similiter in plantis tradi debet.Quare liber de historiis in quo cognitio qa est docet de aīalibus totā de aīalibus causarū isquisitio nem p̄cedere debet: uti superius ab Aristotele in principio secundi de partibus scriptum fuerat cum dixit(Ex quibus nam & quot &c.)Hoc tamē nō cōtradicit iis quæ ab Aristotele & ab Alexādro in fine metheorolū scri pta sunt.dicentes.n.Aristoteles & Alexander librum de partibus animalium qui causas partium inquirit mox sequi ad librum metheororum:causas causis copulati sunt.In scrutinio igitur causarum liber de partibus libro metheororum copulandus est. ita ut ambo libri in hoc cognitionis genere proximi sint. Verum id non pro hibet quin historiæ interponi possint:sine quarum cognitione quia sunt speculatio per causas de partibus im perfecta foret.Cum enim aliqua duo in causarū cognitione:sicut lac:cometis.iis āt pluuia:ros & similia:loco ui cina & continua fuerint tametsi inter causas primi & secundi causas:cognitio quia est de secundo sicuti fit in terposita fuerit : non ob hoc tollitur quin cognitio propter quid secundæ rei cognitionem propter quid pri mæ pertractatæ rei in causarum reditionis genere īmediata sit.nihil enim mediat quod re alicuius reddat cau sas:sed solum quia est interpositum est : pari ratione post causas mixtorum inanimatorum in tribus libris me theororum traditas:post quartum quoq; librum metheororum:in quo per elementorum passiones cuius nam sit elementi unūquodq; similare corpus & cuius magis cuiusue minus ostensum est: quod est ipsorum similari um ostendere & assignare materiam.puta sanguinis carnis nerui mox in sequenti libro scilicet de ptibus anima lium:horum causæ secundum rationem: & dissimilarium materia & ratio: nulla externarum rerum interposi tione quæ ad causarum reditionem attineat:assignatæ:sunt q̄ enim iter hæc duo liber de animalium historiis intercidat:hoc non tollit quin recte dicatur librum de causis partium animalium sequi mox debere ad librum de causis mixtorū inanimatorum in genere traditionis causarum & ex iis oīs cessabit ambiguitas. At quoniam uti diximus libri tredecim de causis animalium toti libro de historiis tam in rebus tribus dicendis scilicet sub stantia.generatione.& uita:q̄ in ordine conueniunt:nos librum de historiis seorsum a cæteris nō ordinabimus sed passim de parte in partem procedendo secundum suarum partium ad librorum de theoria causarū congruē tiam:suo ordine disputabimus:sic enim utrorūq; uidelicet historiarum & theoriæ per causas sibi inuicem con gruentium uerus ac certus ordo & lucidior patefiet. Et hæc de historiarum aīalium libri ordine quātū ad præ sentia attinet sic disposita sufficiant:qui de historiis liber sic īcipit(Animalium partes aut īcompositæ sunt &c.) Nunc autem ad ulteriora accedamus.

Caput. III.

Ordo libri qui est de partibus animalium.

Ria diximus fuisse scripta de aīalibꝰ ab Aristotele.& eadē tria a theophrasto de plātis substātiā cū opōni bus ꝓximis.generōnē & uitā cū morte.substantia āt:q̄ inter hæc tua natura prior est:ex materia & forma consistit. materia autem est corpus quod ex partibus dissimilaribus conficitur heæ autem ex similari bus: similares ex elementis:.de materia uero similarium quonam uidelicet modo ex eis scilicet elementis eue niant similaria:& ex quo elemento unūquodq; fiat similare:magisq; ex uno q̄ ex alio conficiatur:ex qualitatum passionibus:in quarto libro metheoroꝝ ostensum est.de iis āt similaribꝰ & dissimilaribꝰ q̄dnā sunt:& secūdum materiam& propter quid sint secundum rationem ; in hoc libro de animalium partibus nuncupato cum sibi annexo libello περὶ τῆς πορείας.idest de processu siue secundū alios de progressu aut icessu aīaliū ptractat:q;

liber de partibus in quatuor diuisus uolumina incipit(In oĩ cõtéplandi genere & cætera)Harũ auté ꝑtiũ & generationũ doctrina tametsi ea q̃ de ꝑfectioribus ac diuinis ignobilior sit nobis tamẽ amabilis est : quoniam de iis plura & magis q̃ de illis adiscimus cũ nobis magis domestica sint.Ordo eius libri ẽ uti diximus: quoniam mox seqtur ad eũ q dicit metheoroꝝ in genere cognitionis causarũ.Nã post mixta inaĩata ĩ libro metheoroꝝ ꝑ causas ꝑtractata:seq debẽt ipsa aĩalia uti superius probatũ est.& ĩferius magis demõstrabit.de aĩalibus uero substãtia prior est cæteris.De ipsa aũt substantia siue essentia materia aptius ꝑdoceri debet.forma.n. quæ est aĩa cum sit physici corporis organici in potentia uitã habẽtis endelechia:in eius diffinitiõe ꝑcíuisse corpus ꝑsupponit.similiter ẽt eius operatões q̃ non eius solitus sed totius sunt cõiuncti.Ad hæc sicut elementa q̃ similariũ sunt materia ante librũ de ꝑtibus ĩ quo similariũ forma docet ꝑtractata sunt:ita aĩaliũ ꝑtes ad eũ q̃ est de aĩa cũ partes ipse aĩalium sint materia aĩa aũt forma:ꝑtractari debẽt.Nec obstat illud qđ in secundo de ꝑtibus scriptũ deduximus(Ex qbus nã & quot & cætera).In eodem.n.cognitionis genere.s.cognitiõe ꝑꝑ qd liber hic de aĩaliũ partibus mox seqtur ad eũ q de metheorologia dicit.ꝑ metheorologicũ nõ solũ id qđ in sublimi fit:uti nomen sonat ĩtelligendo Sed ẽt oẽ id qđ inaĩatũ existens uel ĩperfecte sit uel plene mixtum sicut lapides & metalla & media:ab uno cõi materiali cõficit principio uidelicet exalatione.de qbus oĩbus in tribus primis Aristoteles egit libris.licet in ultima tertii parte de lapidibus & metallis in cõi tantum. At si in diuerso cognitionis genere alterum alteri conferre uolueris.liquet hunc librum de partibus sequi mox ad eum qui animalium historia dicitur.Quorundã.n.eorũ q historia narrat scilicet partium:horũ liber de ꝑtibus causas & ꝑꝑ qd ĩducit. Huius ẽt ordinis testimoniũ habeto ab Aristotele ĩ fine quarti metheoroꝝ & Alexãdo cũ eo:uti parũ ante mõstratũ est. Ad hæc.iste ordo ex iis ẽt q̃ in primo de aĩaliũ ꝑtibus scribuntur sic cõprobatur.Nã postea q̃ aristoteles ibidem modũ quo naturalia demonstrant & uiã plenioré ad processum huius disciplinæ demõstrasset:& discussa colligẽs & ꝑtractanda ꝓponẽs:dixit (Sed quẽadmodũ ratio tractãde naturæ ꝓbari debeat:atq; de iis rebus uia apta:facilimeq; cõtemplari docereq; possimus &c.dictũ iã est.q cũ ita ꝑfinita explicataq; sint:de iis quæ deinceps sequant agamus:indeq; ordiamur.)iis dictis ipse aristoteles res naturæ in duas partit ꝑtes dicens alias esse ingenerabiles & ĩcorruptibiles diuinas:eæ aũt sunt diuina corpora. alias corruptibiles de diuinis pauca & minus cõtemplari nos posse dicit qui a nobis remotiora sunt & nostris sensibus.a.quibus nostra pendet cognitio. De corruptibilibus aũt sicuti sunt plãte & aĩalia plura & magis.a.nobis cõtemplari possunt cũ nobis magis familiaria sint q̃uis diuinoꝝ cõtemplatio nobis sit gratior:iis dictis dicta copulãs dicendis tandẽ cõcludit.(Sed cũ iã satis de illis egerimus nostrãq; explicarimus sententiã restat ut de aiante natura disseramus : nihil pro uiribus obmittentes uel uilius uel nobilius.(Ex qbus uerbis clare suscipere possumus in negotio de aĩalibus hũc librũ de partibus in quo ordinẽ hunc ꝑdicat esse primũ dixit aũt uel nobilius.ꝓpter aĩam q̃ est aĩalium nobilior & honerabilior pars.Dixit aũt.uel uilius ꝓpter cetera q̃ sunt aĩalium partes:generationes:& alia: Cum igitur post ꝑtractata proponat se iam de proximo de aĩali natura tractaturum id autem quod de animali natura in hoc libro pertractãtur sunt ipse partes quæ: sunt animalium natura cum sint eorum materia:sequitur hunc librum qui de aĩaliũ ꝑtibus agit in reditiõe causaꝝ mox sequi ad metherologicũ negotiũ.& primũ eẽ in negotio.aĩaliũ. Huic aũt libro de partibus cãs partiũ inqrenti:primus de historiis liber:secũdus ẽt &:tertii posterior pars:simul cũ priori parte q̃ de partibus ad generationẽ seruiẽtibus agit:correspõdẽt licet forte prior pars tertii libri q̃ est de partibus ad generationẽ seruientibus rationabiliter ut inqt Aristoteles libro de aĩaliũ generatione correspõdeat.in quo causas ꝑtiũ ad generationẽ inqrit.libri ẽt quarti ꝑs illuc usq; ubi de partibus colligens proponit de sensu dicens(ꝑtes aĩalium oĩum interiores exterioresq; generatim tũ propriæ cũ cões ita se habent)eidem libro de ꝑtibꝰ pari mõ correspõdet.In hoc.n.de ꝑtibus libro & ĩ illis de historiis ꝑdictis uolumibꝰ: eadẽ res uidelicet aĩaliũ ꝑtes tractãt:sed illic cognitõe qa talia sunt narrãdo:hic uero earũ cãs.ĩqrẽdo. Et hæc satis dcã sint đ eo q ẽ de aĩaliũ ꝑtibus libro.Sũt ĩsup nõnullæ ꝑtes:q̃rũ officiũ est motus aĩalium.de qbus ꝓut motui tali deseruiunt & tales sunt libellum quendam composuit Aristotelis:de cuius ordine mox dicendum est.

Ordo libri de partibus ad motum utilibus qui de progressu animalium inscribitur. Caput IIII.

Ræter dicta nõnullæ sunt ad motũ aĩalium utiles ꝑtes.s.ꝓgressionẽ natationẽ uolatum & reptionemq;
p cum plurimis Insit in cõi q̃dã traditiõe tractari debent.ne forte cũ naturæ cuiusq; aĩalis tractarent : si singulati eas tractare uelemus:idem sæpe iutiliter repetere cogeremur Huius libelli necessitatẽ in primo de partibus libro expressit Ari.dicens (Sunt.n.fortasse quæ cũ eandẽ sortiant appelationẽ discrimine distãt spetiei ut animalium Incessus quippe q spetie unus esse minus uideat discrepant.n.inter se uolatio.natatio .ingressio reptio.quamborem quonammodo tractandum sit latere non conuenit utrum ĩquam primum comuniter.per generis cõplexionem:postea uero res ꝓprias considerare oporteat.an potius quæq; ꝑsequi singulari rectius est) Et ꝙ de ꝑtibus unũ fecerit librũ q de ĩgressu de testis ẽ ẽt ipemet Aristoteles quarto de ꝑtibus libro dicẽs. Cã quãobrẽ id pedibus uacet).s.serpẽtum genus(redidimus cũ de gressu aĩliũ ageremus)post hoc eodẽ libro ab eo sic scribitur.(De inflexu curuatum partium consideratũ iam ẽ cũ de coi aĩalium gressu ageremus(: Neq; ꝑ hoc uerba sumere debemus librũ de progressu ꝑcedere ante libros de ꝑtibus.non.n.uerba hæc hoc in loco ordinis causam apposuit. Sæpe eni de aliqbus se scripsisse dicit cũ tamen liber in quo de talibus egit ordine doctrinæ postponi debeat.similiter de aliqbus se tractaturꝝ dicit q̃:tamẽ ordine doctrĩæ ꝑcedere debẽt. nihil.n.talia uerba in principio aut fine libroꝝ aut in calce uel principio alicuius materiæ cũ ꝑtractãdæ uel ꝑtractatæ scripta fuerint ordinem certum non significabunt ut inferius clarius patefiet. Hæc igitur uerba hic posita huius libri ꝑfatum non tollũt ordinem.Incipit aũt hic liber περι ζετων χρησιμων μοριων τοισ ζωισ ποδοσ την κινισιν qđ sic interpretat. (De ꝑtibus aũt utilibus aĩalibus ad motũ &c. Hunc aũt librum & græce & latine interꝑtatũ & uidimus & hẽmus. Ordo aũt eius est quoniã ad eũ mox seqt q de ꝑtibus aĩalium nũcupat.Est.n.ꝑtiũ cogni

tionis fere cõplemẽtũ cũ ĩ ipo nõnullæ aĩaliũ ꝑtes ꝑtractẽt.Seorsum aũt heæ ꝑtes ad motũ utiles: ab aliis q̃ ĩ libro de ꝑtibus disꝑtatæ sunt:ĩ uno quodã cõi traditæ.sunt libro:quoniã ea ꝑ se ĩ uno sermõe coĩ ꝑtractari postulant:quæ ĩ uno ẽt coĩ cõueniũt genere.Huius ordinis testimomoniũ hinc potius accipimus:quoniã ĩ fine huius libri nõ mõ ea q̃ de ꝑtibus ad motũ utilibus epilogãdo colligit ueꝝ cætera quoq; de ꝑtibus ad librũ de ꝑtibus spectãtia ante eas q̃ ad motũ utiles sũt resũpsit dicẽs(Quæ qdẽ igit de aliis ipsis ꝑtibus:& eaꝝ q̃ circa ꝓgressum aĩaliũ & circa oẽm scđm locũ mutationẽ hũc habẽt modũ iis ãt determinatis cõseqns est speculari de aĩa.)Illud enim (Quæqdem de aliis ipsis ꝑtibus)epilogus est libri de partibus.residuũ ãt est epilogus huius nunc instãtis libelli ex qbus satis patet librũ hunc de ꝑtibus ad motũ ad eũ mox seq librum qui de partibus dicitur. adhunc autem de partibus ad motũ:statim sequi eũ qui est de aĩa:q̃ est altera essentiæ aĩalis pars:Quo circa sermo ille quo in fine de partibus scriptũ reperitur(Seqtur ut de generatiõe aĩaliũ disseramus)uiciatus agnoscit mutata dictiõe illa πορησω.i.pogressu in illã γενεσεωσ.i.generatiõe ut uerus sermo fuerit(Seqt ut de ꝓgressu aĩaliũ disseramus)De quoqdẽ errore.& erroris huius seu deceptiõis ac uicii cã:diffuse satis ĩferius disputabit. Huic aũt libro de ꝑtibꝰ ad motũ nihil determĩati rñdet ĩ historiis:sed pluria de ꝑtibꝰ nũc ad gressũ nunc ad uolatũ nõnũq̃ ad natationẽ reptionẽq; utilibꝰ ĩ historiis ꝑtiũ passim đtermĩata sũt.de ordĩe igit eiꝰ libri q đ ꝓgressu seu ꝓcessũ uel ĩcessu aĩaliũ ĩscribit hactẽus hæc dcã sint ĩ quo mãle pricipiũ aĩaliũ exceptis ꝑtibꝰ gñatõi đ seruiẽtibꝰ cõplemẽtũ suscepit.post qđ forma ipa.i.aĩa tãq̃ altera essẽtiæ ꝑs merito succedere debet. Ordo libri de aĩa.Ca.V.

Ltera igitur animalium essentiæ pars ultra materiam seu partes quæ ignobiliores sunt est aĩa q̃ est pars
a nobilior & aĩaliũ forma.huius.n.cognitio nobilissima ac utillima.nõ tãtũ dixero naturali scientiæ.uerũ etiã ad cæteras scientias.est.n.aĩalium principiũ.neq; res ꝑ solam cognoscitur materiam.physici.n. diffinitio ea est potissima q̃ ex materia ac forma & eo unde principium motus conficitur. ut dicitur libro primo de aĩa.sic.n.scimus unũquodq; qd est & ꝑꝑ qd est cũ materiã & rõnem hẽmus : maxime aũt cũ ambo & unde principiũ motus & generatiõis & corruptõis.uti dixit ĩ fine libr metheoroꝝ.Quare ad aĩalium uerã cognitionẽ nõ solũ ꝑtes q̃ sunt materia:sed ẽt aĩa q̃ est forma:& magis aĩa q̃ ꝑtes cognosci debẽt : Vt in arte factis.s.i.n. lectulus cognosci debeat:nõ satis ẽ scire lignũ qđ est eius materia nisi uirtutẽ illã quoq; qua tale qd est lectulus agnoscamus.a simili in natura.si hõ uel hois ꝑs sciri aut cognosci debeat:puta Caro aut sanguis : nõ sufficit eius scire materiã.s.elemẽta ueꝝ ui q̃ tale qd ẽ cognoscere oportet.hoc ãt ẽ ipsius forma & rõ.sic đ cæteris fieri oportet.nõ igit satis ẽ ꝑtes ꝑsciuisse corpis si aĩal cognoscere curamus:nisi ẽt eius forma.s.aĩa cognoscat. hoꝝ fides ab Aristotele ĩ pĩo libro de ꝑtibꝰ sic accipit.(Quod hõ cæteraq; aĩalia mẽbraq; eoꝝ natura cõstẽt dicẽdũ ꝓfecto de carẽ & osse de sãguĩe deniq; de oĩbꝰ tã simili q̃ dissimili strue cõpactis.ut de facie đ mãu de pede:q̃ qđq; eoꝝ tale sit:& q̃ ita cõstẽt facultate siue uirtute.Nõ.n.satis ẽ eatẽus tãtũ nosce qbꝰ rebꝰ cõpositũ sit ut igne terraue:sed ꝑinde agẽdũ ut si đ lecto aut đ q uolibet alio generis eiusdẽ ageret.formã.n. potiusq̃ materiã declarare tẽptaremꝰ)qbusdã deniq; iterpositis rediẽs cõcludit(Cũ hæc inq̃ statui ita dũt hois naturæ studiosi sane iterest de aĩa & discere & scire)& paulopost (Nã ob eã ẽt rẽ q de natura agit eo ãplius docere đ aĩa q̃ de mã debet . q̃ mã natura potius ꝑ aĩam q̃ e contra ẽ)Et hæc satis de necessitate traditiõis de aĩa de q̃ ĩ uno agit libro ĩ tria diuiso uolumĩa. q Incipit(Bonoꝝ & honorabiliũ noticiã opinãtes &c.)Ordo ãt eius ẽ quoniã ad librũ đ ꝑtibꝰ ad motũ aĩaliũ utilibus ĩscriptum:nullo interposito consequitur.q de progressu ẽt aĩaliũ dicitur.Nam cum ĩ prĩo de ꝑtibu dicat nõ satis esse de lectulo scire materiã.si lectuli cognitio plena haberi debeat: sed fore necessariũ eius quoq; formã cognoscere:ꝑ hoc nobis tacito indicat eloquio: ꝙ ante formam ipsam materia præcognosci debet.Hoꝝ testimoniũ ut diximus est epilogus in fine libri de ꝑtibus ad motũ utilibus positus:quo scriptũ est (Quæ igit de cæteris ipsis ꝑtibus q̃ circa ꝓgressũ aĩaliũ circa oẽm scđm locũ mutationẽ hũc hũc modũ: iis deteriatis cõis ẽ speculari de aĩa.) Cognoscit ẽt huius ordĩs ueritas eo quo ĩ fine de cã motus aĩaliũ in cõi sic scriptum est.περι μεν ουν των μοριων εκαστου και ζωων; και περι ψυχησ. ετι δε και περι αισθυσεωσ και μνημησ. και υπνου και κοινησ κινησεωσ ειρηκαμεν. τασ αιτιασ :λοιπον δε περι γενεσεωσ ειπειν. Qđ sic iter ꝑtat(De ꝑtibꝰ qdẽ igit uniuscuiusq; aĩaliũ & de aĩa:Adhuc ãt & de sesũ & mẽoria & sõno & cũ motu dixius cãs.Reliquũ ãt de gñone dicet)In hoc.n.cõi ac gñali ad eẽntiã & opatiões ꝓpinqs epilogo:post aĩaliũ ꝑtes:cũ ꝑtibus eas ẽt aphendẽdo q̃ ad motũ sunt utiles:mox collegit ipsam aĩam.Hunc ẽt ordinẽ alexãder aphrodiseus ĩ libro metheoroꝝ uti supius dixius approbauit cũ dixit post metheorologica seq librũ de ꝑtibꝰ aĩaliũ.Ipse ẽt suo de aĩa libro sic scripsit.(Quare si ea q̃ comede & apte de aĩe substãtia ꝓferuntur cõtraditiõibus ĩplicare nõ uolumus: primo loco ipse possidẽtis aĩam corporis apparatus cõtẽplãdus ẽ:& internarũ iuicẽ externarũq; ꝑtiũ cũ ipso uenustatis & pulcritudinis cõcẽtu :lex & dispositio congrẽda. Simul.n.hæc ipa speculati fuerimus : haud q̃q̃ ulterius admirabile & nr̃i opiniõe maius eẽ uidebit ut ĩ corpe supra q̃ opiari possumus mirabiliter atq; ambitiose disposito aĩam tot in se motionũ pricipia possidẽs contineat.)Ac si diceret si suba aĩe & eius uires & opatiões ãte corpus corpisq; ꝑtes ꝑtractẽt: ĩ ambiguis ĩuoluemur dificultatibus minime credẽdo q̃ de aĩa ꝑtractabunt:credẽtes quæ sunt de aĩa supra nr̃am opinionẽ existere sed si corpus corpisq; ꝑtes tã ĩteriors q̃ exteriores eorũq; cõcẽtũ(qđ ĩ libris de ꝑtibus fit)ꝑsiuerimus:nihil qđ postea tractabit đ aĩa mirabile uidebit:neq; sup uirs nr̃as:sed corpis uẽustati & ꝑtiũ cõcẽtui potius cõuenire: Hũc ẽt ordinẽ pachieris græcus sũmas Aristo.libroꝝ scribẽs diligẽter obseruauit:post ꝑtes.n.aĩaliũ:de ꝑtibꝰ ad motũ utilibꝰ scripsit.Post has uero đ aĩa ipa.Aueroys etiã in paphrasi uel sũma dicat libri metheoroꝝ dixit.)Nã liber in quo loqt de mẽbris aĩaliũ & eoꝝ utilitatibus ꝑcedit librũ de aĩa)Errauerũt igit q librũ de aĩa:cæteris q̃ ĩ tota methodo de aĩalibꝰ tradita sũt:ĩscie ꝓposuere:sed đ hoc planius ĩfra.Huic ãt li.de aĩa nihil determĩati rñdet ĩ historiis:sed cognitio qa ẽ & ꝑꝑ qd de ipsa aĩa:ĩ eodẽ tradit li.aut forte illđ paꝝ qđ de sẽsibꝰ ĩ historiis docet Cũ.n.aĩa pricpiũ eẽt nõ aĩaliũ solũ sed & uiuẽtiũ oĩum:satis fuit artifici igẽioso de aĩalibꝰ agẽti semel aĩaliũ limites exir.Cũ.n.post aĩaliũ ꝑtes expeditas q̃ sũt

eoꝝ materia:de aïa aïaliũ forma mox agere cogeretᷣ:ïepta aũt eẽt aïaliũ doctrïa ſi de ſola aïaliũ aïa ꝑtractaſſet: Iccirco poſt ꝑtes ꝓdictas neceſſariũ fuit ſimul cũ aïa quæ eſt aïaliũ forma:uegetabiliũ quoqꝫ potẽtias ſimul per tractare.& ſic aïalium limites parũp exire.uegetatiua.n.aïalium & plantarũ eandem habent naturam & ꝓprietates opõneſqꝫ cões:ſic ẽt ſẽſitiua brutoꝝ cũ ſẽſitiua hois ï eiſdẽ fere cõueniũt naturis ac ꝓprietatibꝫ:q̃re ꝑ utriſqꝫ in eodẽ loco tractari licuit:aliter earũ altera ſupflua fuiſſet tractatio.& inutilis repeticio.Rationabiliter itaqꝫ licuit Ariſtoteli de animalibus agenti:& de aïalium aïa docenti:parũper & ſemel animalium limites pertranſire & uegetabilium terminos attingere:dũ de theoria cauſaꝝ ſcrutaretᷣ.Vanũ igitᷣ ac ſupfluũ fuiſſet:ſi dũ hiſtorias tractaret pari quoqꝫ mõ aïalium limites de uegetabilium ſimul & aïalium aïa idẽ ſupflue tractaſſet . Tanto magis cũ ea q̃ de aïa docentᷣ:nõ plurimo ſed pauco cõphẽſa ſunt numero: & ꝙ talia ſint oïbus fere notum eſt. Quiſqꝫ.n. cognoſcit uegetabilia & aïalia nutriri:augeri:ac generari:q̃libet agnoſcit ꝙ aïal uidet:ꝙ audit: ꝙ guſtet: ꝙ odoret:ꝙ tãgat:ſenſatorũqꝫ imaginatiões habeat.Quare hiſtoria in iis a cõtẽplatiõe cauſarũ ſepati minie tractari debuit: & ſi fcã fuiſſet ſupuacanea foret.At ſi de uita uitæqꝫ cognatis q̃ uiuentibus oïbus ſicut aïa cõmunia ſunt bis in plantarũ & aïalium doctrina ꝑtractatũ ſit.ſ.in hiſtoriis & in cauſarũ cõtemplatiõe. nõ ꝑ hoc ad aliena de iis ïutiliter trãſgreſſus eſt.de illis.n.in cauſarũ reditione:& in hiſtoriis aïaliũ prout aïalibus inſunt tractatũ eſt.prout aũt uegetabiliũ paſſiões ſunt:cũ rõnes ab aïalibus & cauſas ï multis alienas habeãt:alioꝝ erat ratio:alibi tradenda.ut inq̃t Ariſtoteles ï fine de cauſis longitudinis ac breuitatis uitæ.ubi cũ de eis ꝓut aïalibꝫ ſpectãt tractauerat: de eiſdẽ ſe denuo ꝓut uegetabilibus attinent ꝑtractuꝝ pollicetᷣ:ſecus ãt ab iis eſt traditio de aïa quoniã ea q̃ de uegetatiua aïalium tractantur : eadẽ & eiſdem rationibus de uegetabiliũ aïa diſputari debẽt Et hæc ſatis ſint de neceſſitate ac ordine libri de aïa:in quo totus cõpletur ordo libroꝝ:qui de animalium ſubſtantia ſiue eſſentia agunt:nunc ad ulteriora procedendum eſt.

Quod neceſſe fuerit tractaſſe de quibuſdam operatiõibus:& q̃ prius ante generationem.& quæ poſterius poſt animalium generationem tractari debuerant. Capur. VI.

e Xpedita aïalium eſſentia: nunc ipſarum operationum ordo dicendus eſt.Operationes aliæ ſunt ſingulis animalibus propriæ:de q̃bus in illis libris diffiniri debetᷣ:ï quibus ſinguloꝝ aïalium docentᷣ naturæ.uel naturæ illæ ꝑtes eoꝝ ſint aïalium & de iis in libris de partibus:uel generationes & de iis in libris de generatione aïaliũ. aliæ ſunt pluribus cões:& heæ duplices.aliæ.n.ſolis cõueniũt aïalibus.heæ aũt ſunt.ſenſus:memoria:ſomnus & uigilia motus.Aliæ uiuentibus oïbus:heæ ãt ſunt.uitæ lõgitudo & breuitas. iuuentus & ſenectus: mors & uita lãgor & ſanitas:de unaquaqꝫ harũ cũ pluribus cõmunes ſint:ï ſingulis libris agendũ ẽ:ne idẽ inutiliter repeti cõtingat.Cæterũ cũ iſtæ operatiões ſecũdũ perypatheticos totius ſint cõiũcti:nõ aũt ſolius aïæ nec ſolius corporis:ut in libro de aïa demõſtratᷣ:& in principio libri de ſenſu & ſenſibili.Iccirco doctrinam aïæ & corporis ſeu ꝑtiũ ſeq̃ debẽt.Doceri.n.debet uti diximus unaquæqꝫ ſeorſum ï ſingulis libris:ſiue earũ naturæ numero ſolo differant.ſiue ſpecie.ne forte idẽ cõtingat inutiliter reiterari:uti in primo de ꝑtibus oſtenſum eſt: ſub iis uerbis(Sunt.n.complura q̃ eadẽ in multis generibus diuerſis inter ſe ſint Somnus .ſpiratio.auctio.ᵉDiminutio mors:ad hæc reliqui id genus affectus & diſpoſitiões: nihil.n.adhuc certi exploratiqꝫ hẽtur q̃d de iis dicere poſſumus uidelicet an generaliter de unaquaqꝫ in ſingulis locis an ſingulati in unoquoqꝫ:tractari debeãt & poſt pauca(Sed cũ ſingulari agimus:eadem ſæpe de multis referre neceſſe eſt) Vt igitur ab hac inutili cauere poſſimus repetitiõe:ꝓcepit ariſt.ut de ſingulis iis ſingula cõis tamẽ fiat cõtẽplatio. Hoꝝ ãt ordo ẽ quoniã heæ opatiões aïali ꝓpinquæ eũ q eſt de aïa librũ mox cõſequuntᷣ:cões ãt oïbus uiuẽtibus tractari debẽt interpoſita aïaliũ generatione:iis uerba libri de ſenſu & ſenſibili teſtimoniũ ſunt quibus in principio ſic ſcriprũ reperitur (Quoniã ãt de aïa ſcđm ipſam determinatũ ẽ prius:& de uirtute q̃libet ex ꝑte ipſius:cõſequẽs ẽ facere cõſideratiõnẽ de aïalibus & uitã habẽtibus oïbus:q̃ ſunt ꝓpriæ & q̃ cões opationes ipſoꝝ).i. poſt ſpeculationem de aïa ſecũdũ ſe:& de unaq̃qꝫ potẽtia ex ꝑte ipſius aïæ:iam iã cõſiderare oportet:q̃ nã de ipſis aïalibus & cõiter uitã habẽtibus ſint opationes ꝓpriæ:& q̃ cões ꝑ ꝓprias ïtelligẽdo eas q̃ ſolis cõueniũt aïalibus. nõ aũt uni ſoli ſpetiei ſed pluribus :q̃ ſunt ſenſus memoria Somnus & motus: ab aperitu ꝓueniẽs. ꝑ cões uero eas q̃ nõ ſolũ aïalibꝫ Sed oïbus uitã habẽtibus cõueniunt:ut uita cũ morte & ſibi cognata.ſ.iuuentus & ſenectus.lãgor & ſanitas:Recte poſita ẽ illa ꝑticula(de aïalibus)ꝑ hanc.n.nobis inſinuat id q̃d de ꝓximo ꝓbaturus erat . & libro de aïa iam ꝓbauerat:uidelicet ꝙ ꝓfatæ opatiões:nõ ſolius aïæ nõ ſolius ſunt corꝑis.Sed potius totius cõiuncti ſunt paſſiones.Sũt ãt de hiis aliq̃ ſolis cõueniẽtes aïalibus .ſ.ſenſus mẽoria ſõnus motus ïſpiratio:ꝑꝑ q̃s dixit(de aïalibus) cũ ſolis iſtæ aïalibus conueniant.Sũt & aliæ uiuentibus oïbus cões.ſ.mors. uita .iuuentus ſenectus.langor ſanitas:quaꝝ occaſione dixit(& uitã habentibus oïbus)De primis ãt q̃dã ſunt q̃ paucis uel ſaltim nõ oïbus cõueniunt.ſicuti eſt inſpiratio.licet ſolis animalibus conueniant . Corrigat autem uerba ſua nicoletus de thietis q de librorum phyſicæ doctrinæ ſcribens ordïe falſo credidit: uerba illa(de animalibus & uitam habentibus omnibus) Ariſtotelem uoluiſſe librum de plãtis: & librum ex tribus confectum:quẽ comuniter uocant de aïalibus:credens hũc fuiſſe ariſtotelis ſenſum. ꝙ poſt librum de aïa interpoſitis operationibus:ſequatᷣ liber aïaliũ & plãtarum.nõ enim hoꝝ uerboꝝ neqꝫ ariſtotelis talis fuit ſententia.ſenſit enim ariſtoteles ꝙ poſt tractationẽ de aïa cõſequens eſt facere cõſiderationem q̃ ſint propriæ & quæ cões opationes eoꝝ aïalium & uitã habentiũ omniũ ac ſi diceret ex quo de toto negotio aïalium & uegetabiliũ iam expedita eſt doctrina de aïa ultra ꝑtes ipſas:nũc de ipſis aïalibus & uitam habentibus oïbus:decenti ordïe facere debemus cõſideratiõnẽ:quæ eoꝝ ſunt ꝓpriæ quæ cões operationes.ex iis igitur palã factũ eſt ꝙ propriæ aïalium opões ſingulis aïalibus attributæ in ſuis locis ſingulatim partim tractatæ & partim tractãdæ ſunt.ſ.in libris de partibus & libris de aïalium generatiõe Comunes aũt:uel ſolis aïalibus ſint cõueniẽtes:q̃ aïalium ꝓpriæ ẽt dicuntᷣ:uel oïbus ẽt uiuentibus ſint cões:cõi quadam cõtemplatione in ſingulis libris tractandæ ſunt & haꝝ doctrina ad librum de aïa ſequi debet.Ad hæc illud quoqꝫ nos latere non debet ꝙ dictaꝝ operationũ nonnullæ animali propinquæ & eſſentiales fere putari debent.ſcilicet ſenſus memoria ſompnus & uigilia motus ſequuntᷣ.n.aïal inquantũ ſenſitiuũ eſt. quod eſt aïal. eſſentiale Quare cũ aïalis eẽntiæ ſint affines:merito mox poſt aïaliũ eſſentiã ãte cæteras exteriores determinari debent.Cæteræ.n.ſ.uita cum morte iiſqꝫ cognata:cũ aïalibus cõiores ſint:& ab eoꝝ eſſentia:remotiores :poſt ꝓfatas eſſentiales doceri debent.Interpoſita tamen aïaliũ generatione. Et merito quoniã naturæ ꝓceſſu uita & mors:iiſqꝫ cognata: animalium generationẽ cõſequuntur prius.n.animal generatur dehinc uiuit: Poſt hæc moritur tandem . Hunc ordinem innuit Ariſtoteles in libro de ſenſu:& ſenſibili cum dixit(Quæ igitur dicta ſunt de anima ſubiciantur.de reliquis aũt dicamus : & primum de primis).non dixit de prima. ſic enim omnes eſſe conuicinas: abſqꝫ interpoſitione generationis:demonſtraſſet.ſed dixit (De primis)per hoc duplex opationũ genus eſſe oſtendens.ſeqꝫ tractaturũ prius de primo genere ſcilicet de ꝓpinquis fere eſſentialibus. De reliquo uero remotiorum genere.ſ.uita cum morte & iis cognatis : poſterius ſuo loco : generatione animaliũ interpoſita in tertia ac ultima parte ſe pertractaturum.Et merito uti dictum eſt nam poſt animalium generationem naturæ curſu uita & mors iiſqꝫ cognata ſuccedunt. prius.n.anima a callido participatur.poſt hoc fouetur. & manet quippe cum generatio ſit participatio nutritiuæ animæ ï callido naturali.uita uero eius manſio.In teſtimonium horum ſumito id quod in ſuperioribus de triplici animalium ſcibili & ordine.ſ.ſubſtantia cum operationibus propinquis :generatione:& uita:de ſententia Ariſtotelis:Theophraſtiqꝫ in plãtis ſui preceptoris ueſtigia proſequentis:elucidatum eſt.Ad hoc in hiſtoriarum libris quorum ordinis ueſtigia libri qui cauſas inquirunt: in q̃ pluribus imitati ſunt:poſt animaliũ partes.de ſenſu agitur & ſomno:memoria prætermiſſa.Dehinc generatio animaliũ.ultimo loco uita uitæqꝫ cognata docentur.ſ.longitudo ac breuitas uitæ reiuueneſcẽtia langor & ſanitas.Non lateat nos inſuper ꝙ de prefatis operationibus : q̃tuor Ariſtoteles inprincipio de ſenſu & ſenſibili nuncupauit coniuga.unum uidelicet de propinquis animali operationibus ſumens .ſ. ſomnum & uigiliam De ſecundo uero genere uidelicet remotiori tria ſumpſit cõiuga.quæ ſunt mors & uita.iuuentus & ſenectus.inſpiratio & expiratio.Duo enim priora de his tribus non ſunt propinqua cum pluribus aliis ab animali cõueniant. Tertia aũt coniugatio ſcilicet inſpiratio & expiratio:licet ſolis inſit animalibus non tamen in propinquo genere locanda eſt.cum paucis admodum inſit animalibus.potiſſime cum natura magiſq̃ ſenſu fiat aliquo aut electione At langor & ſanitas a predictis quodãmõ alienæ ſunt.cũ artificio q̃ndoqꝫ nõ ſola natura ut cæteræ:fiãt. quare ſeiunctim ab eis tractandæ ſunt.Sunt igitur uti diximus coniuga quatuor ait.n.(Exiſtunt autem horum mox quatuor coniuga numero: uelut uigilia ſomnus:& iuuentus & ſenectus :& inſpiratio & expiratio. & uita & mors).Quare aũt hoc de iis coniugis in hoc loco introduxerim inferius ſuo notificabitur loco.Quod igitur neceſſariũ fuerit ſingulos cõdere libros de operationibus ſingulis:pluribus animalibus & ſolis attinẽtibus:ſicut eſt ſenſus memoria ſomnus & motus:& de iis quæ nõ ſolum animalibus ſedetiam omnibus uitam habentibus conueniunt:ex iis palam factum eſt.Demonſtratum eſt etiam ꝙ illud genus operationũ quæ ſolis animalibus & pluribus aut omnibus cõueniunt:quæ eſſentiales dici poſſunt:mox ſequi debeat ad eam doctrinam quæ tradita eſt de anima:Alterũ uero genus quod eſt de operationibus remotioribus:omnibus ẽt aïalibus attinẽtibus: interiecta generatione.poſteriori in parte expediendum ſit : oſtenſum eſt operationes autem quæ particulariter unicuiqꝫ appropriãtur aïali:iis in locis tractandæ ſunt ubi illoꝝ aïalium natura:ſiue ſint partes:ſiue generatio ſit illa natura:demonſtrata eſt.Iis igitur neceſſario ꝓſc tis:ad ordinem illoꝝ libroꝝ particularem in quibus dictæ operationes tractandæ ſunt:deſcendendum eſt.inter quos primo ad eum qui de ſenſitiuo & ſenſibili inſcribitur:Incipiendum eſt.

Ordo particularis libti de ſenſu & ſenſibili. Caput VII.

q Vid ſit ſenſus & quid ſentire prout ab aïa principium habent: determinatum eſt in libro de anima.dicente eo ï libro de ſenſu & ſenſibili(Sed de ſenſu & ſentire quid ſit & quare accidit aïalibus hæc paſſio dictum eſt prius ï iis quæ de aïa)Cæteꝝ conſideratio de ſenſibili ſecundũ ſe cõſiderato q̃dnam eſt:ſimiliter de ſenſitiuo organo quale q̃d unũquodqꝫ eſt:puta utrum uiſiuum ſit ex aqua uel igne:odoratiuũ ex igne uel alio:& de ſimilibus nũdũ oſtẽſum eſt.Sed de iis ſenſibilibus & ſenſitiuis ſub hoc modo acceptis ï hoc libro de ſenſu & ſenſibili conſideratio fit.Et hoc ẽſt quod Ariſtoteles in libro de ſeuſu & ſenſibili uoluit cum dixit. (De ſenſibilibus aũt iis ſecũdũ unumq̃dqꝫ ſenſitiuũ:puta dico colore & ſono & odore & guſtu & tactu:uniuerſaliter dictum eſt quæ actio ipſoꝝ ï hiis quæ de aïa.& quid opari ſecũdũ unũq̃dqꝫ ſenſitiuoꝝ.quid aũt oporteat dicere quodlibet eoꝝ.ſ.q̃d color q̃d ſonus q̃d odor q̃d ſapor ſimiliter & de tactu: conſiderandum eſt:& primum de colore.eſt quidem igitur unũquodqꝫ dupliciter dicendum hoc quidem actu.Hoc aũt potẽtia: quõ quidem igitur actu color & ſonus quõ eſt idem uel alteꝝ iis quæ ſecũdũ actũ ſen ſibus puta uiſioni & auditioni:dictum eſt ï eis quæ de aïa.quid aũt unũq̃dqꝫ eoꝝ exiſtens faciat ſenſum & actũ:ſic dicamus).Per hæc ſupiora patet de ſenſu & ſentire:ſimiliter de ſenſitiuis & ſenſibilibus:tradirã eſſe doctrinam:& in libro de aïa & in hoc libro.ſed in utriſqꝫ differenter.nam in libro de aïa quænã ſit ſenſibiliũ inſenſitiua actio. ſimiliter quid ſit ſentire abſolute factum a ſenſibilibus inſenſitiua.Sed in hoc libro non hoc modo de ſenſibilibus ut abſolute agunt inſenſitiua.ſed de eis quidnã in ſe ſint.puta quid ſit color & ſapor.& ſimiliter de ſenſitiuis non ſimpliciter prout ab ipſis ſenſibilibus patiuntᷣ.ſed quidnã unũq̃dqꝫ eoꝝ ſecundum ſuam ſint ſubſtantiã ad recipiendã ſenſationem aptam.puta quid ſit uiſus inſtrumentum & auditus:qualẽqꝫ naturam habeant ut aptam poſſint pati ſenſationem ſcilicet ex igne uel aqua uel ſimilibus cõfecta: Amplius de ipſo opari quod eſt ſentire in hoc libro non abſolute prout a ſenſibilibus inſenſitiua fiat.Sed de ipſo agit ſentire puta uidere prout a colore non abſolute.Sed ïquantũ talis eſt naturæ.ſ.extremum proſpicui in corpore terminato:inſenſitiuũ tale ex tali elemento cõfectum ad talem opationem aptum:ꝓducitur.Hoc igitur modo ſenſus ipſe:& ipſum ſentire:& ipſa

ſenſibilia ac ſenſitiua ſub inſtantis libri cadunt ſpeculatione. Ordo autem huius eſt quoniam primus eſt inter eos qui de operationbus agunt propinquis:& animali eſſentialibus magis & mox ſequitur eum q eſt de anima: eo ſic dicente in huius libri principio(Quoniam autem de anima ſecundum ſe ipſam determinatum eſt prius: & de uirtutum qnalibet ex parte ipſius:conſequens eſt facere conſiderationem de animalibus & uitã habentibus omn bus.quæ ſunt propriæ & quæ comunes operationes).In fine quoq; libri huius expedita prius claudẽs ait(De ſenſitiuis quidem igitur & ſenſibilibus quomodo ſe habent & comuniter & unũquodq; ſenſitiuũ dictũ eſt:reliquum autem primum fit facile conſiderare de memoria & reminiſcentia & ſomno) Ex quo itaq; cæteri hunc ſequuntur librum hic merito primum poſt librum de anima tenebit locum:In fine etiam eius q de motu animalium poſt animalium eſſentiam quæ in libro de aĩa completur:ea mox colligit quæ de ſenſu egit. dicens(De partibus quidẽ igitur uniuſcuiuſq; animalium & de aĩa adhuc autem & de ſenſu & memoria & ſomno & comuni motu diximus cauſas)poſuit hoc aduerbium(adhuc)ut per hoc operationes ſecundo loco pertractatas ab aĩaliũ eſſentia prius diſcuſſa ſepararet.Huic libello ea admodũ in hiſtoriis pauca correſpõdent : quibus circa finem quarti libri poſt eorum quæ de partibus ſcribuntur collectionem:ſic ſcriptũ eſt(Nunc de ſenſibus diſerẽdum eſt)licet hæc aliquo etiam modo libro de anima cõuenire poſſint . Quæ locorum in hiſtoriis ac theoriæ cauſarum debita congruentia:prefatum ordinem pleniſſime nobis oſtendit.Et hæc ſufficiant de ordine libri q de ſenſu & ſenſibili comuniter nuncnpatur.

Ordo libri de memoria & reminiſcentia Caput. VIII.

m

Emoria & reminiſcentia fiunt cum iam ſenſatæ ſpecies in animæ theſauro reconduntur.ac demum cognitione in animalibus uel diſcurſu concurrente in hominibus ſolis:reuocantur. Ordo autem huius libri eſt quoniam mox poſt librum de ſenſibilibus & ſenſitiuis collocat.palam fit hoc ex iis quæ ſuperius diximus.nam poſt collectionem exactorum in libro præcedẽti de ſenſibilibus & ſenſitiuis:ſubiũgit Reliquorum autem fit facile primum conſiderare de memoria & reminiſcẽtia & ſomno) Huic libro nihil determinate reſpondet in hiſtoriis. licet hincinde paſſim plura de his ſcripta ſint.cum nonnulla animalia aliis prudentiora ſæpe dixerit: Et hæc ſatis ſint de eo libello qui de memoria & reminiſcẽtia inſcribitur.qui ſic incipit(De memoria quidem igitur & reminiſẽtia dicẽdum quid eſt.

Ordo libri de ſomno & uigilia. Caput VIIII.

e

Xpedito ordine libri de memoria & reminiſcẽtia de ordine libri de ſomno & uigilia agẽdum eſt. In hoc enim libro primo de ſomno ſecundo de ſomnio agit. Vltimo de ſomnio⁊ diuinatione.Incipit aũt(De ſomno autem & uigilia conſiderandum quid ſint)Eſt autem ſomnus & uigilia unum de quatuor coniugatis:in libro de ſenſu & ſenſibili ab Ariſtotele ſic nuncupatis.eſt enim genus .unum operationum animali propinquarum:quare tametſi una ſit de quatuor cõiugationibus:ſeorſum tamen a reliquis tribus quæ ſunt ab aĩali remotiores:ſimul cũ operationibus propinquioribus :quæ non ſũt cõiugationes: tractari debuit. Vigilia enim eſt ſenſuum operatio.ſomnus autem illorum priuatio aut remotio:proprias uterq; habens cauſas. Ordo autem libri huius nec in principio libri nec in fine ab Ariſtotele poſitus eſt.iis enim duobus in locis ordinare non licuit cum eius ordinis certum locum in fine libri de ſenſu & ſenſato ſimul cum memoria propoſuerit dicens (Reliquorum autem primum fit facile cõſiderare de memoria & reminiſcentia & ſomno) Quare poſt eũ qui de memoria & reminiſcentia:mox ſequi debet ille liber qui eſt de ſomno & uigilia.huic libello in hiſtoriis ea reſpõdet pars ĩ qua:poſt ſenſus:poſt uocem de ſomno licet breuibus ſermoneq; ſuccincto ſic agitur.(De ſõno & uigilia aĩalium nulla quæſtionis obſcuritas eſt &c. Satis itaq; hæc ſint dicta de ordine eius libri qui de ſomno dicitur.& uniuerſaliter de ordine libro⁊ eo⁊ qui de operationibus ſenſui principaliter attinẽtibus: agunt.Nunc ad eum qui eſt de cauſa motus aĩalium in comuni deſcendamus.

Ordo libri qui de cauſa motus aĩalinm in communi agit. Caput X.

m

Otus aĩalium tametſi nõ ita ſit aĩali propinquus cum nõ omne aĩal de loco ad locum: licet in loco moueatur:ſicut ſenſus:eſt tamẽ eidem propĩquis ualde.Hãc propĩquitatem oſtẽdere uolẽs Ariſtoteles ĩ eo qui de ſeuſu & ſenſibili:cum duas aĩalis operatiões propĩquas.ſ.ſenſum & memoriã tractaturus ꝓpoſuerat:& motum ipſum tangere uellet:eum ſub hoc noĩe nõ expreſſit.ſed ea quæ ad motum de ſenſu cõcurrũt.exprimere maluit.ut affinitatem ipſius motus cum ſenſu & cum aĩali nobis indicaret:dicẽs(puta ſenſus & memoria)& loco.ipſius motus ſubitulit(& ira & deſideriũ & oĩno apetitus:& cũ iis gaudiũ & triſtitia);per hæc enim motũ aĩalium ĩdicauit cũ aĩalis motus ut patet ĩ libro de aĩa ab iis fiat.ſenſu.n.iteriori triſte aliqđ uel delectabile percipiẽs:iperãte apetitu:illud triſte animal fugit.uel delectamentum proſeqnitur. ira enim deſiderium & oĩo appetitus:hic poſita ſunt:nõ:tãq̃ tales affectiões hic ꝑtractandæ eſſent:cum de eis quãtum licuit ĩ libro de aĩa contẽplatũ ſit:ſed eas hic cũ ſenſu & mẽoria & aliis deduxit.ut ꝑ hæc motus ipſe aĩaliũ q ꝑ hæc ꝓducit ſub intelligat.& quãtũ aĩali ac ſenſui ꝓpiquus ſit clare cognoſcatur.potiſſime cũ iſta p̃dicta ſenſu ipſo ꝓducantur. & ob id ẽt motum ipm ſimul cum opationibus aĩali propinquis.ſ.ſenſu memoria & ſomno tractãdum eſſe cõciperemus.Cæte⁊ ſomnũ & uigiliã ſeorſũ ab operatiõibus aĩali propinquis ibidẽ enumerauit:& inter eas quæ minus ꝓpinquæ ſunt:qualis eſt mors & uita iuuẽtus ;& ſenectus.Inſpiratio & expiratio appoſuit.nõ ut ꝑ hoc eas ab aĩali remotas eſſe putaret:cũ oĩ ac ſoli aĩali cõueniãt nec eo ꝙ cũ aliis cõiugis eſſent ꝑtractãde.Sed cum una eſſet de cõiugatiõibus quatuor eas cõiuga narrãdo cõnumerare placuit:ſicut legẽtibus locum illũ palã fit Ex iis igit ſatis declaratum eſt quatenus operatio quæ eſt aĩalium motus.ſimul cum opatiõibus aĩali ꝓpiquis tractanda ſit.Neque putes hunc librum qui eſt de cauſa motus animalium ĩ communi.Incipientem. (De motu aũt eo qui aĩalium) aut illum qui eſt de progreſſu uel inceſſu animalium:fore ſuperuacaneum. ambo enim ad diſciplinæ huius naturalis complementũ fuere neceſſarii.& loca eo⁊ diuerſa.nam ille qui eſt de progreſſu:

mox poſt partes aĩalium locari debet.quoniam rõnes quarundam partium .ſ.earum quæ ad motum ſunt neceſſariæ ad uolatum ſcilicet ad progreſſum natatiõnem & reptionem:ſeu utilitates & cauſæ in eo inquiruntur quæ doctrina eius eſt pars q̃ partibus aĩalium attinet.ĩ hoc autem qui de motu ĩ comuni:iſcribitur:cauſæ & rationes in comuni motus aĩalium inſtruũtur.quare inter eas quæ aĩali ſunt propinquæ operationes:poni debet ſicut ille in doctrina partium.hic.n.liber cauſas motus in comuni ille autem cauſas docet & rationes partiũ ad motum deſeruiẽtiũ.Hũc ordinem Themiſtii uerba ĩ fine eius qui de ſomno manifeſte approbãt.(Quid ſit ſomnus quid ĩſomniũ & quãobrem utrũq; animãtibus iũctum item qualis nam diuinatio ea ſit quæ proficiſcit ex ſomniis dictum iam eſt:nũc de cõi animalium motu agendum uidetur)ipſe etiam Ariſtotelles in fine huius libri:quæcũq; de aĩalium ſubſtantia operationibuſq; animali propinquis tractata fuerant:in uno epilogo per ordinem quo ea tractauerat collegit illum profecto qui eſt de motu ſtatm poſt eum qui de ſomno ſubiũgẽs (De partibns quidem igitur uniuſcuiuſq; animalium & de aĩa adhuc autem & de ſenſu & memoria & ſomno & comuni motu diximus cauſas.Relquum autẽ de generatione dicere)per partes eas etiam ſubintelligendo quæ ad animalium motũ utilts ſunt de quibus ĩ eo qui eſt de aĩalium progreſſu diſputatum eſt. quare per illam ꝑticulam (De partibus quidẽ igitur uniuſcuiuſq; aĩalium & de anima) totam aĩaliũ e[illegible]tiam quæ ĩ materia ac forma cõſiſtit:ante cetera ĩ ordĩe colligẽdo collocauit.per illud ãt(Adhuc ãt & de ſenſu & memoria & ſomno & comuni motu)operatinnes aĩali propriores & propinquas:poſt aĩalinm eſſentiam ordinauit.motũ ĩter eas cõſtituens ultimum.Quibus iam expeditis & nũc collectis de ſecunda propoſuit ſe tractatu⁊ parte.ſ.generatione dicẽs(Reliquum aũt de generatione dicere)per illud.n.aduerbium(Adhuc)libros de operationibus:q̃q̃ propiquæ ſint:oſtendit alienam ab eſſentia cõtinere tractationem & materiam.per illud uero(&)copulam primo loco poſitam:nobis indicauit:q; ii de operationibus libri tametſi ab eſſentia alieni ſint : & aliam tractent materiam ab eſſentia naturali:in eadem tamen prima methodi de aĩalibus parte comuni poni debent:nõ ſeorſum aliis interpoſitis:ſed unus mox poſt alterum.iuxta prætaxatum ordinem.quod ex hac copula(&)hic plureis iterata nobis indicare uoluit.Totus ẽt preſatus ordo ꝑ epilogũ in prĩcipio quinti libri de hiſtoriis huic ſimilẽ:approbatur.ibi enim oĩa eatenus dicta:eſſentiæ & opationibus propĩquis attinẽtia:in cõfinio primæ quæ eſt de animaliũ naturali eſſentia cum operationibus aĩali ꝓpinquis:Collegit & de generatiõe quæ ſecũdæ attinet parti:agẽdum eſſe ꝓponit.cum dicitur (Expoſui partes aĩalũ omuiũ tum interiores tũ exteriores:atq; etiã de ſenſibus : de uoce:de ſomno & quæ fœminæ mareſue ſint:ſatis iã probaſſe exiſtimo. Reſtat Vt eorũdẽ generationes ꝓſequamur (Ecce quonammodo hic epilogus in ſubſtantia idẽ eſt cum prefato epilogo:nam hic & ibi eadẽ ſe tractatu⁊ proponit:& eadem utrobiq; tractata:& eodem colligit modo.ſ.eſſentiã & opationes aĩali propĩquas ſicut.n.illic dicitur (omnium animalium) ita hic dicicitur(uniuſcuiuſq; animalis)ſicut hic dicit(Adhuc autẽ & de ſenſu)propter cãm prædictã:ſimili modo illic dicitur (Adhuc aũt)eodem.n.hic & ibi græco uſus eſt uocabulo(ἔτι)quod latine ſonat(adhuc)uel(item).licet Theodorus ĩ p̃fata littera ĩ ſua trãſlatiõe ſcripſerit(atq;).& ſicut hic iſta cõiũctio(&)plures iteratur:ita ẽt ĩ libro de hiſtoriis.licet Theodorus gaza illã copulã ornatus gratia p̃termiſerit:cur aũt iſta iis ĩ locis artificioſe poſita ſint:ſuperius patefactum ẽ: ĩ hiſtoriis tamẽ poſuit illã ꝑticulam (& q̃ fœminæ mareſue ſint).& hoc ideo.quoniã ĩ cauſa⁊ cõtemplatiõe de mare & fœmina rationabili de cã ĩ libro de animaliũ generatiõe agit.ut ibidẽ Ariſtoteles ſic eſſe fiẽdũ oſtẽdit:in hiſtoriis aũt ante generationẽ de illis docet. Rationabile.n.fuit:cũ hic & ibi:eadẽ:& eodẽ fere tractaſſet ordĩe:eadẽq; mox utrobiq; tractaturus eſſet: ut hic etiã & ibi ſimilis fieret epilogus.eadẽ fere colligẽs:& eadẽ tractãda ꝓponẽs.q ẽt in eodẽ utrarũq; partiũ loco diſponeret.ſ.ĩ cõtermino primæ ac ſecũdæ ꝑtis.dixi ãt(fere)quoniã nõnulla ſunt q̃ ĩ cõtemplatiõe cauſa⁊ tractãtur quæ tamen in hiſtoriis non narrantur.ſicut eſt anima.ſicuti eſt memoria:& ſi quid aliud tale fuerit , præter pauca enim eadem hic & ibi:& eodem fere ordine:tractantur. Hunc etiã ordinem poſterio⁊ ordo demõſtrat. Completa.n.prima parte quæ eſt de naturali aĩalis eſſentia:& eẽntiæ opationibus:& cõpleta ſecũda quæ eſt de generatiõe ad tertiã ĩ hiſtoriis iã accedẽs utraſq; prĩo colligit priores:& quæ tractãda fuerãt de aĩalibus methodo ĩ tertia parte ꝓpoſuit.dicẽs ĩ octaui principio.(Generatio & reliqua aĩaliũ natura ita ſe habet) hoc de ſecũda & prima parte.(Actiões aũt & uitæ pro moribus uictuq; differunt) hoc de tertia parte. Quẽadmodũ itaq; ĩ fine primæ ac ſecũdæ partis:eas duas iã expeditas collegit in prĩcipio octaui de hiſtoriis:& de tertia ꝑte ſe tractatu⁊ ꝓpoſuit.Sic rõnabile fuit ĩ fine prioris ꝑtis collegiſſe primã:& ſecũdam ꝓpoſuiſſe.quod utrobiq; factũ fuit.& ĩ hiſtoriis :& ĩ ca⁊ cõtẽplatione.Aduerte tamẽ ꝙ uerbo⁊ ordo ĩ matre græca poſitus p̃fatũ trium ꝑtiũ magis demõſtrat oridinẽ q̃ theodori iterp̃tatio. ſic.n.græce ſcribit τῶμεν οὖν περὶ τὴν φύσιν τῶν ζῴων: καὶ τὴν γένεσιν τοῦτον ἔχει τὸν τρίπον. Quod ad litter ſic interp̃tat.(Quæ igit circa naturã aĩaliũ:& generationẽ hũc habẽt modũ).In q̃bus uerbis natura prĩo aĩaliũ ſecũdo generationẽ ſe ꝑtractaſſe demõſtrat. Hoc dixiſſe uolui de ueritate illius generalis epilogi.eo ꝙ ex illius certa ac mãifeſtiſſima ueritate plurima quorũdam philoſopho⁊ circa phyſicæ doctrinæ ordinẽ: male ſcripta fuiſſe manifeſtabunt. Et hæc de ordine libri q de cã motus aĩalium dicit:& generaliter oĩum libro⁊ primæ ꝑtis q̃ tã de aĩaliũ eẽntia naturali: q̃ de eo⁊ opatõibus ꝓpinquis agunt:tam hiſtoriis q̃ ca⁊ cõtemplationi attinentibus:ſatis dicta ſint. Ve⁊ id quo potiſſime oĩum dicto⁊ ordo approbat:& p̃fatus epilogus uerificat:eſt maxĩa tractato⁊ oĩum ĩ theoria ca⁊ cũ iis quæ de aĩalium hiſtoriis tradũt:conformis reſpõdentia.qđ ut clarius fiat:tota utriuſq; ſumatim colligat diſciplina Nam libro primo huius primæ ꝑtis.ſ.libro de ꝑtibus:in hiſtoriis ea prima pars cõgruit q̃ ẽ liber primus liber ſecundus & pro maiori ꝑte tertius & quartus.quæ pari rõne de ꝑtibus aĩaliũ hiſtoria nuncupari põt.eſt enim de ſolis ꝑtibus ſola narratio & hiſtoria.Ei uero q ẽ de ꝑtibus ad motũ utilibus ĩ theoria cauſa⁊ cõtẽto:nihil ĩ hiſtoriis determinati correſpõdet.Sed plurima hicinde de iis ſparſim tradita ſunt.ei uero libro q eſt de aĩa de aqua in ca⁊ theoria fit contem platio:ob cauſam ſuperius memoratam nihil ĩ hiſtoriis determinati correſpõdet.Ei

aūt qui in causarū theoria de sensu & sensibili dicit:suo loco i historiis post aialiū essentiā:Pars ea correspōdet qua in posteriori parte quarti libri sic scribit(Partes animaliū interiores exterioresq; generatim tū propriæ tū comunes ita se habent.nūc de sensibus diserendū est).ei uero libro qui de somno & uigilia in causarū contemplatione ponitur:ea quoq; sibi congruit pars in qua circa finem quarti libri de historiis post sensum sic scribitur(De sōno & uigilia aiantiū nulla qstiōis obscuritas ē)Cæterū ei qui ē de motu in cōi in causarū theoria posito::nihil in historiis determinate correspōdet.Huic autē epilogo totius primæ partis quæ est de aialium essentia ac operationibus animaliū ,ppinquis generali:in fine ultimi libri illius primæ ptis q est de cā motus in cōi: debito loco posito.illa aduersatur littera q̄ in fine libri de partibus aialiū sic inuenitur(Sed de partibus aialium quā ob cām quæq; sint dictū iam est per oīa animalium genera.quæ cū explicata sint sequitur ut de generatione partem quæ est de animalium generatione accedamus.

Ordo particularis secundæ partis methodi de animalibus & est liber de generatione aīalium. Caput. XI.

Ecunda pars methodi de aīalibus est eorū generatio.nā eēntia materiā q̄ sunt partes & formā q̄ est aīa: cōtinet:generatio āt est tanq̄ efficiēs cā quare necesse fuit de ipsa tractare generatione: tanq̄ de cā quoquomodo mouēte:de qua primo de generatione:postq̄ de materiali formali ac finali cā se prius tractasse dixerit:tractāda iposterū exponens subdit.Restat ut de partibus q̄ ad generationē ptinent diseramus. de quibus nihil adhuc definitū ē.atq; etiā de cā mouēte qnam sit sed de ea ipsa causa considerate:idē quodāmodo ē atq; de generatione cuiusq; agere).Hæc pars secūda unū habet librū:q de animaliū generatione dicit.qui incipit(Cū de cæteris aialiū ptibus tū sumatim tū singulatim &c.)in quinq; diuisum uolumina.in qbus qcqd tractat ad aialium generationē & alimētū quoquomodo referri debet. Ordo aūt eius est: quoniā ad eū mox seqt qui de causa motus animaliū in comuni nuncupat.Post essentiam enim & essentiæ propinquas operationes:in genere pertractatas : quarum ultima est motus: generatio ipsa uti superius probatū est sequi debet.Hoc quoq; eo approbatur testimonio quo in principio quinti de generatione sic scribitur) Etenim ut in initio disputationis nostræ dictum est ; non quia tale quid gignitur quodq; ideo tale quid est scilicet in iis quæ statuta deffinita & certa naturæ sunt opera:Sed potius quia tale est.Iccirco tale & gignitur.Substantiam enim generatio sequitur:& substātie gratia est non ipsa:generationē)Huic ordini testimoniū quoq; dat epilogus in fine de motu aialium suprascriptus:quo scribitur.(De partibus igitur cuiusq; aialium:& de aīa adhuc aūt & de sensu:& memoria & somno:& cōi motu:diximus causas reliquum aūt de generatione dicere).Iis etiam congruit ordo eorū q̄ i historiis disposita sūnt.nam post partes ipsas:post sensum & somnum:ptermissa aīa memoria & cōi motu de quibus nihil in historiis determinati agit.de generatione aialium in principio quinti agere incepit.Illis.n.quæ in quarta cōtinent pte in quatuor de historiis iā expeditis:inquinto iam ad aialium generationē quæ est secūda pars debite transiuit:Sic ēt Theophrastus de plantis scribens.Aristotelis pceptoris sui obseruatissime doctrine aialium uestigia sequens: post plantarū substantiam:substantiæ quæ affectiones:in iis quæ de historiis plantarū ad generationem secundo loco ,pcessum fecit.Et hæc sufficienter de ordine secūdæ ptis methodi de aialibus q̄ unicū hēt librū i qnq; diuisum uolumia.s.de generatiōe aialiū:dicta sint quis i supioribus ac iferioribus pluria & dicta & dicenda sint quæ pfato huius secūdæ ptis ordini phibēt testimonia. Nūc uero de tertia pte methodi de aīalibus q̄ ē uita & mors cum sibi cognatis disputandum est.Si prius tamēte admonuero q; littera in fine deptibus supioribus dictis cōtraria:nullā i se habeat ueritatē:imo falsa uel uiciata fuit:ueluti parū in supioribus:in posterioribus uero cōpletius demōstraturi sumus.

Quod cognitio quæ ē de uita & morte & iis cognatis ē tertia ps totius methodi de aīalibus. Caput XII.

Ertia pars methodi de aīalibus est uita cum morte iisdemq; cognata . prior est enim aīalium essentia post hoc per generationem quæ est animæ pticipatio nutritiuæ in callido aiali:esse habent aialia.cum quo uita quæ est eius māsio comes fit.quām uitam p diuersos trahunus status.nunc longam nūc breuem:nūc iuuenes nunc senes:refrigerium a continente in uitæ conseruatione capientes:nunc sani nunc ægri.Tādem post uitæ huius naufragia plurima:morimur omnes.Hæc tertia pars in eo operationū cōsistit genere:quæ non animali ,ppriæ aut propinquæ:sed remotæ magis sunt. Remotas.n.ab aiali eas dicimus quoniā pluribus q̄ sint animalia.s.uiuentibus omnibus cōueniūt.q sunt uita & mors.iuuētus & senectus.langor & sanitas inspiratio aūt & expiratio licet solis:non tamē oībus cōueniūt aialibus.Et cū in superioribus dixerimus duo esse operationū genera:unū essentiæ propinquū:alterū ab ea remotu: ex qbus quatuor Aristoteles in libro de sensu & sensibili traxerat cōiuga nūc dicimus q; par unū illorū de propīquo trahitur genere.s.somnus & uigilia. tria uero reliqua paria de secundo operationū dicimus fore genere.s.de remotioribus.Dicimus igit q; hæc tertia pars quæ est totius methodi de animalibus ultima:de solis est aialium operationibus non ,ppinquis q̄ sunt tria cōiugia:a sola natura proficiscētia.s.uita & mors. iuuētus & senectus.inspiratio & expiratio.q̄q̄ uuum aliud quoq; cōtrariorū par in natura sit animalium:quod non inter ista sed potius post ista cōputari debet.q sunt langor & sanitas.quæ quidē & si uitæ sint status & ante mortē in natura eueniant:nō ,ppter hoc ante necis tractatum de uis pertractari debet.cū iam uti diximus naturæ limites claudāt.& saltu quodā post eas res q̄ a sola fiunt natura:inter naturā & artē inter physicū & medicū:artifice:cum utriusq; sint opera:tanq̄ cōtermīnæ se accomodēt. de quorū ordine plura in inferioribus dicēda sunt . Ordo huius tertiæ partis ad pcedētes iis ēt approbat testimoniis.In octauo.n.de historiis animaliū in principio sic scriptū reperit(Generatio & reliqua aialiū natura ita se habet actiones aūt & uitæ pro moribus uictuq; differūt). Nam expeditis partibus & opationibus ,ppinquis i quatuor primis libris:expedita ēt aialium generatiōe i qnto sexto & septīo:quæ est secūdi methodi de aialibus ps:mox i octauo uitam uitæq; cognata aggeditur:quæ sub tertia constituunt pte talis ergo historiarū cū

causarū cōtēplatiōe cōgruētia:rectū nobis ostēdit pfatū illius tertiæ ptis esse locū.Hūc ēt ordinē sequutus est Theofrastus in plātis dicēs:ac dicēda proponens(.Plantarū differentias reliquaq; naturā ex partibus affectionibus:generationibus:uitaq; petere oportet).In primo.n.historiarū libro historias partiū ac passionū in scūdo & tertio generationē.in quarto uero de uita arborū uitæq; cognatis Arist. de aialibus imitans ordinē determiauit & rōnabiliter . quoniā animaliū peritia doctrinæ plantarum ē exemplar: Hoc etiam a posteriorū ordine ,pbari potest.Nam liber de uita & morte i tota methodo eorū q̄ de aialibus a sola natura fiūt: postremus est.post hūc uero ille cōsequit qui est de lāgore & sanitate ut inferius ,pbabit sed ante eū mox pcedit ille q de ispiratiōe dicit.ante quē ille qui de iuuētute & senectute antequē ille q de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ:uti pbatū ē.ergo totū hoc.s.libri quinq; in qbus uita cū morte & iis cognata tractant generationē sequi debēt.Quod aūt ille q est de uita & morte inter ea q̄ a nā sola cōdunt ultimus sit qnod assumptū fuerat:ex iis quæ i fine eius libri q de lōgitudine uitæ scribunt:demōstratū est:ubi scriptū sic reperit.(Nūc aūt de aliis aialibus dicta est cā de magnitudine uitæ & de uitæ breuitate.Reliquū āt nobis cōsiderate de iuuētute & senectute & uita & morte.iis .n. determinatis finē utiq; habebit q̄ de animalibus methodus).Respōdentia etiā horū ad ea quæ in historiis uti diximus:hūc approbat ordinē.Nā libro de partibus tres fere primi historiarū libri & quarti maior pars : suo loco correspōdent.residua quarti pars libris de operationibus.s.de sensu & somno cōgruit.uti superius dictū est. libro uero de generatione : quintus sextus ac septimus historiarum correspōdent libri.libri uero quinq; tertiam occupātes partē:Dico aūt illos qui sunt de uita ac uitæ cognatis cum morte quæ a sola fiunt natura:simul post hos apposito langore & sanitate:inter physicum & medicum medio cōtermino:octauo libro historiarum pro maiori parte correspondent.Præterea ordo præfatus:i libro de morte & uita nobis demōstrat nam cū plurimorum cās inquisiuisset.s.causas generationis aialiū in libro de generatione:cās etiā uitæ ac mortis & sibi cognatorum in aliis nundum tamen ea diffiniuisset : ea iam diffinire curans tandem in libro de morte ait.(Generatio quidē igitur est prima paticipatio in calido nutritiuæ animæ).Ecce generationē primo(Vita uero māsio huius: Iuuētus autem est primæ particulæ refrigeratiuæ augumentatio.Senectus autem huius detrimētum). Quauis enim in libro de generatione & libro de logitudine uitæ & de iuuentute & senectute plurima de ipsa generatione & aliis digessisset principia:plurimasque causas ac generationis species diuersitatesque pertractasset : non tamen in eorundem propriis ac singulis libris substantiam prædictorum scilicet generationis:uitæ:iuuentutis & senectutis nūdū definiuit.Sed hoc ad calcē oīum.s.usq; ad librū de uita & morte distulit.ipoq; ordie quo ea seriatim i suis ptractauit libris:eo ēt ipsamet rōnabiliter definiuit.Primo.s.generationem. Secundo uitam.Tertio iuuentutē & senectutē:ut mox patuit.Rōnabiliter aūt illucusq; dictorū diffinitiones distulit. quoniā cū ab eisdem fierēt principiis aliquo modo diuerso sūmptis:necessum fuit in eodē loco definire.Fiūt enim a duobus potissime scilicet ab anima nutritiua.& a naturali calore.Cæterū generatio fit cum anima dicta i calido participatur:uita:dū ea in eodē conseruat & manet.Iuuētus dū calor ille augeat senectus dū diminuit.Cū igit eisdē fiāt pricipiis:ultimū locū suæ definitiōes:ut oīa simul diffinirēt: expectare debuere.Ad hæc quoq; approbāda accedit pdictorū epilogus i libro de uita & morte positus uidelicet.(Quidqdē igit ē generatio & uita & mors. & ,ppter quas cās erūt aialibus:dictū ē).nō enim i hoc libello ea collegisset q̄ de generatiōe aialium tradūtur: nisi post generationē uita ac mors & eorū cognata i ordie sequerēt.Necesse.n.fuerat i hoc coi epilogo:in quo ea quæ de uita & morte ac sibi cognatis :de quibus erat præsens intentio colligebantur: cum iis etiam de generatiōe colligere potissime:quoniā de ea gnatiōe nec i fine libri qnti de gnatiōe nec alibi gnalis ulla fcā fuerat collectō:sed pticularis potius de ptibus & materiæ passiōibꝰ generalē de gnatiōe epilogū post diffinitiōnē suā tractandā cū uita & morte:reseruas.Quare expedita generatiōe & uitæ cognatis: expedita penitus uita & morte:tam p eorū causas q̄ p eorū diffinitiōes:tandē i fine oīum oīa epilogans & colligens dixit.(Quicqdē igit ē generatio & uita & mors.& ,ppter quas causas erūt aialibus:dictū est)Quod.n.epilogus iste librū de aialium generatiōe appræhēdat:p illam cognosit pticulam qua scriptū est.(Et ,ppter quas cās erūt aialibus). Nō enim i hoc libello qui est de uita & morte:neq; in aliis ab eo q de generatiōe:cās ipsius generatiōis:licet forte causas mortis & uitæ:pertractatas inuenimus.Sed eas cās generatiōis i libro de generatiōe aialium qsq; inueniet.Si igit i hoc epilogo i libello de morte & uita facto:colligit ea quæ i libro de aialium generatiōe tractata sunt:euidēter nobis ostendit q; generatio ipsa tractata prius fuerat: q̄ uita & mors sibiq; cognata.Quomodo enim illa uerificaret ps qua dicit. (Quid qdē igit ē generatio & uita & mors & ,ppter q̄s cās erūt aialibus dictū ē). nisi generatiōis causæ i libro de aialium generatiōe prius expeditæ fuissent.nō tamē alibi q̄ i illo libro generatiōis causæ disputatæ sunt. Ex iis igituur & aliis superioribus clare monstratū est:illā negocii de aialibus ptem:quæ est de uita & morte & earum cognatis:tertiam fore in ordine:& mox sequi debere ad eā quæ de generatione anima lium pertractauit in ordine secundam quo cōmuniter ostenso:nunc ad qninq; particulas illius tertiæ partis: qui sunt quinq; libelli singulatim accedamus.

Ordo libri q est de causa lōgitudinis ac breuitatis uitæ:& cuiusdā ābiguitatis solutio. Caput XIII

Ita quæ est tertia pars totius methodi de aialibus pluribus afficit:q uitæ cognata ab aristotele nūcupātur.Nā quorūdam aialium longa est.quorūdam breuis de qbus Aristoteles causas in uno iquirit libro: de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ noīato cuius initiū tale est(De eo aūt qd est hæc quidē esse lōge uitæ aialium hæc aūt breuis &c.)Ordo aūt huius est quoniā primus est inter eos omnes qui de uita & morte ac earū cognatis agunt.mox enim sequit quintū de generatione.in cuius fine talis scribit epilogus (Sed de dentibus cur partim decidāt ac denuo nascant partim nō & omnino quā ob cām fiant dictū est dixi etiā de cæteris membrorū affectibus qui non alicuius cā sed necessario eueniāt: & quā ob cām uidelicet eam cui motū tribuimus.)qno epilogo cōpleto:qui colligit ea quæ in quinto de generatione aialium de passionibus materiā cōse,

quentibus pertractant̃:mox subiunxit.(De eo autem quod est hæc qdẽ esse longæ uitæ &c.) ac si dixisset: cum
ego in causaꝝ inqsitione: ordinẽ sequar eoꝝ quæ in historiis animalium a me notata sunt: Cũq; expeditis aliis
cõgruo ordine:tandem ad cõplemẽtum historiaꝝ de generatione animaliũ deuenerim:tra diderimq; seri atim
causas omnium ad generationẽ attinentium in quinto sexto ac septimo libro in historiis naratorum: Rati ona-
bile est ut quemadmodũ generationi traditæ in historiis:liber de generatione in quo est causarum genera tiõis
contemplatio suo ordine ac loco accomodatus est:sic suo etiam loco ei parti quæ sequit ur generationem in hi
storiis.quæ pars est de uita ac uitæ cognatis: ei inq̃ parti suo ordine ac loco ea accomodetur ꝑs & apponatur q̃
causas uitæ & mortis & iis cognatorum agit.Sicut igitur post quintum sextum ac sepptimũ libros historiarum
qui de generatione tractãt animalium:sequitur octauus ĩ quo ꝓ maiori ꝑte uita & mors & iis cognata tractãt
sic in causarum theoria post librum de generatione animalium merito sequi debent illi libri qui causas uitæ &
mortis & de iis cognatis inqrũt.Hũc prefatum ordinem ea quoq; quæ in principio libri huius scripta sunt no-
bis plene clareq; demonstrant.cum dicitur(De somno quidem igitur & uigilia dictum est prius de uita autẽ &
morte dicendum posterius.simul autẽ de langore & sanitate quantum adiacet naturali phylosophyæ nu uc aũt
a de causa eius quod est hæc quidem esse longæ uitæ hæc autẽ breuis uitæ sicut dictum est prius cõsiderãdum.
Hic ergo liber eo prior est qui de uita est & morte:& eo qui de lãgore & sanitate. prior est etiam eo qui de iu-
uentute est & senectute.& eo qui de inspiratione & expiratione cum in fine huius aristoteles dicat (Nũc autẽ
de animalibus dicta est causa de maguitudine uitæ & de uitæ breuitate;Reliquum aũt nobis cõsiderare de iu-
uentute & senectute & morte & uita iis.n.determinatis finem utiq; habebit quæ de animalibus methodus) ẽ
etiã prior eo qui de inspiratione.eo dicente ĩ principio libri de iuuentute & senectute. (De iuuentute autem &
senectute & morte & uita nunc dicendum.simul autẽ & de respiratione necessarium fore causas dicere) . Patet
itaq; ex iis hunc librum:primum censeri debere inter eos qui de uita ac morte iisq; cognatis agunt moxq; ad eũ
sequi debere qui de animalium generatione dicitur. Cum ipsa uita generationem sequat̃. Huic ãt libro uti di-
ximus ea congruũt quæ ĩ initio octaui libri historiaꝝ tradita sunt ubi diuersa aĩalium uita uictu diuerso:lõgi-
tudineq; ac breuitate ĩ diuersis diuersa tractat̃.Cæteꝝ aduersus hæc ea q̃ ꝓpriæ initium huius libri sic scripta
sunt:(De somno quidem igit̃ & uigilia dictũ est prius &c). nõ paruã instantiam inferre uident̃.colligens enim
ea quæ de somno & uigilia expedita fuerant & de causa lõgitudinis ac breuitatis uitæ se mox ꝑtractatuꝝ ꝓpo
nens indicare:nobis uidet̃ librum hunc de causa lõgitudinis ac breuitatis uitæ sequi mox debere ad eũ qui de
somno & uigilia dicit̃.de somno enim collectio facta simul cum ꝓpositione de causa longitudinis uitæ & bre
uitatis:euidens est satis inditium ad accipiendum ꝙ hic liber mox illum sequatur.Ad hoc cum suporibus di-
cimus ꝙ Aristoteles in eo qui de sensu & sensibili duo posuit operationum genera.alterum animalibus propin
quum scilicet sensum. memoriam. somnum cum uigilia.& motum.Alterum remotius. uel quia paucis ut in-
spiratio & expiratio:parum admodum ad hæc concurrente sensu:sed natura potius: uel pluribus q̃ animalibus
conuenit ut uita & mors.iuuentus & senectus.langor & sanitas.De hoc duplici genere quatuor traxit coniuga.
unũ ex primo genere scilicet somnum & uigiliam.tria ex altero.sic eo dicente in libro de sensu & sensibili(Exi
stunt autem horum maxime quatuor coniuga numero.uelut uigilia somnus.iuuentus & senectus.& respiratio
& expiratio.& uita & mors).De qbus omnibus pollicetur se tractaturũ.De una itaq; combinatione scilicet som
no & uigilia : cũ una esset de opationbus animali propinquis & propriis : suo tractauit loco.uidelicet in prima
parte post essentiæ expeditionem : inter eas quæ sunt operationes animali ꝓpinquæ .& essentiales fere ac pro-
priæ.Cæterum cum post tractationem de somno & uigilia iam per plura pertransiuisset media scilicet per eum
qui de motu & per quinq; libros qui de animalium generatione tractãt tandem iam iam ad reliqua tria con-
iuga:suo loco scilicet in tertia ꝑte pertractanda:cũ: sint operationes animali non propriæ:accedens ne forte de
insufficientia accusari posset : alterius iam disputatæ coniugationis quæ est somnus & uigilia in initiis li-
bri huius decenti causa memoratur dicens .(De somno : quidem igitur & uigilia dictum est prius & cete-
ra) ac si diceret memini me in eo libro qui de sensu & sensibili quatuor coniugationes tetigisse de quibus
dixerã me tractaturum fere:cum autem de iis coniugationibus iam agendum sit / non eam nunc expectabis
quæ est de somno & uigilia:cum de ipsa alias suo loco inter operationes animali proprias & propinquas expe-
diuerim.de ea enim coniugatione scilicet somno & uigilia prius pertractaui.posterius dicam de uita & morte.
simul autem de langore & sanitate.de iis enim in libro de sensu & sensibili sub quodam proposueram dubio.
nunc quippe assero simul cum morte & uita me de illis pertractaturum:sed ante omnia de causa longitudinis
& breuitatis uitæ est dicendum per illud enim(dictum est prius)lotum non intellexit immediate preceden-
tem:quia in eo immediato loco liber de animalium generatione disponitur:sic igitur coniugatio quæ essen-
tialior ẽ cũ sit prior ãte alias cõiugatiões ꝑtractari debuit.s.somnus & uigilia.Quæ uero ĩ natura posterior ẽ &
ultia.s.mors cũ uita & cũ ea sanitas & ægritudo hæc ultio ꝑtractãda ẽ.In itermediis ãt locis cã lõgitudis ac bre
uitatis uitæ iuuẽtus & senectus ĩspiratio & expiratio expediri debẽt.Quõ.n.hũc q ẽ đ cã lõgitudis & breuitatis
uitæ ei q de sõno & uigilia cõitẽ facere licebit:cũ ille q ẽ de motu ad eũ mox seqt̃ librũ q de sõno & uigilia dr̃
uti ĩ supioribꝰ de mẽte Themistii demõstratũ ẽ.Si.n.libellũ aliquẽ hoc loco colligere uoluisset tãq̃ sibi cõtermi
nũ:nõ eũ q de sõno:sed eũ q de motu potius collegisset nõ igit̃ illũ q de sõno & uigilia hoc ĩ loco collegit q̃te
nus sibi conterminũ ac uicinũ ĩ ordine ĩdicaret.sed ea de cã potius q̃ paꝝ ãte mãifestata ẽ de eo mẽoriã fecit.
error.n.ꝑ quẽ credit̃ ex ꝑ̃fatis uerbis Ari.librũ de cã lõgitudis ac brueitatis uitæ:mox seq ad librũ de sõno &
uigilia:illi assimilat̃ errori quo ĩ pricipio de gñatiõe aĩaliũ nõnulli fuere decepti. Cũ.n.nõnulli ea q̃ de ꝑtibus
sũt aĩaliũ:prius tractata uiderẽt cernerẽt quoq; Ari.ĩ pricipio libri de gñatiõe eadẽ colligere & imediate de aĩa-
liũ gñatiõe se tractatuꝝ policeri:errore ducti arbitrati sunt librũ de.generatõe mox seq debere ad eũ q de ꝑti-

bus inscribitur.adeo ꝙ litteram quæ est in fine de ꝑtibus impudenter immutarunt uel potius tineis ac humi-
ditatibus subterraneis oblitteratam inscie deprauarũt uti ĩ iferioribus diffuse disputabimus. Et hæc satis de or
dine eius qui de longitudine ac breuitate uitæ dicit̃ dictum sit:nunc de iuuentute ac senectute dicendum est.

Ordo libri qui est de iuuentute & senectute. Caput. XIIII.

Lia coniugatio de ꝓ̃dictis est iuuentus & senectus.q̃ sunt uitæ qdã status.generatio.n.secundum naturã
a prior est:cũ sit aĩæ nutritiuæ ĩ calido participatio. Vita uero secũdo succedit.cũ sit eius mansio. Hæc ãt
mansio diuersos habet status:siue modos.primus cõsistit in caloris augmẽto.& in hoc est iuuentus com
muni accepto uocabulo.In postremis calor diminuit̃ sub qua diminutione miserabiliter peragrat senectus.In
medio uero qdam status intercidit inter iuuentutẽ & senectutẽ medius.Ordo huius libri ẽ: quoniã mox ad eũ
seqtur qui de causa longitudinis ac breuitatis uitæ diseruit.eo ĩ fine hunc ordinẽ sic approbante. (Nũc de aliis
animalibus dicta est cã.& de magnitudine uitæ & uitæ breuitate Reliquum aũt nobis considerare de iuuentu-
te & senectute & uita & morte.iis determinatis finẽ utiq; habebit quæ de aĩalibus methodus)Huic libro nõnul
la in octauo de historiis post longitudinẽ ac breuitatẽ uitæ: de reiuuenescentia ibidem tractata sic incipientia:
correspondent.(Nõnulla ex iis quæ cõduntur exuunt id qđ senectus uocatur)paucis.n.ibidem de reiuuenescen
tia quoquomõ scriptis:in causarũ inqsitione plurimoꝝ sit speculatio.Hic ẽt ordo in historiis plantarũ a Theo
frasto obseruat̃.post uitã.n.plantarum:iuuentutem & senectutem docet.Et hæc sufficiant de iuuentute & sene
ctute.post quem ille sequitur liber qui de inspiratione & expiratione dicitur.

Ordo libri de inspiratione & expiratione. Caput. XV.

Nspiratio & expiratio est una de ꝑ̃fatis coniugationibus ab animali remotioribus . nõ est enim propinq̃
i aĩalis operatõ neq; ꝓpria quoniã paucis Cõuenit aĩalibus.licet solis.maxime quoniã nõ electiõe tantum
sed ẽt natura operante fit.hic liber incipit(De respiratione.n.aliqui quidem &c.)ordo huius est quoniã
ei uicinus est libro qui de iuuentute & senectute dicit̃.In principio huius nihil colligit̃.nihil proponitur . neq;
in fine libri ꝓcedentis de hoc aliquid fit.& merito.quoniã de eis ĩ principio ꝓcedentis libri propositũ fuerat:cũ
dicebat̃.(De iuuentute aũt & senectute & morte & uita nunc dicendum.simul aũt & respiratione necessariũ fo
re causas dicere.quibusdã.n.aĩalium ꝑꝑ hoc accidit uiuere & non uiuere)ex iis in patet ad eum sequi debere qui
de iuuentute & senectute dicit̃.patet insuper inspirationẽ & expirationẽ unum eẽ de mortis & uitæ cognatis.
cũ per inspirationẽ & expirationẽ uiuere contingat aĩali & nõ uiuere:sed mori.Huic libro nihil determinati re
spondet in historiis.licet in octauo.& alibi plurima de aĩalium inspiratione ac refrigerio sparsim ꝑtractata sint:
tum per pulmonẽ tum per branchas:aerem & aquam atrahendo.Expeditis iis de inspiratiõe:ad eum q de mor
te & uita dicitur:transeundum est.

Ordo libri de morte & uita.. Caput. XVI

Iber de uita & morte qui incipit(Est quidẽ igit̃ oĩbus aĩalibus cõe generatio & mors:)aliis libris per hoc
l principiũ primo aspectu nõ uidet̃ esse cõnexus.cum in eius pricipio nihil dicẽdoꝝ ꝓponat̃ nihil de ꝑtra
ctatis colligat̃.Cæterum aliter ab hoc se habet ueritas.Nam in principio libri de longitudine & breuita
te uitæ:de morte & uita se tractaturũ fore ꝓposuerat:cũ dixit(De somno qdem igit̃ & uigilia dictum est prius
de uita aũt & morte dicendum posterius)& in fine eiusdẽ ait(Reliquũ aũt nobis considerare de iuuentute & se
nectute.& morte & uita)& in principio eius q de iuuentute & senectute scriptũ reperit̃(De iuuentute aũt & se-
nectute & morte & uita nunc dicendũ.)Præter hæc uidemus ꝙ huius libri principium sub forma conclusionis
sit factum.hoc mõ(est quidem igit̃ oĩbus aĩalibus cõe generatio & mors)q̃ cõclusio ex iis infert̃ q̃ ultimo de in
spiratione dicta fuerãt.ex quo.n.ĩspiratio uitã cõseruat ĩpotentia aũt mouẽdi pulmonẽ & branchas:ẽ mortis cau
sa:siue illa cã sit ꝑꝑ senectutem uel ꝑꝑ alias causas destruentes.sicuti in ultimis libri de inspiratione mox ꝑ̃scri-
ptum fuerat ab Aristotele:& cũ aĩal quodq; necessario.si uiuit ad senectutẽ deueniat: ueniens aũt ad senectutẽ
impotentia fit refrigerii ex defectu mẽbri refrigerantis:ad quã ĩpotentiam seqtur mors.ergo mors erit cõis oĩ
aĩali.ex iis igit̃ demonstratũ est ꝙ hic liber q̃ est de uita & morte:nõ ẽ aliis incõnexus.sed aprime cõnexus. tum
qa in aliis locis de hoc libro ꝓpositũ fuit.tũ ex sui pricipio.sub forma coclusiõis facto.Ordo igit̃ huius est quo
niã ultimũ totius methodi naturalis obtinet locũ.ultius.n.est eoꝝ q agũt de iis q̃ aĩalibus attinent prout a so-
la natura fiũt. Vltimũ.n.opus naturæ solius qđ aĩali attiet:ultio iter aĩalia tractari debet . hoc ãt ẽ mors.In hoc
ãt libro plura de morte pauca uero de uita tractant̃.quoniã de uita pluria ĩ eo q de cã lõgitudinis ac breuitatis
uitæ tractata sunt.dixi ãt(Solius naturæ)quoniã naturæ opus qđ nõ sola natura sed artificio quoq; submistran
te ꝓficiscit̃:q̃le ẽ lãgor & sanit as:post uitã & mortẽ ĩ cõfinio tãq̃ res naturæ & artis cõtermia:ꝑtractari oportet
dixit.n. ĩ fine libri de uita & morte(De uita qdẽ igit̃ & morte & de cognatis huius speculatõis dictũ ẽ de oĩbꝰ)
Intẽdẽs ꝑ hãc speculationẽ eã q̃ de uita & morte.cognata ãt huius speculatiõis sũt q̃ simpliciter a nã sola eueniẽ
tia:uitæ attinẽt & morti.ueluti lõgitudo ac breuitas uitæ.& status iuuẽtutis & senectutis.& ĩspiratio & expira-
tio.q̃ uitã cõseruãt.& corrupte destruũt.Est.n.hic epilogus totius tertiæ ꝑtis methodi de aĩalibus. q̃ ẽ de uita &
more & iis cognatis:oĩbus in unũ cõphensis.Apparet ẽt ꝙ hic liber sit ultimus ꝑ ea q̃ ĩ fine de lõgitudine ac bre
uitate uitæ scripta sunt.(Reliquũ ãt nobis cõsiderare de iuuẽtute & senectute.& morte & uita.iis.n.determina-
tis finẽ utiq; hẽbit q̃ de aĩalibus methodus)Huic ãt ĩ historiis respõdẽt ea q̃ ĩ octauo de diuersa aĩaliũ uita tradi
ta sunt.si uero quod de moribus tractat̃ in historiis.nihil determinati in theoria causarũ correspõdet. nisi ꝙ de
sanguine turbido ac claro:crosso & subtili:in libro de partibus aĩalium ab Aristotele disputatũ est. Cæterũ lan
gor & sanitas q̃uis aĩalium mortem ꝓcedant:de eis tamẽ Aristotiles & in historiis & in causarum theoria post
mortem & uitam pertractauit.eo ꝙ nõ a natura sola sed arte subministrante facta sint.quare in contermio phy
sici ac medici doceri debent.hac aũt ratione & causa deficiente in plantis Theofrastus in plantarũ historiis meri
to de morte post langorem & sanitatem docuit . Et hæc satis sint de ordine eius libri qui est de uita & morte.

& generaliter oīum librorū qui de rebus aiali ſpectantibus a natura ſola productis ſpeculant̃.Nunc autem ad
aīalium paſſiones tranſeundum eſt:q̃ non ſola natura operante:ſed arte ſubminiſtrante efficiunt̃ quãdoqꝫ. heæ
autem ſunt langor & ſanitas.de quibus ĩ libro q̄ de langore & ſanitate inſcribit̃ determinatum eſt. quem librū
tanq̃.ultimū in naturali ſcientia illi naturales poſtremo attingunt & ibidem deſinunt qui medicinam adiſcere
nolunt:ad ulteriora non progredientes.a quo etiam libro prima medicinæ ſuſcipiunt principia naturales illi q̄
ultra naturalia medicã arté adiſcere cupiunt.ea.n.principia in libro illo contermino tradita ꝑcognoſcentes: &
tanq̃ lac ab ubere & cibū mollé ignari medicinæ aptū ſugentes ad ulteriora artis medicæ tanq̃ ad cibū groſſum
dentibus molendum iam leuiori cibo nutriti:oportune accedunt. de cuius libri ordine nunc eſt agendum.

Ordo libri de ſanitate & langore & ꝙ eum librum Ariſtotiles compoſuerit. Caput. XVII.

Angor & ſanitas ad certos uſqꝫ termīos phyſico res dōeſticæ ſunt.ſunt.n.uiuentibꝯ ãnexe ꝓprietates.nō
I enim morbus aut ſanitas uita carentibus euenire ualent.quare cū phyſici ſit plenã de uiuentibus trade
re doctrinã:ſua quoqꝫ interſit de ſanitate ac langore prima ſaltẽ docere principia hoc quoqꝫ ex iis mani-
feſtum fit.nã rationales medici cū a naturali diſcedūt diſciplina:mox ſub medicinæ ꝑceptis ſe offerunt:lepidiſ-
ſimi ẽt philoſophi naturales de medicina minīe curantes:eo uſqꝫ ꝓcedūt quo medicinã attigerint. hæc enĩ quæ
de rationalibus dixi medicis & lepidiſſimis phyſicis clare demōſtrãt & ꝙ utriuſqꝫ ſcientiæ quoddã ē cōterminū
& ꝙ uĩa pricipia medicinæ a phyſico medicus mutuo accipiat q̃re ſanitatis & lãgoris tractatio philoſopho na
turali uſqꝫ ad aliquẽ terminū neceſſaria eſt.Hæc aūt tractatio in eo q̄ de langore & ſanitate ab Ariſtotele expe-
dita fuit.In cuius libri fidem tametſi nullum unq̃ uiderim cōpletū tractatum:nec aliquẽ de latinis aut arabibus
ſeu græcis auctoribꝯ legerim:qui hunc librū ſe uidiſſe dixerit ego tamen nōnulla huius libelli uerba: principiū
ordientia:litteris ſcripta græcis poſt eū q̄ de morte & uita in exẽplari quodã iuueni græco. q̃ inferius ponenda
ſunt.Accedit ad hanc ueritatẽ illud quoqꝫ qđ in libro ſecundo de partibus aīalium ſcriptū inuenimus: dum de
cerebro loqueret̃(Sed de iis cū de morborum cauſis agitur diſerere cōgruum eſt.uidelicet quo ad tractare de iis
naturalis ſcientiæ intereſt.Huius ẽt teſtimoniū illud eſt qđ circa principia libri de cã longitudinis & breuitatis
uitæ de hac tractatione ſic ſcriptum eſt(De ſomno q̄dem igitur & uigilia dictum eſt prius:de uita aūt & morte
dicendū poſterius:ſimiliter aūt de lãgore & ſanitate:q̃tū adiacet naturali philoſopho. Ex q̄bus oībus patet Ari-
ſtotelẽ de ſanitate ac langore ꝑtractaſſe.liber ãt eius ſeu eius libri pricipiū:& oẽ qđ de hoc uidimus ſic ſe haber
(ϖερι ηε υγειασ και ήοσου σῦ μονον εσ̃τιν ιατρου αλλα και φυσικου μεχρι του ϖωσ αἴτιασ ειϖειη δε
διαφερουσι και η διαφερον τα θεωρουσιν ου δειλανθανειν ε ωοει οτι δε συνορος η ϖραγματια μεχρι τί
νοσ εσ̃τι μαρτύρει το γινόμενον τ τε σαρ ιατρων οσοι κομψοι η περι ερσοι λεγουσοι τα ϖέρι φυσεωσ ή
τασ αρχασ εκειθεν αξι ονσι λαμβανειν η τ ϖερι φυσέωσ ϖραγματευθεντων οι χαρι έσ̃τατοι σχενον τε
λευτωσιν εισ τασ αρχασ τησ ιατρικασ.Quod ſic interꝑtatur)De ſanitate aūt & egritudine non ſolum me-
dici uerūetiam phyſici uſqꝫ quid intereſt cauſas dicere.quatenus uero differūt:& quatenus differentia: ſpeculã
tur:latere nō oportet.Nã ꝙ ea tractatio cōtermīa ſit uſqꝫ q̄d:teſtat̃ q̄d fit.&.n.medicoꝝ q̄cūqꝫ diſerti curioſi
ue dicunt̃:de natura dicunt:& illinc pricipia facienda putant.q̄cūqꝫ uero de natura negociant̃:ellegantiſſimi fe
re ad medicinæ principia tractationem ſuã deponunt.)Hæc.n.ſunt illa paucula q̃ de ſanitatis & langoris cauſis
poſt librū de morte & uita mox ĩ græcis exẽplaribus ſcripta inuenimus.Ordo ãt huius ē quonniã mox ſeq̄t̃ ad
eū q̄ ē de uita & morte.hoc prĩo patet ex iis q̃ ĩ fine libri de uita & morte:& ĩ principio libri huius per conti-
nuationẽ ſic ſcripta reꝑiunt̃.(De uita igit̃ & morte & q̃ ad hãc ſpeculationẽ ꝑtinẽt dictū ē fere de oĩbꝯ.De ſani-
tate ãt & ægritudīe nō ſolū medici uerūẽt phyſici uſqꝫ q̄d ĩtereſt cãs dicer̃)Talis.n.hoꝝ librorū repta ē apud exẽ
plaria græca fcã cōtinuatio.Accedit ad hoc quoniã licet de ſanitate ac lãgore uaria ac uario mō tractent̃ a medi
cis & a nãli philoſopho: hoꝝ tamẽ doctrina cōtermīa eẽ debet.igit̃ qđ phyſici erit finis.medicæ artis erit prici
piū.& hoc ſenſit Ariſtoteles cū poſt ꝑfata ſubdidit(Quatenus uero differãt & q̃tenꝯ dr̃ia ſpeculãt̃.latere nō opor
tet.nã ꝙ ea tractatio cōtermīa ſit uſqꝫ q̄d teſtat̃ qđ fit) Quod ãt hæc duæ ſciæ ꝯtermīæ ſint:ꝙ aſſumꝑtū fuerat
eo q̄ppe Ariſto.demōſtat mō:quo ĩ eo q̄ de ſenſu & ſenſibili demōſtratū fuerat.dicens(Etenim medicoꝝ q̄cūqꝫ
diſerti curioſi ue dr̃r de natura dicūt.& illic pricipia ſumẽda putãt. q̄cūqꝫ uero de uatura negociat̃ elegãtiſſimi
fere ad medicinæ pricipia tractationẽ ſuã deponūt.)Ex iis uerbis liq̄do patet tractationẽ de ſanitate ac morbo
uſqꝫ ad certos limites ipſi phyſico & medico cōterminã eẽ.q̃re cū tractatio de lãgore & ſanitate uſqꝫ ad certos li
mites medius eoꝝ ſit cōtermīus:ita ut cū naturales illud deuenerit.ſ.ad medicīæ pricipia uĩa tractationẽ ſuam
deponãt:& finiãt medici ãt ĩcipiẽtes illic ſua capiãt ꝑticipia.hæc nobis clariſſime demōſtrãt libellū de ſanitate &
lãgore ab Ariſtotele factū:q̄ morbi ac ſanitatis uĩa pricipia ſcrutat̃: ſeq̄ mox debere ad eū q̄ đ morte dr̃ & uita.
q̄ ē de iis q̃ ultĩo a ſola nã aīaliū eueniūt.& eẽ iã initiū alterius artificis.ſ.medici:q̄ rōne utit̃. Nec obſtat ꝙ plãta
rū cognitio ad phyſicæ doctrīæ cōplemẽtū eã ſeq̄t̃ ꝑtẽ q̃ ē de aīalibꝯ methodus.nã & ſi ad naturalis diſciplinæ
cōplemẽtū:plãtæ ipſæ poſt aīaliū cognitionẽ neceſſariæ ſint:ad cognoſcẽda tñ ſanitatis ac lãgoris pricipia prĩa
& cãs prĩas:q̃ ĩ q̄litatū ac elemẽtoꝝ humorūqꝫ tẽperie ac diſtẽperie a nãli curſu cōſiſtūt:cuius cognitiōis officiū
libro huic de lãgore & ſanitate ꝑtinet plãtæ ipſæ neceſſariæ nō ſunt.neqꝫ ĩter phyſicū & medicū ꝯtermīe putari
debẽt.ſed ea ſola ꝑs q̃ aīalibꝯ attinet ipſi morbo & ſanitati cōtermīa eẽ debet.Plãtaꝝ.n.cognitio a phyſico tra-
dita ſanitatis aut morbi cauſas nō docet ĩtrinſecas & eſſentiales.quoniam heæ ſolæ animalibus intrinſecæ eue
niunt. hæc enim ſunt elementorum ac humorū diſtemperantia & tẽperies a pricipiis generatiōis & ab elemen
tis extrinſecis & locoꝝ mutatiōibus euenientes.quorum plantæ in nullo ſunt ꝑticeps cauſæ.Ad hæc ĩ pricipio
libri de cã lōgitudinis ac breuitatis uitæ ait.(De ſomno q̄dem igit̃ & uigilia dictum eſt prius de uita autem &
morte dicendum poſterius.ſimiliter ãt de langore & ſanitate quãtū adiacet naturali philoſophiæ. nūc aūt de
cã eius qđ eſt hæc quidem eſſe longæ uitæ hæc autem breuis.ſicut dictum eſt prius.conſiderandum) per quæ

uerba clare accipitur Ariſtotelem in ſuperioribꝯ de ſomno egiſſe & uigilia: in poſtremis diſputaturum de mor
te & uita ſimiliter de lãgore & ſanitate.in ꝑſenti opuſculo de cã longitudinis ac breuitatis uitæ. Quærendū igi
tur eſt q̄dnam ĩtellexit cum dixit(ſimiliter aūt de lãgore & ſanitate)ſi dixeris eū uoluiſſe locū qui eſt ĩter hunc
de lōgitudine uitæ & eū qui de morte:impfecta ac ĩſufficiens ſua fuiſſet ꝓpoſitio.cū illud medium plura capiat
nec de illis pluribꝯ locis ĩ hoc ꝑfato ſermōe aut ĩferius alicubi decernat.nã cū in hoc ſermone ꝓprium libri de
morbo & ſanitate locū nō determinaſſet:ſuū fuiſſet officiū ꝑ uerba ſua ĩ illo toto medio alicubi dearticulaſſe:
ſicuti de iuuentute & ſenectute & reſpiratiōe factū eſt.Nam cum ĩ principio huius libri qui de cauſa longitudi-
nis ac breuitatis ut dicitur nihil đ iuuentute propoſuiſſet. Huic defectui ĩ fine libri præfati clare ſuppleuit.colli
gens.n.ea quæ de lōgitudine ac breuitate uitæ docuerat:mox ſubdidit(Reliquū aūt nobis cōſiderare de iuuētu
te & ſenectute)Eodẽ quoqꝫ mō cū de reſpiratione nihil ꝓpoſuiſſet:mox ĩ pricipio libri de iuuentute & ſenectu
te deffectui ſuppleuit dicens(De iuuentute ãt & ſenectute & morte & uita nunc dicẽdum.ſimul autem & de re-
ſpiratione neceſſarium fore cauſas dicere)A ſimili igitur cum de lãgore & ſanitate nihil certi de loco propoſue-
rit:ratio eū cogere debuit ĩ illis ĩtermediis alicubi eius deffiniſſe locū.qđ cum factum non ſit: cogimur dicere ꝑ
illa uerba(Similiter ãt de lãgore & ſanitate)De iis ſimiliter ideſt in poſtremis.ſ. poſt eum qui ē de uita & morte:
ſe fore ꝑ tractaturum.ita ut ſimilitudo tracta ꝑ illud uerbū(ſimiliter)circa illud uerbū uerſetur quo dicitur(Di
cendum poſterius)Tanto magis ad hoc credendum cogimur:quanto nullus ꝑ oẽs diſcurrendo limites ſibi pōt
debitus aſſignari locus.Nam poſt eū qui eſt de longitudine uitæ.mox ſequitur is qui de iuuentute & ſenectute
dicit̃.ut ex ſuperioribus patuit.poſt hunc mox ille ſequit̃ q̄ de inſpiratione inſcribit̃.aut ſupius quoqꝫ oſtẽſum
eſt.Cæterum ꝙ poſt hunc qui eſt de inſpiratiōe ſequat̃ ille qui eſt de morte & uita cum prius diſputatis: ſic ac-
cipito.cū.n.in eo de refrigerio plurima tractaſſe tã de ea q̃ ꝑ reſpirationẽ cū pulmone:q̃ ꝑ brãcas ex aqua quæ
reſpiratio uitã cuſtodit:iis iam completis ad ea quibus reſpiratio intercipitur:qua interceptione mors incidit:iã
diſcedere uolens in calce dictoꝝ ſuo loco duas interſerit cauſas.quibus animal refrigerio priuatur.in mortẽqꝫ
ruit.ſ.medii paucitatem ac membri refrigerationi ſeruientis ĩ obedientiam.paſſione aliqua:uel ſenectute nimia
ſiccitate leſi:qua leſione ſtante mox ſequit̃ mors:dicens.(Et reſpirantia quidem in pauco aere & eodem ſuffocã
tur &c.)ꝑ hæc tangens modū ac mortis cauſam primã q̃ eſt continentis paucitas. & poſt hæc(Et non potentiū
mouere:reſpirantiū quidem pulmonẽ:aquatiliū aūt brãchas:ꝑp paſſionem:aut ꝑp ſenectutẽ tunc accidit mors)
ꝑ hoc tangens modum ac mortis cauſas.quæ eſt ex inſtrumẽti refregeratiui inobedientia.Poſtquæ ſtatim tanq̃
ex prioribus cōcludens:mox libri principium de morte & uita ſubintulit dicens. (Eſt q̄dem igitur oībus aīali-
bus cōe generatio & mors.)Hæc.n.concluſio quæ eſt principiū libri de morte & uita:ex ꝑfatis in fine de inſpira
tione poſitis accōmodate ſubſequitur. Cū.n.aīal calido in initio ſuæ generationis in ſerto: refrigerio indigeat:
tali autem refrigerio uel paſſione facta in membro refrigerationi ſubſeruiente:uel ſenectute nimia offendente
neceſſario tandẽ carere oporteat:huius aūt carentia mors ſit.ex iis ergo ſequitur mortem ſicuti eſt & uita om-
nibus cōem eſſe aīalibus.Ecce igitur q̃ recto ordine traditis iam cauſis refrigerii aīalis: & modis pro uitæ eo-
rum conſeruatione:poſt hæc naturali proceſſu tandem in calce libri:ſuppoſitis refrigeriū duabus deſtruẽtibus
cauſis:quibus mors ſubſequit̃:mox principium tractatiōis de morte ſubītulit.Hæc igit̃ oīa nobis clare demon
ſtrant librum de ĩſpiratione mox præcedere ad eum qui de morte & uita.quare liber de lãgore ac ſanitate nul
latenus inter librum de longitudine uitæ & eum qui de morte ponendus eſt.& cum de eo ſimiliter agendum ſit
ſicut de morte & uita quare poſt eum qui de morte & uita ponendus eſt.Indicat etiam hoc id quod in princi-
pio de iuuentute ſic ſcribitur(De iuuentute autem & ſenectute & morte & uita nunc dicendum. ſimul autem
& de reſpiratione neceſſarium forte cauſas dicere)tradere enim de reſpiratione ſimul cum iuuentute & morte
eſt ipſam in medio utriuſqꝫ tanq̃ conterminam pertractare.ſi enim quid interponatur tractatio illorum tuum
ſimul eſſe non poterit.Neqꝫ putandum eſt iis quæ in ſuperioribus demonſtrata ſunt:ea contraria eſſe quibus in
fine de longitudine ac breuitate uitæ poſt pertractatorum collectionem proponendo ſic ſcriptum fuit (Reli-
quum autem nobis conſiderare de iuuentute & ſenectute & uita & morte.iis enim determinatis finem utiqꝫ
habebit quæ de animalibꝯ methodus)neqꝫ illa quæ ĩ fine illius qui eſt de morte & uita ſic ſcribuntur) De uita
quidem igitur & morte & de cognatis huius ſpeculationis fere dictum eſt de omnibus.)quæ quidem collectio
in latinis libris ultima pars eſſe reperitur eius qui de morte & uita per ſuperiora enim poſt longitudinem ac
breuitatem uitæ ultra iuuuentutem & ſenectutem mortem & uitam nihil ſupereſſe uoluit tractandum:niſi for
te id quod in principio eiuſdem libri cum morte & uita propoſuerat ſe tractaturum:ſcilicet langorem & ſanita
tẽ.de q̄bus hic in fine nihil ꝓponit ex quo in principio de iiſdem propoſuerat. cum dixerat. (De ſomno quidẽ
igitur & uigilia dictum eſt prius de uita autem & morte dicendum poſterius ſimiliter autem & de langore &
ſanitate & cætera.)His igitur determīatis:ſcilicet iuuentute.& ſenectute & morte & uita: & iis de quibus ĩ prin
cipio dictum fuerat ſimiliter poſterius eſſe tractandum:ſcilicet langore & ſanitate: iam methodus de animali
bus finem habebit.illud enim(iis determinatis & cætera)non tollit ea eſſe tractanda quæ prius poſuerat ſe tra-
ctaturum.neqꝫ prohibet aliqua poſſe pertractari inter iuuentutem & mortem: ſcilicet reſpirationem & inſpira-
tionem.quæ q̄uis hic non proponantur:mox tamen in principio libri de iuuentute & ſenectute propoſita fue-
rint eſſe tractanda.cum dicebatur(De iuuentute autem & cætera) Superior ergo Ariſtotelis ſermo ueritati ſu-
perius demonſtratæ minime contrarius eſt. Neqꝫ etiam illud obſtabit ꝙ in naturæ proceſſu langor. &
ſanitas mortem præueniant. languidum enim aīal nundum mortuum eſt. ſed uiuit adhuc. Concedi-
mus equidem morbum ac ſanitatem præcedere mortem: & hac de cauſa ſi langor. & ſanitas a natura ſo-
la abſque artis iuuamine ſemper euenirent; nec artificis manu quoquo pacto indigerent: profecto an-
te mortis libellum diffinita fuiſſent. Cæterum cum ipſæ ambæ res ſæpe artificio prodeant in luce.n:

nec omniquaq; naturalia dici possint:nõ ab re a puris naturalibus Aristoteles saltũ quasi faciens: post morté & uitam i cõtermino physici ac medici medio:de langore ac sanitate quoad physici ĩterest accõmodate diseruit. Hac de causa in fine de morte & uita si ibidem est illius libri finis: uel in principio de langore & sanitate.si ibidem liber de sanitate & morbo initiũ suũ habet recte sic scribit(De uita qdem igitur & morte & de cognatis huius speculatiõis fere dictum est de oĩbus)dixit auté(fere)quoniá si cognata uitæ & mortis ea sola sumantur q̃ a natura sola prodeunt:certe quæcũq; huic speculatõi attinét iam expedita sunt.Si uero cognata uitæ ac morti ea ẽtĩ telligant q̃ nõ a sola natura ꝓdeunt sed arte etiam produci possunt:nõ de oĩbus huic speculatõi cognatis complete disputatũ est. sed ꝑter dicta lágor ipse & sanitas tractanda sunt.qbus expeditis iam medicus ipse suas sumat uires.Huic libro respõdent de historiis ea q̃ in octauo post reiuuenescentiá de lágoribus aĩalium satis diffuse tradita sunt.cũ scribitur(Fiunt auté aĩalia prospere & nõ in eisdem temporibus nec ĩ oĩbus equæ exuperantiis. Valitudines enim & morbi ꝑ tpa pro generũ diuersitate uarie accidũt &c.)De quo langore & sanitate ipse Theofrastus in historiis plantarũ.post iuuentuté & senectuté nõ post mortem & uitam:ex causa superius dicta:merito egit.Et hæc satis sint de ordine eius q de lágore ac sanitate dicit.nunc autem sub breui quodam epilogo quæcũq; singulatim tractata sunt.hic paucis colligam.

Cõpendiosá recapitulatio numeri & ordinis partiũ ac particularũ totius physicæ doctrinæ Ari. Cap.XVIII.

d Icimus igit ꝙ doctrina physica quinq; partes habet.prima ẽ de naturæ principiis primis : & iis quæ naturalia fere oĩa cõmuniter cõsequunt.& hæc primo tradita est in libro de physico auditu.Alia pars ẽ de simplicibus motu locali motis.s.cœlo & elemẽtis quatuor:cũ uia qua fit transitus ad Caduca in quantum talia.de primis agitur in libro de cœlo & mundo.de secundo in libro de generatione & corruptiõe. cuius partis ordo traditus est in principio tertii libri de cœlo & mundo.Tertia pars est demixtis inanimatis. de qbus agitur in lib is metheorologicorum.per metheorologica comphendendo ea ẽt quæ lapides & metalla speciali doctrina a quibusdam tradita sunt.Quarta est methodus de aĩalibus de qua in quatuordecim agitur libris . In uno de illis.qa sunt.s.in libro historiarũ.i tredecim:causas inqrendo ĩ utrisq; tamen eadẽ:& eodẽ fere traduntur ordine.s substãtia siue essentia cum suis operationibꝯ propinquis in prima parte.generatio ĩ secũda.uita auté & mors etiam eius cognata ĩ tertia parte.supadditis tandem lágore & sanitate:puros naturalium limites egredientibus:& ad artificialia aliquatenus attĩgentibꝯ.Essentiæ ꝓs prior ĩ ordine est materia siue aĩalium partes.de qua in libro de ptibꝯ ĩ quatuor diuiso uolumina & ĩ libro de partibꝯ ad motum utilibꝯ:qui secũdus ẽ:agit. post materiam ĩ doctrinæ ordine ẽ forma.s.aĩa.de qua ĩ libro de aĩa ĩ tua diuiso agitur.post substãtiam operatiões aĩali propinquæ sequuntur.prima est sensus de qua ĩ libro de sensũ & sensibili.secũda memoria de qua.ĩ libro de memoria.Tertia est somnus & uigilia.de qbꝯ ĩ eo qui de somno & uigilia. Quarta est motus de quo ĩ libro de motu.Huic primæ parti de historiis quatuor respondent primi libri.de qua prima pte duo sunt epilogi uniuersales unus ĩ theoria causarum.s.ĩ fine libri de motu.ubi sic scribit(De partibus qdẽ igitur uniuscuiusq; aĩalium &c.) Alter ĩ historiarum quinto.s.ĩ principio libri epilogo priori correspõdens ubi sic scribit(exposui partes aĩalium) generatio est secũda pars q̃ in libro de aĩalium generatõe tradit ĩ quinq; diuiso uolumina cui de historiis tres respõdent libri quintus sextus & septimus.de qua secũda parte cũ tertia:duo ẽt sunt epilogi unus ĩ theoria causarum.s.circa finem tertiæ ptis ĩ libro de morte & uita.ubi colligẽdo uitam cũ generatiõe:cõtinuauit dicẽs(Quid qdem igit est generatio & uita & mors & ꝑꝑ quas causas erunt aĩalibꝯ dictum ẽ)cui ĩ principio octaui de historiis respõdet alter epilogus(generatio & reliqua aĩalium natura ita se habet actiões aũt & uitæ ꝓ moribꝯ uictuq; differũt)Tertia pars.est uita cum morte & sibi cognata.addita sanitate & lágore.nam cognata uitæ est longitudo ac breuitatis uite de quibꝯ ĩ eo agitur q de causa longitudinis ac breuitatis uitæ dicit . cognata sunt etiam iuuenrus & senectus de qbꝯ secundo tractatur loco ĩ primo libro . Tertiũ est inspiratio ac expiratio. de quibus ĩ libro de inspiratiõe.Quarto est mors & uita.de qbꝯ est tractatio ĩ libro de morte & uita qui ultimus est eorũ q̃ a sola natura ꝓcedũt aĩaliũ.Quinto ac ultimo ẽ lágor & sanitas q̃ sunt operatiões non naturæ solius.sed artis quoq;.& ac de cã ĩ ꝯfinio physici q naturalia speculat:& medici q ea q̃ a natura fcã sunt:licet suffragio artis subministrãtis:tãq̃ cõterminæ physici & medici ponédæ sunt.cui de historiis ꝑs ea.s.q prior ẽ octaui libri sibi correspõdet.Quia ꝑs ea ẽ q̃ de plãtis.de q̃ Theophrastus & historias & causarũ theoriã:Aristotelis tractationẽ de aĩalibꝯ imitãdo:diffusæ tractauit.Heæ qnq; ꝑtes uniuersali ordine ĩ pricipio libri metheororum ordinatæ sunt ab Aristotele.pticularũ uero harũ qnq; ꝑtiũ ordo ĩ supioribꝯ suis locis ꝓpriis demõstratus est . Et hæc satis sint de cõpẽdio eoꝝ q̃ supius de numero & ordĩe ꝑtiũ ac libroꝝ doctrĩæ physicæ Aristotelis diffusse demõstrata sunt. de plãtis.n.q̃ sub qnta cõtinent pte.ꝙ sequant in doctrinæ ordine ad aĩalia:partim in superioribus traditum ẽ: partim etiam usq; ad sufficientiam in secundo libro.in quo de erroribus disputaturi sumus : clarissime demonstrandum est.

Collectio compendiosa certi ac specificati numeri librorum ac uoluminum doctrinæ physicæ Aristotelis . & de solutione duarum ambiguitatum. Caput. XVIIII.

t Otius physicæ doctrinæ Ari.libroꝝ numerus ẽ duo de uigiti quoꝝ nõnulli ĩ plura distinguũt uolumia ita ut uoluminũ oĩum numerus sit q̃dragĩta & noué : aut qnq̃gita si decimꝯ addiciat ei q ẽ de historiis. de quo statim disputabimus.Sunt aũt hii.de physico auditu unus.in octo diuisus uolumina . de cœlo & mundo unus:ĩ q̃tuor.de generatiõe & corruptiõe unus:ĩ duo diuisus.Metheorologia unus:ĩ quatuor distributus uolumĩa.cui tertio libro nõnullæ alioꝝ.s.Theophrasti græci:& arabũ:& latinoꝝ ĩ pticulari magis đ inaĩatis piene mixtis cõscriptiões ãnectẽdæ sunt.q oĩa sub metheorologia iuxta Aristotelis sententiam senioribus conisencientis:cum ab eodem principio fiant: compræhendi debent de historiis unus in nouem diuisus uolumina. aut secundum quosdam in decem. quoniam decimum apposuere . dicentes eũ fuisse Aristotelis opus.Et hic de

historiis liber.de aĩalibus quia sunt:narrando historiarũ:more:nos docet libri aũt q causas eoꝝ quæ in historiis narrata sunt:& plurium rerũ ac pticulariori doctrina ĩquirunt.numero sunt tredecim uiginti duo cõtinẽtes uolumina quoꝝ libroꝝ tres de aĩalium substantia.uidelicet de partibus aĩalium unus:in quatuor ptitus . de partibus ad motũ siue de ꝓgressu unus.de aĩa unus:ĩ tria diuisus.de operationibus uero aĩali ꝓpĩquis ac ꝓpriis quatuor.s.de sensu sensibili unus.de memoria & reminiscẽtia unus.de somno & uigilia unus. de motu in cõi aĩaliũ unus.Et ii septẽ sunt de prima pte q̃ aĩalium essentiam:& eoꝝ ꝓprias operatiões apphendit. Secunda pars quæ est generatio unũ habet librũ.s.de generatiõe aĩaliũ nũcupatum:ĩ qnĩq; uolumina diuisum. Tertia ꝑs quæ ẽ uita cum morte & his cognata quĩq; cõtinet libros:scilicet de causa longitudinis ac breuitatis uitæ est unus.de iuuentute & senectute unus.de inspiratiõe & respiratione unius.de uita ac morte unus: oĩum rerum a sola natura ꝓductarum ultimus.de langore & sanitate quæ simul a natura & arte ꝓcedunt credit unus. omnium extremus:qui omnes numero.xxxi.libri quadragĩta & nouẽ cõputatis historiis uolumina uel qnq̃ginta cõtinẽtes reperti sunt numero.Nec mireris si rem hanc sub dubio ꝓposuerim.nam apud translatiões priores & latios expositores:decem de historiis inueniunt libri & apud Arabes.Nam ĩ principio de generatione hoĩs: de ipsius generatione se dictuꝝ ꝓponit tã de ea quæ in utero q̃ de ea qua in lucem uenit homo:usq; ad senectutẽ: cum tamẽ liber iste ibi finiat(Vnde fit ut nomina septimo die imponant &c.)Huic nono adducit decimum de quibusdam a generatione.usq; ad senectã ptinẽtia.iuxta ꝓmissa.ĩ quo nõnulla de sterilitatis causa ac fœcundæ ꝓlis ratione matricis ratione seminis ratione molæ determinant:Theodorus gaza ĩ sua quam nostris temporibꝯ edidit trãslatione.Decimũ hunc fragmẽta appellat.non historiis ptinentia cũ nõ sola narratio sit sed ĩ eo causæ de rebus ꝓpositis ĩquirant.quod nõ est historiaꝝ officium. Ait ergo theodorus apponendum esse libro de animaliũ generatione si Aristotelis sit:opus:quod tamen non fuisse Aristotelis opus putauit.& hac de causa illud minime ĩterꝑtatus est.Quæ fragmenta si cæteris nouem de historiis addantur:decem computabunt historiarum libri. si uero nõ erunt nouem hii forte sunt nouem libri quos de animalibus diogenes laertius ĩ uita Aristotelis Aristotelem scripsisse dixit.Hic enim liber proprie de aĩalibus liber dici debet. ut posterioribus demonstrabimus. totum enim quod de aĩalibus doceri debet:liber hic:licet succincte ac in uniuersali narrando: docet. Non latet etiam nos:ꝙ liber qui.in historiis de hominis generatiõe agit:tam apud græcos q̃ latinos q̃ etiam Arabes in ordine positus est nonus.qui incipit(De hoĩs generatione tã prima in utero &c.)Sed hoc a Theodoro gaza & merito ĩ sua nuper nobis tradita interꝑtatione tanq̃ uiciatũ corrigit.Septimus.n.esse debet . Viciatũ autem hunc ordinem putanit ab Apelicone theyo.qui ut inquit strabo plurima Aristoteli de prauauit:erroris auté causa fuit:quoniam ĩ principio quinti historiarum scribitur(Nunc de eo).s.homine(Nouissime diserere placet)per(Nouissime)Theius finẽ intellexit histor iarum.quod non est.Sed speculatiõis de generatiõe aĩalium finem intelligere uoluit Aristoteles.cum enim talia loqueret:de hoĩs generatione suus erat sermo. Qua de re cum quintus & sextus essent de generatiõe.septimus de generatiõe hominis ultimo post aliorum generationem locandus erat. Tractans enim animaliũ generationẽ:se eo modo processurum dicit:quo de partibus processerat. uidelicet primo generatiões similes ac dissimiles se tractaturũ ĩ genere.de hinc ꝓcedere sicuti in eo qui de partibus processum fuerat.hoc excepto quoniam ĩ eo qui de partibus primo de partibus hominis egerat.postea de cæterorum animaliũ partibus.hic autem inqt Aristoteles e cõtra generatiões aĩalium cæterorũ prius:ultimo post illas : eas q̃ de hoĩs generatiõe se per tractaturũ.quippe quoniam de hoĩe plura tractanda erant q̃ de cæterorum generatiõe:singulum singulo refferendo.& quia cæteris hoĩs partes magis sunt familiares. Verba ipsius hæc sunt(Sunt porro generatiões aĩalium multæ ac uariæ parti dissimiles.partim quodãmõ similes . sed cũ genera ante ut res exigit digesserimus:nunc quoq; eodem modo tractare tempremus.præterq̃ ꝙ initium tunc ab hoĩe:cũ de parte ageremus sumendum censuimus:nũc de eo nouissime diserere placet.quoniam plurima ipse de se afferat explicãda).Hoc ẽt patet ex hoc.ꝙ ĩ sexto historiarum parum ante medium:iam ad generationem terrestrium accedens:sic scribitur(Sed de coitu in utero & eiusmodi reliquis cæterorum aĩalium oĩum tum aquatilium tũ uolucrum atq; etiam terrestrium q̃ oua pariunt dictum iam ẽ.Sequitur ut pari modo de his quæ in terrestrium genere aĩal pariũt:atq; ẽt de hoĩe diseramus)Id enĩ de quo superius dixerat se nouissime tractaturũ.s. de hominis generatione.hic iam proprius accedens quidná per illud(nouissime) intellexerit:clare satis demonstrat . dicens (Sequitur ut pari modo de his quæ in terrestrium genere aĩal pariunt.atq; etiá de homine diseramus) Cum .n. in principio quinti se nouissime de generatiõe hominis tractaturum policeretur:cũq; parum ante mediũ sexti libri de plurimorum generatione tractasset:superesset q; tractare de genere terrestrium alias parientium:de quo genere etiam est homo.Ideo cum ꝑdictis:& iuxta ea quæ dixerat se:de homine nouissime tractaturum : in hoc loco dicit plura tractasse de ouificantibus tam terrestribus q̃ uolucribus q̃ etiam aquatilibus.superesse autem de parientibus aĩal & de homine diserere. Si enim generationem hominis in ultimis : scilicet nono aut decimo tractaturus esset:profecto in hoc sexto libro talia minime dixisset:qa merito hoĩs generatio ĩ septimo: post alia terrestria aĩal parientia ĩ fine sexti ptractata:docenda fuit.in octauo ãt de uita & morte & his cognatis simul cũ lágorẽ & sanitate:q generationẽ sequũt.Nonus đ moribꝯ & aliis qbusdã. Et si fragmẽta post hoĩs generationẽ addere uolueris:tũc septius & octauus erũt de hoĩs generatiõe.Nonus de uita.Decimus ꝑ pluria pte de moribꝯ secũdũ uerũ ordinẽ.Quare cũ supius de uita scriptũ eẽ ĩ octauo me dixisse inueneris:si forte fragmẽta illa addere uolueris:tũc nonũ octaui loco me uoluisse scias.Si uero hominis generation ẽ cum dictis fragmentis iuxta alias interpRætationes locum tenuisse ultimum uolueris : q̃uis abre concessum sit ea tunc quæ de uita : in septimo quæres libro: in octauo mores cum aliis nõnullis.hominis autem generationem in nono . ac decimo reperies uolumine . Quare si liber de historiis decem habuerit uolumina : totus physicæ doctrinæ Aristotelis uoluminum numerus quinquagenarius inuenietur . aliter quadraginta & nouem patefient uolumina

Si qs aūt de superiorib' aliquem libris aliter partiri uoluerit: dūmodo pfatum ordinē nō mutauerit: cū eo nulla est a me habēda cōtentio. ordinē enim potissime in hoc meo curaui opusculo. Et hæc. post disputatū ordinē ac numerū librorum ac uoluminū physicæ doctrinæ Aristotelis de numeri certi ac specificati collectione cōpendiosa satis sint dicta. Nunc de principalioribus dictorum librorū epilogis: qbus: & ordo & numerus librorū collectus est dicendū eē uidet. qbus expeditis secūdi uoluminis ī quo de erroribꝫ quorūdam disputandum est trastationi dabitur locus.

Compendium modorū & locorum quibus expedita in pfatis libris colliguntur. & tractanda proponunt. pro sufficienti numero & ordine inueniēdo ptium ac librorum doctrinæ physicæ Aristotelis. Caput. XX.

O Rdo & numerus in superioribus ptractatus. p maiori parte ex dictis Aristotelis: nunc in principiis librorum suorum: nunc in finibus: nūc in mediis dispositis collectus fuit locis inquā potioribus: ex qbus partiū dictarum aut librorum suorum sumi potuit cōueniens particio. de aliis locis siue locorum dictis particularibus magis: nulla ad psens sit cura. Dico igit q ī pricipio & ī fine librorum qtuor solis Aristoteles utit modis. p pricipium & finem nō solū initiū aut libri calcē intelligimus: sed ea quoq q inter media. itermediorum quoq partē iliā appellans primā in qua noua incipit materia. finē quoq appellans ubi aliqua desinit materia. Nā in principiis ac finibus aut solū dicenda pponit: aut solū dicta colligit: aut colligit dicta & pponit dicenda: aut neutrum facit: sed materiā intentā solū psequit. At si ī pricipio solū psequtur: tūc in anteriorib' uno de tribus locus ille disponit modis. Nā anteriorum locus uel nihil proponit nihilq colligit. & hoc in tribus reperio locis. s. in principio de cœlo & mundo: in cuius principio materiā psequtur & in fine anterioris. s. de physica auditiōe nec pponit nec colligit. similiter ī quarto historiarum circa media exequit de somno. & ī anterioribus neq colligit neq proponit aliqd. In octauo quoq de historiis loquēs de reiuuenescentia mox prosequit ī principio illius materiæ siue tractatiōis illius: in anterioribus uero neq tractata colligit neq reiuuenescentiā proponit. Vel finis anteriorum solum colligit. Et hoc in duobus reperitur locis. s. circa finē quarti de historiis. ubi mox de mare & fœmina prosequit. & in anteriorum fine colligit de sensu & somno. similiter in octauo de historiis de lāgore mox prosequitur: in anterioribus uero solū colligit uel finis anteriorum colligit & pponit. & hoc in libro de morte reperitur in cuius principio mox materiā psequit in anterioribus uero. s. in libro de longitudine ac breuitate uitæ & libro de iuuētute & senectute: q ambo eum qui de morte procedunt. proponit dicēda de uita & morte & colligit prius disputata. Vel in anterioribus solum pponit. s. ī libro de inspiratiōe. in cuius principio mox materiam suam prosequit. in anterioribus uero uidelicet in principio de iuuentute & senectute solū proponit. principia igit solum psequentia materiam anterioribus collata quadrupliciter uariāt. & hæc ī septē reperiunt locis: sicut mox declaratū est. Si uero principia solū pponunt tunc anterioribus cōparata quadrupliciter quoq uariant. uno quippe modo. cum in anterioribus nec colligit nec pponit. Altero quādo solum colligit. Tertio cum colligit & proponit. Quarto uero qn ī anteriorib' solū pponit. De prīo mō pricipiū de physico auditu cōputādū ē i quo pponūt tractāda in anteriorib' uero cū anteriora nulla sint nihil fit. In pricipio quoq de pgressu aialiū solū pponit. In anteriorib' uero. s. ī fine de ptib' uel fit. dato q totus epilogus loci illius supadditus fuerit. uno. n. de trib' modis epilogus ille uiciari potuit. De scdo ē pricipiū de aialiū pgressu. in quo dicēda solū pponunt. in anterioribus uero. s. in fine de partibus solūmodo colligit. dato q ea sola pars qua in fine de partibus dicenda pponuntur addita fuerit. De tertio septē reperio loca primus est principiū septimi d historiis: ubi solū dicenda pponit. s. de generatiōe hois. & in anterioribus uidelicet in sexto post mediū tractata colligit. & de terrestrib' ac hois generatione se tractaturū pponit. Secundus est principium de generatione & corruptione. ubi dicenda solum pponit in anterioribus uero. s. in principio tertii de cœlo & mundo dicta colligit. & agēdū de generatione & corruptione pponit. Tertius est principiū de pgressu ubi solū tractanda pponit. in anterioribus uero. s. in fine de partib' dicta colligit & dicēda de pgressu pponit: posito q ps secunda q pponit fuerit uiciata: de hac dictiōe pgressu. s. ī generatione mutata. q inter tres pfatos uiciandi modos magis fuisse credimus. Quartus ē liber de aia in cuius principio pponit dicenda de aia. in anterioribus uero. s. in fine de pgressu dicta colligit & dicenda de anima pposuit. Quintus est in eo qui de memoria. in cuius principio solū pponit. in anterioribus uero. s. in fine de sensu & sensibili colligit & pponit se de memoria disputaturū. Sextus est liber de somno in cuius initio de somno se tractaturū pponit. & in anterioribus. s. in fine eius qui de sensu & sensibili colligit dicta & se de somno tractaturū proponit. Septimus ē quoniā in initio eius qui de iuuentute & senectute solū pponit in anterioribus uero scilicet in fine de causa longitudinis ac breuitatis uitæ colligit & pponit. Hii sunt igitur modi septē quibus in principio solum pponit. & in anteriorib' colligit & pponit. Quare si in principio solum pponit cum anterioribus tripliciter comparet: Hoc in decem reperiet locis. s. primo modo duo. ī secundo unum. ī tertio uero septē attamen cum in hoc tertio idem positus sit ille. s. quo principium de aialium progressu anterioribus comparatur: & hoc secundū triplicem deprauationis modum possibilē: de quo triplici deprauationis modo possibili qq in ueritate unum solum fuerit uitium quodcūq de illis trib' fuerit: quis tertium magis credamus: ideo de illis tribus duo subtrahi debēt: & sic octo tantūmō supererunt. Si autem ī principio tātū colligit unus solus de hoc reperit modus. & in uno loco. ille. s. q in anterioribus nihil reperiat. & hoc ī principio octaui de historiis reperitur. ubi de substantia ac generatione aialium colligitur. ī anterioribus autem nihil fit. Si uero ī principio colligit & pponit tunc anteriora dupli inueniunt modo. uno cum in anterioribus nec colligit nec proponit. Alio cum ī anterioribus solum colligitur. De primo quatuor reperimus loca. primus est quoniā ī principio libri metheororum colligit & pponit. ī anterioribus uero nihil tale fit. Secundus in principio quiti de historiis ubi colligit & pponit. & in anterioribus nihil. Tertius ī secundo de partibus ubi dicta colligit & dicenda proponit. in fine uero historiarum nihil facit. conferendo tamen principium hoc. s. secundi de partibus fini libri metheororum: eo mō quo cās ea q de causis cōsequūt sic ī anterioribus aliqd pponit & sic eēt unus alius modus ī nullo alio loco reptus. s. qn ī pricipio proponit & colligit & ī anteriorib' solū pponit. Quartus ī pricipio d sēsu & sensibili ubi colligit & pponit & ī anteriorib' nihil fit. De scdo duo reperim' loca prius ī pricipio eis q de motu: ubi dcā colligit & dicēda pponit. ī fine uero anteriorum. s. libri de sōno solūmō colligit. Scdus ī pricipio de cā lōgitudis ac breuitatis uitæ tractata colligit & agēda pponit. ī fine uero anteriorum. s. de generatiōe aialiū solūmō colligit Tertius autē modus: uidelicet q ī principio colligant & pponant eadē posse q in fine anteriori collecta ac proposita fuerāt cum ingeniosus non sit uerū potius nugatorius: eo non usus est Aristoteles in suis epilogis: tanq Aristoteli ingeniosissimo ac ī mō scribendi eruditissimo indecēs. loca igit pdicta numero uiginti duo sunt septē uidelicet cū in principiis materiam solum prosequtur absq hoc q colligat aut pponat. octo uero cū in principiis solū pponit. in qbus aūt in principio tantū colligit. unus. sex uero cū ī principiis pponit & colligit. si tamē principium secundi de ptibus ēt fini metheororum cōparat uti diximus sic erunt septē & in uniuersum uigintitria loca & modi decem aut undecim. s. tres cum in principio solūmodo prosequit materiā. quatuor si in principiis tantum pponit. unus modus cū in principio solūmodo colligit. Duo modi cū in principio colligit & proponit. Imo tres si secūdus liber de partibus cōparet fini quarti libri metheororum. queādmodū ēt libro de historiis cōparabatur. Et hæc satis sint de modis decē uel undecim epilogandi quibus Aristoteles in locis uigintiduobus aut uigintitribus usus est. ex quibus partium ac librorum physicæ doctrinæ Aristotelis particio ac numerus collectus ē quos qdem hic ponet uoluimus ut scitis iis modis: quisq faciliter illū cognoscat modū illū quo ī pricipiis eadē præcise colligunt & proponunt quæ in anterioribus collecta & proposita fuerant. qui positus est ī fine libri de partibus animalium non fuisse Aristotelis modum sed uiciatum fuisse. sicut in mox tractandis demonstraturi sumus. Cæterum anteq huic primo uolumini calcē iponā circa pfatum librorum Aristotilis numerum nōnullæ ambiguitates dissoluende sunt.

Quod Aristotiles nullum de alimento proprium fecerit librum. Caput. XXI.

C Irca ea igit quæ de librorum numero definita sunt. Primo qdē dubitat an Aristotiles de alimento librum cōdiderit ueluti nōnulli latini sensere phi. ī quorum fidē eiusdem Aristotelis uerba deduci ptīt. Nam secundo de aialiū ptibus libro cum de ueuis loqret sic scripsit. (Verū cibi excremēta qbus nā aialibus iuncta sint: & qs ob causas aptius in cōsiderāda discerendaq alimēti rōne explicet.) In secundo quoq de aīa libro dixit (Figuraliter qdem igit qd sit) suple alimentū (Dictū est. certificandū aūt posterius de ipso ī propriis sermōib') Ad hoc dicimus Aristotelē de alimēto nullū pticularē de eo solo edidisse librū: sed de eo sparsim in plurimis scripsisse locis. In libro enim de generatiōe & corruptiōe put ei comodū fuerat de alimēto breuibus egit. ipsum uidelicet docendo esse nutribili cōtrariū. & eius substātiā cū quātitate augmētū phibente in eodē esse. in libro quoq de aīa plura secundū loci oportunitatē de nutrimēto ptractauit ipsum duplex esse dicens. alterum uidelicet nutribili ɔtrariū alterū simile. quo fit ut inuicē utraq patiāt & agāt. dicēs quoq rē eādē hoc. s. sba nutrire illo uero. s. magnitudine quātitatem augere. hæc igit & plura alia sunt q de alimēto ī libro de generatiōe & corruptione & libro de aīa scipsit Ari. plura aūt iis de alimēto: ī libro de aialium generatione se ptractaturum pollicet: q promissa post hæc ī pfato libro pprus psoluunt sermonibus. ita ut cuiq notū fiat nō in uno solo codice sed ī plurib' de alimēto docuisse Ari. pmissa aūt ab eo sunt hæc. Nam ī tertio de aialiū partib' libro cū de ueis loqretur. tale nobis policitus est. (Sed quonā mō & ex quo aialia nutriant et quo modo et uentre capiant alimētum cū de generatiōe agit aptus & expectari & explicari pōt) Ex qbus de alimēto tria se ptractaturū policetur. Vnū qd sit alimētū ex quo oīa aluntur aialia. Alterū quonā mō aliunde trahat. Tertium quo pacto in nutriti substantia cōuertat: Quarto ēt de ptibus libro cū de ea q lactes dicit ageret post aliq dixit. (Queādmodū autē capiāt alimētū & quo nā pacto p uēas ex alimēto īgesto subeat eas ptes qd ī uēis digerit. explicabit cū d generatione alimentorum animalium agemus). Hæc de pmissis. quæ pmissa cū pluribus aliis: ī pmisso libro per soluta sunt. hæc aūt sunt. Alimēti necessitas eiusdē substantia. locus unde sumant uie p quas trāsit & diffundit. Nutritiōis modus ad plantarū similitudinē. Cōuersio p resudatiōnē in nutriti sbam. secundū nobilitatē & ignobilitatē mēbrorum: alimēti diuersitas mēbris distribuēda diuersis. Nā secūdo de aialiū generatiōe. id qd prīo tractatuum fuerat sic docuit. (Sed cū potētia qdē aial sit sed īperfectū: aliunde accipiat alimentū necesse est.) Quid aūt esset alimētū parū ante docuit cū dixit. (Alimētū aūt ultimū aialis sanguis est.) Vnde aūt alimentū illud ad aial ī utero trahat sic docet. (Quāobrē utero & parēte ut terra planta utit ad cibū hauriendū donec perficiat.) Quo mō aūt & qbus uiis alimēto fetui ī utero cōsistenti aditū natura subministrauerit docuit sic dicens. (Quo circa ex corde prīo uenas illas duas natura descripsit. de quibus uenulæ depēdēt ī uterū ex qbus q umbilicus uocat cōstat.) Et parū post (bene aūt quasi radices cōtingunt uterū p qs alimentū haurit. fetus eius. n. gratia ī utero manet.) De prīo cōstituente sanguine qd alimentū post hoc efficit. subdit. (Sed ptinus ut in plantarū semibus iest aliqd tale primum qd lacteū uocat: sic in aialiū materia: excrementū constitutiōis alimētū est.) Post hæc ad nutritionis modum qui & in utero & extra uterum fit se cōuertens: per comparationem ad plantas sit scripsit. (In crementum igitur fetuū p umbilicū contingit eodē quo plantis modo p radices atq ēt aialibus ipsis ubi absoluta iam sunt ex eo qd continentur alimento idē accedit.) Cæterum post hæc quo nam modo membra resudi tione quadam alimenti & in membri naturam conuersi nutriant: ostendit Arist. dicens. (Per uenas igit & meatulos quosq alimentum resudans queādmodū aq p tardiusculū funē in carnem aut carnis proportionale conuertit frigore consistens &c.) Ibi. n. modum quo diuersa resudante alimento nutriant membra diuerso quippe mō nūc frigore nūc alio mō scdm mēbrorum cōplexiōes accutissime docet. nobile. s. alimētū nobilibus ignobile ignobilib' mēbris mediocrib' mediocre more prīsfamilias natura distribuēte. q nobiliores cibos filiis ignobilissimos seruis bruta tractantibus medios uero mediis. Sic enim natura parens suos distribuit cibos. de quo scri

c

bitur.(Cæterũ partium unaquæq; ex alimento gignit nobilissima quoq; ẽt potissimi principii particeps ex concocto sincerissimo primoq; alimento reliquæ necessariæ & illarũ gratia istituẽdo ex deteriore & reliqs excremẽtisq;.)Hæc igit pro ꝓmissorũ ꝑsolutiõe dicta sint.Ex qbus oibus patet Aristotilẽ nõ in uno per se solo libro de alimento tradidisse.neq; unũ ad hoc solũ cõfecisse librũ.de eo.n.& in libro de generatiõe & corruptione & ĩ libro de aĩa & ĩ libro de aĩaliũ generatione plura scripsit.Tametsi ĩter hos oẽs illi de alimẽto ꝓprii sunt sermões q in libro de aĩaliũ generatiõe traditi sunt. Sed qcqd sit negociũ de alimẽto pluribus est cõe libris.& nõ uni propriũ.Et hoc sensit Aristoteles in secũdo de aĩa libro cũ dixit.(Certificãdũ aũt posterius de ipso ĩ propriis sermonibus.)In plurali.n.(sermonibus dixit & nõ sermõe.q sermões sunt q in libro de generatiõe & corruptione & libro de aĩa facti sunt.& libro de aĩaliũ generatõe magis proprie fiendi sunt.Ad hoꝝ aũt fidem est Iohãnis philopomi dicti grãmatici sup ꝓfato Aristotiles sermone comẽtatio. qui colligens ea q̃ de alimento ĩ libro de aĩa tradita sunt ad memoriã deduxit.ea q̃ in libro de aĩaliũ generatione docuerat Aristoteles dicens.(Dixit eni aliquo mõ de nutrimento & in iis q̃ de generatiõe & tandẽ uerbũ Aristo.posterius)declarãs dixit.(Dicet ãt posterius & ĩ negocio de generatione aĩalium ad qđ prolongauit.)ꝑ quæ uerba hic expositor putauit Aristotelẽ nõ ad unũ de alimento se remisisse.sed ad plures ĩ diuersis libris sermones.s.librũ de genetatiõe & corruptione de aĩa : sed inter cætera ad ipsius alimenti ꝓprios sermones ĩ libro de aĩalium generatione traditos.Huic ẽt sententiæ uerba aueroys ĩ loco hoc idẽ uoluere.Ait.n.(Et dixit hoc qa sermo de nutrimẽto & augmẽto nõ ꝑficit nisi in pluribus libris)quos libros ipsemet dixit esse librũ de generatiõe & corruptõe librũ metheoroꝝ.librũ de aĩa: librũ đ aĩaliũ generatõe.At q̃uis đ alimẽto ĩ pluribꝫ traditũ sit libris uti diximꝫ: ipsis tñ magis ꝓprii sermões illi sũt.q ĩ libro đ aĩaliũ generatõe scripti sũt.sermões.n.đ ſpmate huic libro sũt ꝓprii cũ ſpma generatõis sit prĩcipiũ ſpma ãt ẽ aliqd nutrimẽti cũsit eius ultimũ excremẽtũ utile.sermões igit de alimẽto huic libro sũt ꝓprii:& hãc rõnẽ ꝓfatus ioãnes ĩ suis ĩnuit dictis.Ari.ẽt tertio de ptibꝫ aĩaliũ:sermões q đ alimẽto ĩ libro de aĩaliũ generatõe fiũt ipsi alimẽto magis ꝓprios esse censuit.cũ dixit.(Sed quo nã modo & ex quo aĩalia nutriant & ex uentre capiũt alimentum:cũ de generatione agitur aptius & expectari & explicari põt.)Si de nutrimẽto ĩ libro de aĩalium generatiõe aptius q̃ in aliis expectari debet;si in eodẽ ẽt aptior sit huius explicatio quis est q nõ cõfiteat sermões in libro de aĩalium generatione de alimẽto factos cæteris ipsi alimẽto ꝓpriores esse:nec alium ꝑ se de alimento solo edidisse librũ.Ad hæc quarto de aĩalium partibus libro hoc idem iis approbat uerbis. (Quẽadmodũ aũt capiant alimẽtũ & quo nã pacto ꝑ uenas ex alimento ĩgesto subeat eas ptes qđ in uenis digerit:explicabit cũ de generatione alimẽtoq; aĩaliũ agemus.)iis.n.librũ hunc non solũ de aĩalium generatiõe sed de alimento quoq; eũ nũcupauit Ari.Ad hæc illud cæteris efficacius demonstrat qđ ĩ calce q̃rti de generatiõe libri epilogo sic scribit.(Sed de alimento extrinsecus ministrando aĩalium atq; de generatione ĩ lucẽ & seorsũ de singulis & sumati dictũ iam est.)hoc.n.epilogo clare dignoscit sermões ĩ hoc libro ptractatos: nõn de sola aĩalium generatione; sed & de alimento proprie nũcupari debere.quo fit ut liber hic nõ de generatione sola aĩalium sed ẽt de alimẽto quodãmõ dici possit.Quod igit Aristo.nõ unũ de alimento solo librum ediderit sed plures cõdiderit libros ĩ qbus de alimento fiunt sermones:licet illi qui in libro de aĩalium generatione tradi sunt cæteris de alimento factis propriores dici debeant:Neq; ꝑ hoc numerus librorũ deffinitus noxã suscipiat; ex iis satis manifestũ puto.

Quod libroꝝ numerus Ari.de naturalibus adiogene positus cũ nostro cõcordat numero. Caput. XXII.

a Ltera dubitatio circa ꝓfatũ libroꝝ numerũ ex diogenis laertii uerbis insurgit.Hic.n.ĩ Aristo.uita de naturalibꝫ trigintaocto ꝑ elementa dicit scripsisse uolumĩa ultra ea nouẽ q̃ nõ sub elemẽtis de aĩalibꝫ scripsisse refert.Cõposuisse quoq; dicit nõ sub elemẽtis anatomiarũ octo de anatomiarũ electiõe unũ.de aĩa unũ qõnũ aĩæ duo.de cõpositis aĩalibus unũ.de fabulosis aĩalibus unũ.de generationis ꝓhibitiõe unũ.quæ oĩa de naturalibꝫ ptractata nostri definitũ.xlix.excedũt numerum.Ad hæc de aĩalibus nouẽ ĩquit diogenes Aristo. scripsisse uolumina.nos aũt.xxxi.sub quatuordecim libris cõtenta posuimus uolumina.Plinius aũt ferme quinquaginta quẽadmodũ inferius distinctius demõstrabit.Ad hoꝝ solutionẽ dicimus cum superioribꝫ.ꝙ naturale negocium duplici docet uia.una qa talia sunt.q̃ ĩ aĩalibus libro historiarũ ĩstructa fuit.Altera pp qd cãs uidelicet naturaliũ reddendo.Amplius dicimus ꝙ aĩaliũ negociũ tribus docet unũ est sbã cũ operationibus propriis Alterum generatio tertiũ uita cũ sibi cognatis.Ea aũt q̃ de naturalibꝫ ꝑ causas docent sunt ea q̃ ꝑ elementa & elementoꝝ ordinẽ ab Aristotile scripta sunt.sub quo ordĩe librũ historiarũ secundũ diogenem minime posuit. Sunt igit secũdũ diogenẽ sub elementis de naturalibꝫ libri numero.xxxviii.qbus si nouẽ historiarũ addantur erunt nũero.xlvii.qui numerus.a.nostri supius diffinito nũero duobus distat. Quæ dissonãtia minĩa hoc concordabit mõ quoniã diogenes forte librum de morbo & sanitate cũ nõ uiderit nõ cõputauit.librũ quoq; de memoria ab eo q de sensu.& eũ q de ĩspiratõne librũ fortassis ab eo q đ morte nõ segregauit.uti nõnulli alii quoq; celeberrimi fecere uiri.de qbus tribꝫ aut aliis huius si duo uera fuerit nostri deffinitus eũ suo facilime cõcordabit numero. Cætera ãt uolumĩa uidelicet.anathomiarũ octo.& electione anathomiarũ uel explanatiõe ad libros historiarũ reducunt. potissime ad eas ptes q̃ de ptibꝫ & generatiõe agũt. Liber ãt de aĩa & aĩæ qõnes ad eũ reducunt librũ q de aĩa sub elemẽtis traditus ẽ quẽ tripartitũ eẽ diximus. Liber ãt de aĩalibus cõpositis & ille q de fabulosis aĩalibꝫ ad eos q de ptibꝫ aĩaliũ & generatiõe & libro historiarũ similiter deduci debẽt.Sed ille qui de generatiõis ꝓhibitiõe ad illũ q de aĩaliũ generatiõe dr.quẽ puto illũ eẽ quẽ nõnulli decimũ putarũt esse historiarũ librũ quẽ theodorus gaza fragmẽta nũcupauit.ĩ eo.n.pluria generationẽ ꝓhibentia ptractant.ii igit libri qndecim q̃uis de naturalibꝫ tractẽt nõ tamẽ sub ordĩe elemẽtoꝝ cõputati sunt. nec sub historiarũ lege.q̃q ueluti appendices ꝓfatis libris sub elemẽtis cõtẽtis & libro historiarũ dici debeãt.& si ꝓfatis addant libris pro certo numerũ nostro deffinito.xlix.maiorẽ faciẽt nõ tamẽ cõtra nostrum sensum q libros eos solos ĩtelligimus q naturaliũ historias & libros cãs reddentes sub ordine elementoꝝ cõscripti sunt.Siue igit.xxxviii.sub elemẽtis secundũ diogenẽ siue.xlix.uti nos posuimus.Siue plures iis ponant libri nihil interest , nec inter hæc ulla est cõtradictio.quoniã hæc diuersa sub diuersis uerificantur sensibus.

Quod numerus libroꝝ Ari.de animali negocio a diogene & numerus a Plinio positus cum superiori nostro concordat numero. Caput.XXIII

i Nsurexit ẽt altera dubitatio ex iis q̃ dicta sunt.Nã nos cũ uolumina de aĩalibꝫ & libros enumeraremus diximus eoꝝ uolumina numero esse trigitaunũ.sub q̃tuordecim cõtenta libris. Diogenes aũt hic dicit nouẽ de aĩalibꝫ Ari.scripsisse Plinius aũt ĩ naturali historia cũ de leone loq̃ret ferme qnq̃ginta Ari.alexandro asseruit dedisse uolumina.dixit.n.(Alexãdro magno rege ĩflammato cupidine aĩalium naturas noscẽdi; delegataq; hac comẽtatione ari.sumo ĩ omni doctrina uiro:aliquot milia hoĩum ĩ totius asiæ græciæq; tractu parere iussa oĩum.quos uenatus aucupia piscatusq; alebãt qbusq; uiuaria armẽta aluearia piscine auiaria ĩ cura erãt:ne qd usq̃ genitũ ignoraret ab eo:quos ꝑcũctando qnq̃ginta ferme uolumina illa ꝓclara de aĩalibus cõdidit.)Ad hæc respõdendo ĩ primis dicimus ꝙ nihil ẽ qđ negociũ aut methodus aut liber de aĩalibꝫ dici debeat nisi id scibile totũ de aĩalibus doceat.uidelicet sbam cũ operatiõibus ꝓpriis.generationẽ & uitã.Et hac de causa oẽs ꝓfati decẽ libri.triginta & unũ cõtinẽtes uolumina:de aĩalibus negociũ & methodus dici põt : quoniam & ꝑ historias & ꝑ causas totũ de aĩalibꝫ scibile docẽt.Illa ẽt uigintiduo uolumina ĩ tredecim cõtenta libris causis aĩaliũ ĩquirentia cũ totũ de aĩalibꝫ ꝑ cãs scibile doceãt:negociũ de aĩalibus dici põt. Cæterũ nullus est liber q de aĩalibꝫ liber dici ualeat nisi ille q de aĩaliũ historiis dr ipse.n.scibile totũ.s.sbam generationẽ & uitam quo quo mõ docet.Cæteri aũt singuli libri nõ totũ de aĩalibus scibile sed aliqd de ipsis docẽt aĩalibus.Verus igitur erit diogenis sermo quo dr ari.de aĩalibus nouẽ cõdidisse.sũnt.n.ea nouẽ q̃ ĩ historiis aĩaliũ cõtinent q de aĩalibus ꝓprie dr liber.uerus ẽt est sermo noster cũ diximus ari.xxxi.de aĩalibꝫ fecisse uolumina ĩ.xiiii.cõtẽta libris ii.n.oẽs libri totũ de aĩalibus cõtinẽt nogociũ.de hoc tamẽ noĩe(de aĩalibus) distincte magis ĩ inferioribus tractabit.Id ãt ꝙ Plinius dixit sermone ꝓbabili sic uerificari põt.sunt.n.uolumina ferme qnquaginta de aĩalibus ab arist. edita si ꝓfatis libris suos cõplices & apẽdices adiũxeris.q nũero supius qndecĩ enũerati sũt.octo uidelicet anathomiarũ.unus de anathomiarũ electiõe uel explanatiõe. unus de aĩa.de aĩæ qõnibꝫ duo.de compositis aĩalibꝫ unũ de fabulosis aĩalibus unũ.de ꝓhibitõe generatõis unũ.q oẽs.xlvi.uel.xlvii. iuxta nõnulla exẽplaria græca đ qbus diogenes de anathomiis nouẽ dicit scripsisse uolumina reddũt numerũ.ferme qnq̃gesimũ attingentẽ ut ipse quoq; Plinius dixit.Quod igit nulla sit ĩter diogenẽ pliniũ & nostrã sñiam drĩa circa numerũ libroꝝ physicæ doctrinæ ari.ex iis satis manifestũ ẽ.at quoniã octo uel nouẽ de anathomias uolumĩa ab aristo. esse composita diximus;utrũ hoc ueritatẽ habeat rationibus aliquantulum disputandum est.

Quod aristotiles de anathomiis uolumina ediderit. Caput.XXIIII.

g Alenus.n.libro đ matricis anathomia asserere ur ari.de anathomia ĩter cæteros ægregie scripsisse loq̃ns eni de uasoꝝ mulierũ ſpmaticoꝝ ĩplãtatiõe dixit.(Has ãt ĩplatatiões neq; ari.neq; erophilus neq; eudomus nouit memini autem istoꝝ non solum qnia soli non nouerant sed tanq̃ optimorum anathomizatorum)Ipse ẽt ari. pluribꝫ locis se de anathomiis scripsisse nã tertio de ptibꝫ li.ait.(Sed q diligẽtius nosse uelit quẽadmodũ uene ĩter se hẽant & ex anathomiis cõtẽplari oportet & ex aĩali historia.)theodo. uero gaza dixit.(spectare id tũ ꝑ disectionẽ tũ ẽt ꝑ comẽtationẽ hoc ẽ historiã aĩaliũ debet.)Eodẽ ẽt li. ait(quonã mõ hæc ita se habeãt tũ situ tũ ẽt specie ex historia disectiõeq; aĩaliũ peredũ ẽ) Græce ãt scriptũ est ĩ plurali ex anathomiis prĩo ẽt de aĩaliũ generatiõe.de utero loquẽs dixit(quomõ se hẽant oportet & ex anathomiis & ex historiis cõtẽplari.)Hoc ẽt scđo de generatiõe aĩaliũ dicẽs(patet hoc ex historiis & disectionibus aĩalium.)Nõ parũ post ẽt sic scribit.(Oportet aũt hæc cõtẽplari & exemplis eorum q̃ ĩ anathomiis & eoꝝ quæ in historiis & comentariis.) per hæc enim uerba se de anathomia scripsisse innuere uidetur. Tam & si per eadem uerba maxime ex uerbis theodori aliquis forte capere posset non libros de anathomiis.sed incisionum opus manuale intellexisse uerior tamen est prior sñia.potissime cum a galeno comprobata sit.nisi forte libros historiarum qui & partes & generationem narrãt ari.anathomias ĩtelligere uolueris.cũ & ptiũ sitũ & formã & iuuamẽta determinãt.qđ ꝓfecto difficile est recte posse iudicare hoc tamẽ te scire uolumus ꝙ illud ꝙ diogẽis ĩterpres scripsit anathomoꝝ apud matrẽ græcã ἀντομῶν anathomõ repit.q qdẽ genetiuus pluralis.& illius ανατομον anathomon. & illius nois ανατομη anathomi eẽ põt.sed si illius noiatiui anathomõ ponat genetiuus;nihil penitus ad rẽ significauit.anathomũ.n.diuisũ siue ĩsertũ significat.nisi forte diximus ꝑ illud anathomõ aĩalia ĩsecta ut opes ĩtellexisse ita ut de illis octo uel nouẽ cõposuerit uolumĩa.Sed hoc minĩe ẽ.eo qa talia aĩalia apud græcos peculiare non hñt.dicũt.n.εντομα.enthoma.nõ ãt enthoma.est igit illius nois anathomi genetiuus.quã nos latini uocabulo græco anathomiã uocamus. melior igit fuisset ĩterꝑtatio si anathomiarũ dictũ fuisset.ut dixi quãdo cũ ĩsecta ut apes græci uolũt exprimer aĩalia:nõ anathoma sed ꝓprio eoꝝ noĩe enthoma dixerũt. Hic igit anathomiarũ liber libro historiarũ ãnexus ur.potissime cũ ipsa anathomia eoꝝ q̃ ĩ historiis docent maxĩe eius ꝙ ẽ de ptibꝫ:sit exẽplũ maxĩe cũ utrũq; simul librũ & historias & anathomias:ari. ĩ suis ſp copulet dictis quoꝝ deĩde oĩum causæ & ĩ libro de ptibꝫ & libro de generatiõe ĩq̃runt.Et hac de cã uti sup deduximus ipsemet ari. ĩ historiis & insectiõibꝫ patere dicit.anathomias.n.ſp cũ historiis copulat.q̃si earũ sint exẽplũ & apẽdices. Et hæc satis de alimenti cõscriptiõibꝫ & uera diogenis & plinii cũ nostro libroꝝ definito nũero cõcordia dixisse sufficiãt. Quis igit sit ptiũ ac libroꝝ doctrinæ physicæ ari.numerus & ordo scđm uerã pateticoꝝ sñiam ex iis q̃ in huius nñi libri prĩo uolumĩe tractata sunt q;sq; sufficiẽn ĩtelligere poterit.

Volumẽ scđm & ẽ disputatõ ꝯtra nõnullos errãtes circa ordinem q̃rtæ & qntæ ptis. Sectio prĩa. Vnũ habẽs caput in quo contra eos qui dixere plantarum negocium ordine doctrinæ precedere ad negocium de anima-

ratione:mox ea deſtrueret reſpōdētia q̃ hiſtoriæ iis que de cāis agūt:manifeſte cōgruūt nam inter partes & ge-
nerationem in libro hiſtoriaꝝ in negocio de animalibus:ea quæ de ſenſu de uoce de ſomno & uigilia interpo-
ſita ſunt. Quare in his q̃ de cauſis:poſt ipſas partes liber de animaliū generatioue nō recte copulabit̃. Præterea
ſimilitudo epilogi ī principio quinti hiſtoriaꝝ facti ubi primo de aīaliū generatione agere incipit per hiſtori
as & eius cōgruitas cū hoc epilogo iu fine de motu facto:nobis manifeſte oſtendit hūc ſermonem qui eſt in fi
ne de motu ueꝝ eſſe ibidē.n.in quinti principio ſcriptū eſt (Expoſui ptes aīaliū oīum tū īteriores tū exteriores
atq̧ etiam de ſenſibus de uoce de ſomno : & quæ fœminæ mareſue ſint:iam explicaſſe exiſtimo:Reſtat ut eo
rundem generationes pſequamur) hic.n.epilogus & eius locns cōformis eſt cū epilogo p̄fato poſito in fine de
motu eorundē.n.idē eſt proportione locus.ille.n.in fine eſt eius libri qui eſt de motu:ad quem de generatione
mox ſequitur . hic autem in hiſtoriis poſitus eſt in priucipio eius partis in qua narratio incipit de generatione
ille colligit partes:& ea quæ de anima de ſenſu de memoria de ſomno & comuni motu.poſtremo de animaliū
generatione proponit:iſte autē eadem omnia prædicta colligit quæ in fine de motu collecta fuerant.preter me
moriam & animam:de quibns in hiſtoriis nihil determinati tractatū eſt.Si autem in eo q eſt in principio quin
ti colligit de mare & fœmina:hoc nō tollit epilogoꝝ ſimilitudinem.quoniam in hiſtoriis ante hiſtoriam de ge
neratione de iis determinatum fuerat. & iccirco iſta colligere oportuit.in contemplatione uero cauſarum non
ante generationem de mare & fœmina.Sed ſimul cum generatione animalium. debita de cauſa ut ibidem ari-
ſtoteles demonſtrat:licuit contemplari.Hæc itaq̧ duorum epilogorum ſimilitudo tam in his quæ epilogant̃.
q̃ in ipſis locis epilogorum:nobis oſtendit ꝙ epilogus ille ſiue ſermo in fine de motu poſitus : illi alteri poſito
in principio quinti hiſtoriarum conformis : uerus ſit . & ꝙ locus ille ſcilicet finis libri de motu : ei ſit li-
bro propinquus qui de animalium generatione dicitur. Ad hæc expedita priori parte quæ eſt de animaliū ſub-
ſtantia ac ſubſtantiæ operationibus propinquis:merito tota illa pars prima in fine ſui per epilogum colligi de-
buit.priuſq̃ ſecūda pars pertractaretur.quemadmodum completa ſecunda pte mox in cōgreſſu tertiæ partis in
principio octaui libri de hiſtoriis primam prius & ſecundam collegit dicens (Generatio & reliqua animalium
natura ita ſe hēt)Hoc q̄ntū ad primā & ſecūdā ptē(Actioues āt & uitæ ꝓ moribus uictuq̧ differūt)Hoc quantū
ad tertiā.Ex quo igit̃ ī pricipio tertiæ collecta eſt ſcđa ps:rōnabile fuit ī fine primæ qđ factū eſt in fine libri de
motu aut ī principio ſcđæ qđ factū ē ī pricipio q̄nti hiſtoriarum collegiſſe primā.& in fine primæ ꝓpoſuiſſe de
ſcđa qđ fecit dicēs(Reliquū āt ē de generatione dicere)ī pricipio āt tertiæ nihil ꝓpoſuit de tertia ſed ſtatim pro
ſequutus ē.quoniā ipſa ſola tertia ps ſuperat poſtremo hoc idē oñdit̃ quoniā in fine libri de aīaliū ꝓgreſſu ait(
Quæqdē igit̃ de ipſis cæteris ptibꝰ)hoc q̄tū ad librū de ptibꝰ(& eoꝝ q circa ꝓgreſſū aīaliū circa oēm ſcđm lo-
cū mutationē hūc habēt nodū) Hoc q̄tū ad librū de ꝓgreſſu. (iis determinatis cōſequēs ē determinare de aīa).
ꝑ hoc itaq̧ patet ꝙ poſt eū q de ptibꝰ ſeqt̃ ille q de ꝓgreſſu.poſt quē deīde ſeqt̃ ille q eſt de aīa.nō ergo poſt illū
qui de ptibus mox ſeqt̃ ille q de gñatione.ut ſermo ille alter in fine de ptibus inuctus ſentire uidet̃. Quod igit̃
ſermo qui eſt in fine libri de motu animaliū in cōſiue epilogus ibidem poſitus ſit uerus. Alter uero ſcilicet q
in fine libri de partibus reperitur falſus ſit:ab aliquo ſcilicet quemcunq̧ uolueris deprauatus :ex iis demōſtra-
tum eſt.quæ autem ſit falſitas uel deprauatio & deceptio:& quæ deceptiōis cā:ex mox dicendis fiet manifeſtū.

Quænā fuerit deprauatio epilogi libri de partibus & quæ cauſa deprauatiōis & de ſimili deceptione q̄buſdā
in libro de longitudine uitæ occurrente. Caput. III.

Riſtoteles in primis quatuor hiſtoriarum libris partes omnes animalium:marem etiam & fœminam
a expediuit.Cæterum in libro de partibus qui quatuor illis congruit:neq̧ partes ad generationem neq̧
marem aut fœminam tractauit.Sed hæc uſq̧ ad libtum qui eſt de generatione:certa de cauſa rationabi
li diſtulit.ipſe igitur iam de generatione tractaturus:cum multa poſt partium tractationem interpoſuiſſet ſcili
cet librum de anima de ſenſu & ſenſibili de memoria de ſomno & eum librum qui de cauſa motus animali-
um in communi dicitur:memor nundum partes ad generationem oportunas ſe pertractaſſe: neq̧ de mare &
fœmina quæ duo in quatuor hiſtoriatum libris libro de partibus correſpondentibus pertractata fuerant ut le
ctoribus quæ reſtarent tractanda de partibus oſtenderet:mox in principio libri de generatione ea quæ de par-
tibus pertractata ſunt:ad memoriam reuocans ſumatim collegit dicens(Cum de cæteris animalium partibus
tum ſumatim tum ſingulatim ſeorſum de propriis generis cuiuſq̧ dictum ſit). & poſt pauca(Reſtat ut de par-
tibus quæ ad generationem pertinent diſeramus de quibus nihil adhuc definitum eſt).ac ſi diceret de cæteris
animalium partibus rectum hiſtoriarum ſequendo ordinem alias in libro de partibus pertractauimus.:ſed nō
complete.quoniam nec partes ad generatōnem:nec marem nec fœminam determinauimus. nunc igit̃ ad illa-
rum complementum uolumus ſimul cum generatione ipſas tractare partes ad generationem oportunas.ma-
rem quoq̧ & fœminam.Si enim partes ad generationem prius in libro de partibus pertractaſſet:ea quæ de par
tibus ipſis pertractauerat hic minime collegiſſet.Cauſa ergo propter quam ea quæ de partibus in hoc college-
rit principio:non ea fuit ut per hoc librum de generatione cum libro de partibus continuum indicaret:Sed ut
oſtenderet ea ſe nunc fore perfecturum in libris de generatione:quæ in libro de partibus pretermiſſa fuerant
uidelicet ſcientiā de ptibus ad generationē aīaliū oportunis.Quod nō ſatis ītelligēs Apelicō theius diſcipliæ
ꝑfecto amator:licet nō plurimū eruditus:uel q̄ſqs alter fuerit q uerā Ari.lr̄am uitiauit:ī manifeſtū īcidit erro-
rē.hic.n.pluria ariſto.ut iqt Strabo deprauauit. Ariſtoteles.n. libros plurios cōgregauit.primuſq̧ bibliothecā
ordīauit adeo ut ſpeuſippi libros triginta argenti talentis emerit ut aulus gelius & diogenes laertius ſcripſit.
a quo etiam egyptii reges bibliothecæ ordinem didicere.hāc autem librorum copia cum ſuis Theofraſto eius
diſcipulo cum ſcola reliquit hic autem dictam ariſtotelis bibliothecam cum ſuis:Neleo ſuo diſcipulo & con-
diſcipulo ex ſcepſi ciuitate nato poſt eius mortem teſtamento conceſſit:qui Neleus illīc recedēs: eam ſcepſim

detulit poſteriſq̧ ſuis litterarum ſane imperitis dedit.ii libros hos incluſos ac negligēter poſitos tenebant.Senti
entes autem Athalos reges ſub quibus erant:ſtudium in conquirendis libris maximū habere ad bibliothecam
inſtituendam quæ pgami erat:ſub conſilio peſſimo eos ſub terra in quadam foſſa occuluerūt.quos tandem illi
qui ex eo genere erant Apeliconi theio magno ueditos precio tradidere. Ariſtotelicos ſcilicet & Theofra-
ſticos: tineis & humiditate labefactos : ille uolens corroſiones emendare eos tranſcribendos dedit . ſcriptu-
ra non recte ſuppleta libros edidit erroribus plenos.ut inquit ſtrabo.A Theofraſto igitur uſq̧ ad illa tempora
peripathetici cum penitus libris carerent:paucis dumtaxat exceptis:nihil habebāt in quo firmiter philoſopha-
rentur. Cæterum poſteriores poſtq̄ ii libri in lucem uenere: Ariſtotelem inuitantes: longe melius q̄ illi priores
philoſophati ſunt.Addito etiam ad errorum augmentum.ꝙ cum Silla Athenas ceperit:cōtinuo mortuo Apeli
cone:eam bibliothecam Remam detulit & furtim gramation quidam ariſtotelis amator & librarii uendentes
corrupto eo qui bibliothece præerat tranſcripſere.& ut ſit multa a ſcriptoꝝ incuria potius:non conferendo ex
emplum exemplari : & ſola lucri gratia ſcribentium quam phyloſophiæ amore multa deprauata ſunt Creden-
dum eſt igitur illam dictiouem (πορηασ)quæ ſonat (progreſſu) tineis aut humiditate labefacta uel nō labefa-
ctam in hanc dictionem(γενεσεων) ideſt (generationum) ab aliquo prædictorum uel alio quem uolueris im-
perito imitatam fuiſſe,tantoq̧ magis in hunc incidit errorē quia eam principio de generatione cōformem eſſe
cōſpexit.in quo ea quæ de partibus colligit.quo factum eſt ut non ſolum illam uitiauerit dictionem ſed libro-
rum loca mutauerit.illum uidelicet qui ē de generatione in locū eius qui ē de ꝓgreſſu traſferendo : corrigenda
eſt igit̃ hoc mō ea littera qua dicebatur in ſine de ptibus(Sequitur ut degenerationibus ipſoꝝ diſeramus)ut re
cte dicat̃)Sequitur ut de ꝓgreſſu ipſoꝝ diſeramus).in ſimilē errorem Cecidere nōnulli:q cū Ariſtotelem cerne
rent ī principio libri de cā longitudinis ac breuitatis uitæ.ea collegiſſe quæ in libro de ſomno & uigilia tracta
ta fuerant:credidere librum hūc qui eſt de uitæ longitudine ac breuitatæ:ei libro q de ſomno dicit̃ & uigilia:
comitē eſſe.ait.n.(De ſomuo quidem igit̃ & uigilia dictū eſt prius de uita aūt & morte dicendū poſterius ſimili
ter aūt & de langore & ſanitate quantū adiacet naturali phyloſophiæ nūc autē de cā eius quod eſt hæc quidem
eſſe longe uitæ:hæc āt breuis uitæ ſicnt dictū eſt prius cōſiderandū) non.n.hic ea de cauſa collegit q de ſomno
& uigilia:ut hos ambos libros oſtenderet uicinos:& cōtiguos.quoniā uere ꝑ multa media ſeparati ſunt.ſed ſom
ni & uigiliæ hic meminit:eo quia cum de coniugationibus tractaturus eſſet:de quibus in libro de ſenſu & ſen
ſibili ſe tractatnꝝ eſſe iam promiſerat minime cōiugationem quæ eſt ſomnus & uigilia expectaremus.cū de ea
ſuo loco.ſ.inter operationes aīali propinquas iam egiſſet.Eſto igitur prudens cum Ariſtotelem alicubi uideris
aliq̄ colligentē:& aliqua proponētem:ſeu ſe tractaſſe aut tractatuꝝ pollicentem neq̧ putes ꝑ hoc continuū ſem
per illorum uelle ordinem.Sed tunc certiſſime continuū expectabis ordinem cū in principio aut fine librorum
uel partis alicuis iam expeditæ uel incipientis colligit aut proponit.potiſſime cum nulla alia ſpetialis cauſa col
lectionis illius aut propoſitionis præter illoꝝ ordinem aſſignari potuerit. Qualis cauſa ſpecialis in collectione
facta in principio de animalium generatione aſſignari pōt:quæ iam prædicta eſt qualis etiā aſſignata eſt ſpetia-
lis cā eius collectionis quæ in principio de longitudine ac breuitate uitæ facta eſt qualis inſuper in pricipio de
motu aīaliū aſſignari poteſt præter ordinem. Collegit.n.ibidem dicta de particularibus motibus:non ut librū
hunc uicinum putaret illis in quibus particulares motus pertractati ſunt ſed ut neceſſitatem oſtendat illius tra
ditionis quæ eſt de cauſa motus in comuni aīalium:cum aliæ determinationes de particuaribus motibus & di
uerſo modo ab illo aliam requirant tractationem in quibus autē collectionibus aut propoſitiōibus ſpetialis cā
præter ordinem percipi non poteſt:ſed abſoluta dictoꝝ collectio & dicendoꝝ propoſitio reperitur ī iis certus
partium aut libroꝝ ſolus attenditur ordo talis ſcilicet ut ea quæ proponuntur ſeqni mox debeant ad ea quæ
colliguntur.ut etiam in ſuperioribus demonſtratum eſt.Subtile ergo ingenium ac animi ſolertia hominē red-
dit habilem ad haꝝ ſpetialium cauſarum inuentionem ad uerumq̧ librorum ordinem doctrinæ phyſicæ Ari-
ſtotelis perceptionem .Quæ igitur fuerit deceptio & quæ deceptionis cauſa & erroris ex iis mamanifeſtum eſt
Nunc de plurimis erroribus qui ex dicta deceptione in philoſophoꝝ ſcōlis ortū habuerūt circa ordinē libroꝝ
phyſicæ doctrinæ Ariſtotelis ꝓ poſſe diſputabimus.Dato enim uno incōuenienti plura ſequi facile eſt.

Qđ diuiſio a q̄bnſdā de negocio aīaliū facta eoſdē philoſophos & alios in ſex deduxit errorš. Caput. IIII.

Iximus in ſupioribus duas eſſe difficultates circa naturalis doctrinæ Ariſtotelis ordinē unā de pte unā
d ad alteram partem collata de qua ſuperius iā expediuimus Alterā de pticulis illius partis quæ eſt de aīali
bus inuicē collatis.q̄ pars de aīalibus fuit quarta pars phyſicæ doctrinæ Ariſtotelis de qua ſecunda diffi
cultaie nunc diſputandū eſt prius ſuppoſitis & apqrobatis q̄buſdam de duobus p̄fatis epilogis ſiue ſermonibus
plurimos circa hāc difficultatē corrigēdo errores.in primis tamē ipſos ponemus errores dehinc contra unum-
quēq̧ ſingulatim diſputiabimus. Vidētes.n.plurimi phyloſophi ea q̄ in fine libri de ptibus aīaliū & ea q̄ ī prin-
cipio de lōgitudine ac breuitate uitæ ſcripta repiunt̃ nō habētes ī manibꝰ ſuis librū q de ꝓgreſſu aīaliū cōiter
dr̄ cū ipſimet dicāt eū nūq̄ uidiſſe nec aduertētes ad plurima ariſto.& ꝑypatheticoꝝ de hoc ordīe dicta: īferius
ꝑ nos deducēda:ſed uerba potius ipſius auicēnæ ī pricipio ſui libri de aīa obſeruātes dixerūt totā de aīalibus me
thodū ī duas ptiri ptes q̄ꝝ una ē de principio formali aīaliū.ſ.de aīa:cū opatiōibus ipſam cōſequētibus.ſ.ſenſu
memoria:ſomno & uigilia & motu lōgitudie ac breuitate uitæ iuuētute & ſenectute.reſpiratione: morte & ui
ta lāgore & ſanitate.& hāc ptem poſuere.priorē quoniā aīa cōe eſt principiū oībus aīalibus imo ēt plātis:cōia āt
uti dicūt p̄cedre debēt Altera ps eſt de corpe ſenſitiuo:qđ eſt mālis ps ipſius aīalis.de qua pte dicūt ēē librū de
aīalibus: ex tribus ſuo mō cōfectū.ſ.ex hiſtoriis ex ptibꝰ.ex gñatiōe .Ex q̄bus uerbis ſex colligunt̃ errores. Pri-
mus error eſt ꝙ ſcđm hos liber de hiſtoriis de ptibꝰ de gñatiōe ī unū copulati ſint.Scđs ꝙ illud totū ex iis tri
bus cōfectū de pte māli aīaliū dici debeat . Tertius ꝙ illud totū ex tribus cōfecctum liber de aīalibus dicatur

Quartus q liber iste totus ultimus sit totius de aialibus negocii.imo totius negocii physici cum sit ultima de animalibus pars.& hæc sunt quatuor peccata circa partem illam quā isti dicunt ex Aristotelis sententia tractare de materia aialium . De prima auté parte oritur quintus error uidelicet q liber de aia sit primus i toto de aiali bus negotio.ad quā sequuntur omnes animæ operatiões pfatæ. Oritur & sextus error uidelicet q liber de lon gitudine a c breuitate uitæ cū sibi cognatis:eos mox sequat libros qui de aliis sunt operationibus .s. sensu memoria & cæteris:& hæc satis de erroribus in cōi plurimorum phylosophoꝶ.in quos etiā erro es omnes Aristo telis expositores latini a tercentis annis citra incaure cecidere. inter quos omnes phylosophoꝶ scolæ nostri ét temporis uersantur.contra quos errores sumptis ac suppositis quibusdam in superioribus iam approbatis . singulatim disputandum est.

Contra primum errorem quo dicitur librum de historiis librum de partibus librum de generatione animalium copulari in unum. Caput. V.

d Icentibus igitur hos tres libros simul in unum copulari scilicet historias.partes.& generationé:plurima accidunt absūrda. Destruunt enim primo epilogū illum in superioribus sæpe positum . quo in fine de animaliū progressu scribitur (Quæ quidé igitur de ipsis cæteris partibus & earū quæ circa progressus aialiū circa oém secūdū locū mutatione hūc habét modū iis determinatis cōseqns est speculari de aia). posuit.n.i iis uerbis eū q de aia mox post eū q de pgressu.q tractat ptes ad motū aialiū oporttūas q liber mox seqt ad eū q de ptibɔ aialiū dr i qtuor diuisū.Destruūt isup nobilé illū i fine libri de motu i cōi aialium positum epilo gum primæ partis totius generalem de quo superius disputatū est.in quo scribitur (De partibus quidem igitur uniuscuiusq aialium & de anima adhuc autem & de sensu & memoria & somno & cōi motu diximus causas. Reliquum autem de generatione dicere)Destrueretur etiam ordo in superioribus approbatus . quo dicebatur substantiam primo cum operationibus ppiquis Secūdo generatōné tertio uitam cum morte determinari debere præterea ubi locabit liber de aia: nō ante hūc ex iis tribus cōfectū ex superius ostensis:nec post ipsum secundū hos Destruitur Auerovs sententia q in parafrasi siue suma metheorologiæ dixit.)Ordo aūt libroꝶ isto rum manifestū quod debet esse talis.Nā liber in quo loqtur de membris animaliū & eoꝶ utilitatibus præcedit librū de aia. nā hæc sunt materia animæ)Ad hæc si ii tres libri in unum copulentur ea destruetur correspondentia quam liber historiarum qui docet de animalibus : quia sunt residuis habet libris qui de animalibus causas inquirunt.In historiis enim post partes ipsas nō sequitur generatio sed inter ea sensuum cognitio uocis & somni media cadit.Theofrastus etiam in plantis pceptoris sui obseruatissimi sequens uestigia & merito in li bro de historiis plantarum post plantarū partes non generationé statim sed ipsarum operationes & affectiones determinauit.merito etiam sic processit quoniam plantarum cognitio animaliū cognitiōem ueluti specularis qdā imago & exéplar ré speculo obiectā imitari debet.uti supius demōstratū é.Tot igit & tāta ac plura sequūt incōueniencia si tres illos libros in ūnū cōtinuare uolueris . Cæteꝶ ex aduerso si tres libros illos separatos suis in locis supius definitis disposueris:sicut de iure dispōi ac ordinari debét:hoc solū cōtiget q litterā q in fine de ptibus repta est deprauatā fuisse cogamur dicere q pfecto ueritati nō esse absolutū liquido cognosces : si ea q de hoc disputata sunt diligenter attéderis.Falsum igit ac itollerabile putādū ēillos tres libros de historiis : de partibus:de generatione:in unum coniūgi debere & hic primus fuit error de sex erroribus supius positis quos assumpsimus esse corrigendos.Nunc autem illi duo simul corrigendi sunt errores:qbus dicebat q tota illa ps ex his tribus cōfecta libris de animalium materiali esset parte.& q illud totū dici debeat liber de aialibus.

Contra alios duos errores uidelicet cōtra erroré quo dicūt tres pfatos libros eé de corpe sensitiuo.i.materia li pte aialiū:& contra illū quo dicit illud totū ex tribus cōfectū nūcupari librū de aialibus. Caput. VI.

g Rauiori etiam peccarunt errore dicentes illam partem ex tribus illis confectam:dici debere de corporibus sensitiuis idest de parte materiali animalium.& totū illud appellari librum de animalibus . Nam de iis decé & octo uel decé & noué uolumibus solū septé cū dimidio uidelicet quatuor de ptibus aialiū & tria cū una pte quarti eius qd' est de historiis solum de aialiū materia tractāt.Residua uero oia undecim uo lumina fere uel duodecim:uidelicet qnq de gñatiōe:de historiis uero sex fere uel septé:nō materiā:sed illa quæ de generatiōe: generatiōis cās & species & efficiété cām:reliqua de opationibus aialiū:generatione:uita uitæq cognatis determināt.Aristoteles.n.i pricipio de generatiōe aialiū cū dicta de ptibus collegisset:pposuit dicēda hoc mō.(Restat ut de ptibus quæ ad generationé ptinét disceramus:de qbus nihil adhuc definitū é.atq ét de cā mouéte q nā sit:sed de ea ipsa cā cōsiderare idem quodāmō é atq de generatiōe cuiusq agere).Cū itaq ipa ge neratio:& pricipiū generatiōis qd' est cā efficiés aialiū cū ptibus ad generationem seruiétibus quæ ét uice efficientis tenent causæ i hoc libro de generatiōe tractét:seqt igitur q iste liber qui est de generatiōe aialiū qnq cōtinens uolumia:nō est de solo pricipio materiali ipsius aialis.imo de efficiéti cā:& si partes aliquas puta gene rationi seruientes tractat:nō put aialis sunt materia:sed tanq ad generationé istruméta considerat.& ps illa de talibus agens ptibus parua admodū é. Nō recte igit dixerūt q totum illud ex decé & noué uoluminibus confectū:dici debeat de parte materiali aialis.cum eius minor pars.s.uolumia septem cum dimidio uel parum plus de numero decem & octo uel decem & nouem tali possint nuncupari nomine.Male ét dixerunt dicentes illud totum ex illis tribus cōfectum dici librū de aialibus. Ille.n. pprie dici debet liber de aialibus q totum scibile quoquomō de aialibus continet.s.substātiā cū opationibus:generatioé:& uitā :& hoc mō liber de historiis de aialibus liber nuncupari debet.Hoc mō diogenes laertius nouem dixit Aristotelem scripsisse de aialibus . Per hæc.n.uolumina noué historias intellexit non cōputatis fragmentis:de qbus superius scripsimus sufficienter. Simili quoq mō si reliqua oia preter historias uolumia i unū copulent.s.tredecim quæ eoꝶ q i historiis tra dita sunt cās inquirūt ita quidé ut unū totū conficiat negocium:illud totū pro certo de aialibus magis q qd'

illi dixere nuncupari pōt.totū.n.aialiū scibile.s.substātiam cum operationibus: generationé & uitam conti net utraq.n.haꝶ partiū rectius dici pōt de aialibus liber:uel negociū q illi tres i unū copulati libri quoniā utraq totum scibile aialium ptractat historia narrando:cōiori quadā traditiōe:ps uero reliqua cās narratoꝶ & pter qd distīctius reddēdo Nam si tria illa.s. historias quæ totū aial ptractāt: & ptium uolumina q de sola animali um materia docent:& generatiōis quinq uolumina in unū cōiunxeris:nō librum:non formosum de animalibus negocium:sed quasi monstrū quoddā imperitia ordinis disciplinæ formabis.Sicuti si in naturæ operibus aial pfectū in quo sunt & ptes & gñationis pricipia ptibus aialiū denuo & gñationis principiis indecéter duplii caretur.Hoc.n.totū ex aiali pfecto & iterato ex ptibus ac gñationis principiis cōfectū:nō aial sed potius in natura mōstrum dici deberet a simili non liber de aialibus pprie dici debet illud ex tribus illis ab eis cōfectū sed uel historiæ solæ:uel tota de causis theoria sola de aialibus liber uel negociū uel methodus dici debet sed ut ue rum fatear hoc propriissime dici debet(de aialibus)qd' totū & historias narrātes totū scibile:& theoriā causaꝶ in unum conprehendit.Perfecta est enim dictio hæc(de animalibus)si quodq scibile de animalibus .s.substantia cū opationibus:generatio:& uita:omni mō doctrinæ.s.tā q sint per historias q pp qd p causaꝶ theoriā cōprehēsum fuerit.Hoc uoluit Ari.in li.metheoroꝶ dicés (cū aūt ptrāsiuerimus de iis speculabimur si quid possumus scdm inductū modū de aialibus & plātis).Nō.n.illū solū quē ex tribus cōficiunt & de animalibus librum uocant.Intellexit p hoc uerbum(de aialibus)sed totā penitus & historiā & caꝶ redditionem. Quod Alexāder aphrodiseus exponens dixit.(Pertransiens aūt de iis quædam iteꝶ post metheorologicū negocium quæ sunt naturalis negocii apponit)per quæ uerba nobis demōstrat q post metheorologicam scientiam sequitur negocium de aialibus.Et exponés quid senserit aristoteles per illam dictionem de aialibus subiungit.(De aialibus enim iquit & plantis uniuersaliter & singulatim.Ordinabit aūt in ea quæ de aialibus theoria.& cā quæ de aia. adhuc aūt cā quæ de sensu & sensibilibus adhuc aūt eam quæ de memoria & somno & diuinatiua secundū somnū.Adhuc aūt de senectute & iuuentute & longaq & breui uita & quæcūq alia ab ipso scripta sun hábētia relationé ad aialia quoꝶ hæc quidem cōmunem de omnibus aialibus theoriam habét:ut puta de aialibus historia & quæ de aialium generatione & partibus.Adhuc aūt quæ de aialium pcessu & motu.hæc aūt singularia:ut quæ de memoria & somno.Et diuinatiua i somno.plurima.n.i iis dictoꝶ homini soli existunt) Ecce q p theoriā uel negocium de aialibus non librū ex tribus cōfectū sed omne qd' ad aialis cognitioné attinet Alexander itellexit. de quo etiam uocabulo i fine de causa longitudinis ac breuitatis uitæ sic scribitur.(Reliquum aūt nobis considerare de iuuētute & senectute & uita & morte.iis.n .determinatis finé utiq hébit quæ de aiali bus methodus).Hoc.n.nomé(de aialibɔ) iis i locis nō illi cōfecto ex tribɔ sed toti ex historia & ex caꝶ iqsitiōe appositū é.De hac.n.tota speculatiōe uocabulū hoc (de aialibɔ)siue liber siue libri siue methodus siue negociū d' aialibɔ dicat:pprie attribui debet.Cæteꝶ si aliqd aliđ dici debeat li.uel tale qd de aialibɔ:ū illđ totū ex tribɔ illis cōfectū:sed sola historia uel sola caꝶ theoria in unū cōiūcta:đ aialibɔ dici pōt Historia.n.é li.é negociū : é & methodus de aialibɔ qa totū scibile qd' sit:istruit.Tota uero causaꝶ theoria:de aialibɔ totū scibile pp quid est:docet Male igitur dixerunt dicentes tria illa i unū coniuncta fuisse de parte animaliū materiali & nūcupari librū de aialibus Quibus iam declaratis nunc demonstrandū est illud ex tribus illis confectū nō esse ultimam totius negocii de animalibus parté uti pfati dixere philosophi.

Quod illi tres libri in unum copulati:non est pars ultima negocii de animalibus. Caput. VII.

e Idé igit de causis errauerūt dicédo:librū ab eis de aialibɔ dictū: eé ultimū i toto đ aialibɔ negocio:qbɔ errauerūt cū dixerūt librū de aia cū opatiōibus priore esse totius methodi de aialibɔ pté.Imo eodé penitus errore.Idé.n.peccatū é si Peccatū fuerit dicere A est prius B & dicere B est posterius A Quare disputatiōes has loco pxias putaui esse locādas.eisdé.n.fere rōnibus utrūq hoꝶ uincit.In primis tamé disputabi mus cōtra illud quo dicūt librū illū ex tribus cōfectū.s.ex historiis ex ptibus:& generatiōe aialiū:esse ultimam negotii de aialibɔ pté.nā si hoc e ét destrui oporteret id quo i fine de cā lōgitudinis uitæ dicit. (Nūc āt de aliis aialibɔ dcā é cā de magnitudine quoq uitæ & de uitæ breuitate.Reliquū āt nobis cōsiderare de iuuētute & se nectute & uita & morte.iis.n.determiatis finé uti q hébit q de aialibɔ methodus).Liber ergo de morte & uita inter eos q de rebus a natura solū pductis nō ab arte posterior é cæteris:quo libro p ordiné ut i supioribɔ declaratū é prior é li.de ispiratiōe quo prior é q de iuuétute & senectute āte qué mox pcedit ille q de cā lōgitudis ac breuitatis uitæ dr si ergo ii sunt li.ultimi i nā aialiū falso igit ab iis dictū fuit li.illū qué de aialibɔ appellant ultimū eé totiɔ negocii đ aialibɔ.nisi forte pticulā illā (finé utiq hébit q de aialibɔ methodus)sic exposuerit ut qdā expositoꝶs hoc mō exposuerūt)cū.n.determiatū fuerit đ illis suificiét determiabit đ aialibɔ)quoꝶ expositio i hoc adeo lræ ari.& græco idiomati plane disétiés é:ut de ea disputādū eé ū cēseā Tollit ét hæc opio historiaꝶ ad eā theoriā q é de cāis approbatā ɔgruētiā nā post gñatoné quā isti fecer pté ultimā i historiis tractāt uita uitæq cognata.s.lōgitudo ac breui.uitæ iuuēt & senect.& aialiū morbi Ergo ista i theoria caꝶ suo loco scdm cōgruā ad historias ridetiā pari cā doceri debét.s.post gñatiōem: aliter utriusq debita perit mutua respōdētia Peribit ét Theofrasti Ari.fidelissimi discipuli maxia auctoritas:q i iis libris quos de plātis scripsit ad exéplar sa ne lib.de aialibɔ nō generatōné posuit ultimā.Sed post eā i historiis uitā breuē ac lōgā reiuuenescētiā: morbos ac morté recte disposuit.Sed qd aliēa petīus nō ne rei euidétia hoc idé clarissie demōstrat:simul cū Ari. auctoritate i li.de mor.& ui.Quisnā negar possit qn p aiæ uegetatie i calido ptciparōné nos oéq aial generéur prio post hoc ea pditi natura:Ion.uel bre.uiuius uita:nūc iuuenes nūc senes:caloris refrigerio quoquo mō licet diuersi diuersimode a natura mutuantes.Deniq post multa aialium ut ita loquar naufragia:morimur oés. Talis enim naturæ animalis dispensatio ac dispensationis ordo animalium non generationem:sed uitam ipsam quæ genetationé consequitur uitæq cognata:ac ultimo mortem iter ea quæ a natura sola dispensantur: in ultima

pte ponendam esse nobis manifestissime declarat. Et hac de cā ipse Aristoteles cū in anterioribus. s. in libro de generatione aīalium: & in eo q de longitudine uitæ ac breuis. & in eo q de iuuētute & senectute: causas generationis aīalium & causas uitæ breuis ac longæ uitæ causasq iuuentutis & senectutis plenissime tractasset: nullū tñ illoꝝ illis ī locis. s. nec generatōnē nec uitā nec iuuentutē aut senectutē adhuc diffiniuisset: Iccirco in postrēis libelli huius q est de uita ac morte: ultimi huius tertiæ partis: de natura aīalium tractantis: unūquodq illorum scilicet generationē uitā iuuentutē ac senectutē deffiniuit dicens. (Generatio quidem igit ē prima participatio ī calido nutritiuæ aīæ uita aūt mansio huius iuuentus aūt est primæ refrigeratiuæ pticulæ augmētatio senectus aūt huius detrimentū ætas florida aūt hoꝝ medium mors aūt &c.) Expeditis igit oībus ad secundam q est de aīalīū generatione & ad tertiā q est de uita ac uitæ cognatis expeditis inquā generationis aīaliū causis & principiis ī libro de generatiōe. expeditis ī libro de causis longitudinis ac breuitatis uitæ & ī libro de iuuentute ac senectute eorundem causis: expeditis ísup ī hoc libello eoꝝ debitis diffinitionibꝰ: tandem oīa ī uno breui claudit epilogo dicens. (Quidqdem igitur est generatio & uita & mors.) Hoc quātū ad illud quod ostensum est ī libro de uita & morte (& pp quas causas erunt aīalibus dictū est) hoc quātū ad ea q tractauerat ī libro de generatiōe aīalium & sequentibus libris. causæ. n. generationis traditæ sunt ī libro de generatione aīaliū. causæ uero uitæ & mortis ī libro de causa lōgitudinis ac breuitatis uitæ & ī cæteris post illū. hic ergo epilogus ī ultimis positus nobis manifeste demōstrat q liber de generatione aīalium non sit ultimus. ut isti uoluere. sed post generationē sequant libri de uita & morte & cognatis uitæ & morti. Ex iis igit oībus clarissime demonstratū esse uidetur post librū de aīalium generatione quē falso ultimū esse ponunt ī negocio de aīalibus: seq debere libros plurimos qui de uita ipsa & uitæ cognatis ac morte ultima oīum agunt. plura āt ad hoc probandum non adducam cum de hoc in superioribus: ubi de libroꝝ ordine particulariter egimus plurima pertractata sint.

Disputatio contra errorē quo dicunt librū de aīa cū suis opatiōibꝰ primā eē ptē methodi de aīalibꝰ. Ca. VIII.

On solū uti diximus peccauere priores circa eā quā de aīalium negocio secūdā dixere partem & ultimā de qua hactenus disputatū est. cæterū deliquere magis de ea parte quā priorem ī ordine uoluere eē partem. Dicunt. n. eam esse priorē q de cōi est oīum aīalium formali pricipio. s. de aīa & suis operationibus uidelicet sensū memoria somno motu uita iuuentute & senectute & cæteris talibꝰ. Cæterū quoniā libri de aīa de sensu de memoria de somno & motu aliūm ab hiis qui de uita ac uitæ cognatis tenent locū: iccirco nostra disputatio primo circa librū de aīa cū aliis quatuor sibi ānexis uersabitur. postea circa eos libros q de uita sunt ac uitæ cognatis. Scito tamen q quæcūq de ordine libri de anima dixero eadē de cæteris quatuor pdictis aīali p ropinquis operationibꝰ dicta putare uelim. cū illa quatuor mox ad illū sequant librū qui de aīa dicit: ut isti quoq contra quos agimus sensere nobiscū. Accidit igitur talia de ordine dicentibus nec pspicue aduertentibꝰ contraria dicere iis quæ ī fine libri metheoroꝝ sic scripta sunt (Māifestatis aūt iis). s. ptibꝰ similaribꝰ (similiter dissimilaria cōsiderādū. & tandē ex iis cōstituta. uelut hoīem & plantā & alia talia) si. n. cognitio similarium ex elemētoꝝ cōpositiōe & actiōe cognoscat p similaria nō solū aīatoꝝ ptes simpliciores sed ēt inaīata mixta sub ītelligēdo de qbꝰ ēt ī tertio metheorologicoꝝ uolumīe tractatū ē & si ex similaribꝰ ptibꝰ fiāt dissimilares ptes manifestū ē q post librū metheoroꝝ naturæ ordinē psēqndo seq debeat liber ille q ē de ptibꝰ aīaliū. post metheorologiā igit cōphensis ī ea lapidibꝰ metallis ac eoꝝ mediis uti cōphendit Aristo. ī tertio de iis libro: mox liber seqtur q de ptibus dicit ī causarum īquisitione. ergo ad metheorologiā mox non sequit liber de aīa sicut isti uelle uidenť. dicentes aīam cæteris tāq cōe principiū aīaliū esse ī ordie priorē: is quoq testimoniū ē Alexā. aphrodiseus ibidē ī suis cōmētariis dicēs (Hunc seq uident q de ptibꝰ aīaliū) & reliq uti ī priori diffuse satis adduximus uolumine Aristotiles ēt in primo de partibus aīalium ordinem modum & uiam diserendi docet quæ de aīalium natura docere intendit. īter quæ manifestissime pbat physico fore necessariam de aīa tractationem cum sit aīalis natura sine qua nescitur aīal. forma enim lectuli disci debet si lectulum scire nitamur: neq enim ut inquit sat est materiam puta lignum uel tale quid cognoscere nisi formam quoq noscamus imo magis formam scire necessarium est q rei materiam si res ipsa composita sciri debeat. uti ēt in superioribus demonstratū ē. p hæc. n. clare demonstrat Ari. q ipsa materia prius disci debeat. qq ad compositi cognitionē hoc non sit idoneū nisi forma ipsa similiter adiscatur. Ostendit insuper ibidem q in tradenda de operationibus animaliū scientia: generalis de ipsis puta de somno de motu & cæteris debet esse traditio: ne forte si de unaquaq operatione singularite in singulis animalibus traderetur. idem sæpe ac sepius inutiliter repeti oporteret. Plurima quoq alia preter hæc in illo primo de partibus uolumine de ordine tractandi de animalibus negocii in primis docet. Ita ut quisq recte concipere possit hunc de partibus animalium librum esse primum totius negocii de animalibus: causas inquirentis. Cum in eo ordinem ac modum & uiam tractandi negocium de animaliū naturis per causas doceat. Non parua enim Aristotiles fuisset imperitia de aīa prius egisse & eius operationibus propinquioribus: quadā uniuersali traditione: deinceps illarum tractationis ordinem ac necessitatē idecenti docuisse ordine. Simile. n. fecisset iis qui post completū iudicium de causa ipsa consulunt. cum in principio consultum oportuit iri. non post rei exitum. tale profecto absurdum uiro ingeniosissimo: non dixero in disciplinis tātum: sed in ordine ac modo tradendi disciplinas: qualis fuit Aristotiles: minime conuenit. Preter hæc circa finem eiusdem primi uoluminis de partibus animalium: disposito ordine ac uia procedendi: iam ad ea accedens quorum sua fuerat intentio: res naturales dicit in duas distingui partes: scilicet in immortales de quibus asserit se iam peregisse. uidelicet in libro de cœlo & mundo. & corruptibiles. inter quas asserit esse animalia & plantas. Expeditis igitur diuinis & immortalibus: ad naturam animalem se processurum dicit. dicens. (Sed cum iam satis de illis egerimus: nostramq explicarimus sententiam: restat ut de animante natura diseramus.) Liquet igitur ex iis de animante natura ante hunc librum de ptibus aīalium nūdum diseruisse. sed in hoc de ea iā ince

pisse uti superius quoq demōstratum est. Periret etiā si aliter diceret sermo ille ueridicus quo ī fine libri de ptibus ad motum utilibus qui de animaliū pgressu dicitur: sic scribit. in fine. (Quæ igitur de ipsis aliis partibus & eaꝝ q circa pgressum aīalium circa omnē secundū locū mutatiōnē hūc habēt modū: iis determinatis cōsequens est speculari de aīa) Credo equidē si prefati uiri hūc aristotelis uidissent librū: quē ipsi suis ī cōmētariis aristotelē edidisse fatent: sed eū nundū uidisse dicūt quē ego & græce & latine interpretatū habeo librū de aīa cæteris de aīalibus cōscriptionibus nō præposuissent. Auferri etiā secundū eoꝝ sentētiā aut saltē destrui oporteret illā nobilē ac uniuersalē sæpe dictā & græca matre aprobatā collectiōnē qua in fine libri de cā motus animaliū sic scriptū reperit. De partibus quidē igit uniuscuiusq aīaliū & de anima. Adhuc āt & de sensu & somno & memoria & cōi motu diximus causas: Reliquuū autē de generatione dicere.) Ecce quonāmodo ac ordine animaliū naturas docuerat: eodē in hac collegit collectiōe. & pxime tractanda pponit. primo. s. partes aīalīū eas etiā includendo quæ motui aīalium deseruiunt. Secūdo ea q de aīa. & reliqua iuxta pfatum in superioribus ordinem ante aīam uidelicet pponendo partes & post motū qui somnū memoriā & sensum & aīam cōsequit nō alias aīalis remotiores opationes sed generationē mox apponēdo. Per hæc itaq uerba aristotelis satis paret illos nō paꝝ errasse qui sciam de aīa in animaliū negocio ordine doctrinæ dixere fore priorē. Non solū aūt hoc ab aristotele sed. a. senioribus quoq illud agnoscit qui aristo. uerba primitus exposuere Alexāder. n. aphrodiseus qui sub seuero & antonino īperatoribus floruit nō solū in expositiōe super librū metheorologicoꝝ aristo. uti diximus hoc notū fecit: sed in suo quoq libro quē de aīa scripsit clarissimis uerbis iis aprobauit. (Quare si ea quæ comode & apte de animæ substātia pferunt cōtradictionibus īplicare nō uolumus primo loco ipse possidentis animam corporis apparatus cōtemplandus est & internaꝝ inuicem externarumq partium cū ipso uenustatis & pulchritudinis concentu lex & dispositio cōquirenda. simul enim hæc ipsa speculati fuerimus: haud quaq ulterius: admirabile & nostra opinione maius esse uidebit ut in corpore supraq opinari possumus mirabiliter atq ambitiose disposito anima tot in se motionū principia possidens cōtineatur.) per quæ uerba clarissime cognoscimus corporis partes interiores & exteriores ornatūq corporis: quæ & in libro de partibus pter qd. & in libro de historiis. quia sunt tractant āte animæ tradicionem doceri debere. iis enim scitis omnis de anima difficultas tollitur. scitis enim diuersis partibus diuersis structuris: ornatis facile est agnoscere animam ī se plurima continere principia ad tot motus in tot partibus deseruentia. Post hunc per plura secula aueroys ī paraphrasi metheorologie hoc idem sensit dicens. (Ordo aūt istorum librorum manifestum q debet esse talis Nā liber in quo loquitur de membris animaliū & eorum utilitatibus præcedit librum de anima. nam eæ sunt materia animæ.) Non solum autem ex uerbis aristotelis & suorum expositorum hic error correctione est dignus uerum ex rationibus quoq uerbis ac sententiis aristotelis conformibus emendandus est Nā presfate operationes uti in libro de anima & in eo qui de sensu probatū est: aīæ & corpori sunt comunes earū itaq cognitio ab utrisq pcognitis mutuari debet quare anteq causæ ipsaꝝ operationū totius coniuncti doceri p causas debeant prius oportuit nos animaliū partes & animā pscuisse. s. enim aīæ cognitio ab operationibus pendeat: pendet quippe ab eis qua ipsæ operationes qa sunt præcognosci debēt qd fit in historiis. Clarius fiet hoc singula examinant: quomō. n. ea quæ de sensu & sensibili suo loco ab aristo. tradita sunt: cognoscere poteris nisi membra sensibꝰ deseruiēria q in li. de ptibꝰ declarata sūt prius agnoueris mēoriæ ēt & sōni & motus agnitiōes te pscuisse nām cerebri supponūt uenaꝝ ēt nā & cordis a quo sāguis & per qs in sōno ad primū sensitiuū reflectūt uapores si natura sōni sciri debeat: pcognosci oportet: ptes ēt ad motū deseruiētes āte ipsū motū aīaliū in li. de motu ī cōi tradito pcognouisse phas ē. Respiratio ēt & caloris īnati refrigeratio q ī li. de īspiratione īstruunt quo modo per causas sciri poterūt nisi partes nonnullas aīalium scilicet pulmonē in respirantibus & brāchas ī piscibus ī libro de partibus aīalium prius didiceris. Ita quoq de uita uitæq reliquis cognatis suo mō dicat. Clarissime igit mōstratū est q ante libros de operationibus coniuncti partes aīalium & ipsa etiam aīa cū sit eorum principiū seorsum præcognouisse necesse est. Sed dices fortassis quomodo aīa ante operatiōes precognosci debet cū potentias cognoscimus per operationes. non econtra. Ad hoc dicimus q in determinando non dico demōstrādo ordo a prioribus secūdū naturā semp pcedere debet ad posteriora psequēdo: nisi forte ut in supioribus diximus posteriora & cōpositiora ad simpliocioꝝ cognitiōnē exēplaria fuerint: sicut aīalia qq cōpositiora ac natura posteriora fuerint ipsis plantis: tamē cū ipsaꝝ plantarum sint exemplaria: ideo plantis pcognosci debēt: & cū priora prescīri debeāt: Iccirco aīalium partes & anima ipsa prius ipsis opatiōibus doceri debēt. illaꝝ. n. causis scitis faciliter opationū suaꝝ cognoscet natura & causæ. Sic igit pōtētiæ ipsæ pdeterminari & pscīri debēt ipsis opatiōibus. quoniā ad opationū cognitōnē pter qd necesse fuit prescīuisse cās & naturā potētiaꝝ. Nihil ominus tamen si partiū cās & animæ rationes agnoscere curamus necessario opatiōes ipsas nobis primo quia sunt pcognouisse oportet. Conferunt. n. magnam partem ad cognoscendum ipsum quod quid est. hæc aūt conferentia est: cū ea quia sunt pcognouerimus. Talis aūt cognitio quia sunt ipsaꝝ opationū in libris de historiis habita est. & sic p opationes ipsas in libro de historiis qd sunt prius cognitas: partiū aīalium & ipsius aīæ discūtur causæ & rōnes. qbus scitis ad operationū cās ingredias accomodatæ accedimus Cōtrariū āt iis esset si liber de aīa & libri de opationibus in cōi pcederēt ad librū de historiis. Nā opationes cōiuncti traditæ ī lib. de sensu memoria somno & motu in hiis libris docenť pter qd tales sint: in illis. n. libris eaꝝ opationū est causaꝝ inqsitio in historiis āt sola narratione qd sint quare si liber de aīa & libri de opatiōibus eos anteirēt libros qui & historias & partes docēt icōgruus ac ineptus ad doctrinā fieret ab Aristo. ideterminatiōis ordīe pcessus. uidelicet prius docere de eadē re quoniā pp qd. dehīc docere ipm qa ē. hoc. n. dictis Ari. ī naturalibꝰ repugnat. q ī pluribus locis ait prius eē tractāda aīalia p historias dehīc illoꝝ q in historiis narrata sunt: ī libris aliis q nō historiæ sed sciē nomē assumūt causæ ingrēdæ sūt. tā dico de ptibus & operationibus q de generatione animaliū. &

uita cū morte & his cognatis. Ait.n.in primo de historiis (Vt primū differentias atq; accidentia q̃ iuncta cuiq; sunt accipiamus deinde eoꝝ ad cōperiēdas cās enitamur)& in principio de ꝑtibus aīaliū sub dubio ꝓponēs tandem res ipsas prius tradi debere cōcludit dehīc cās eoꝝ inqri oportere.dicēs) Nec illud manifestū ē utrū ut mathematici rem suā celestē demonstrare cōsueuerūt sic homo reꝝ naturaliū studiosus primū q̃ paiēt in aīalium genere partesq; singulas explorare;deinde cām quāobrem ita sint reddere debeat an secus agēdū sit) & parum infra (sed.n exordiendū qđ dictū iam est ut primum res persequamur q̃ quoq; ī genere cōspectiores promptioresq; habent deinde causas reddamus) in secūdo ēt de ꝑtibns ait(Ex quibus nā & quot numero membris singula animalia cōstarēt libris historiaꝝ q đ iis scripti a nobis sunt planius explicauimus nūc q̃s ob causas quæq; ad hūc modū ita se habēt cōsideremus uidelicet ita ut omnis ratio seiuncta ab iis quæ ꝑ historias exposuimus tractetur)Et libro de animaliū ꝓgressu cū narrauerit quedā in hoc disputāda libro cōcludit(Quod igitur sic contingat manifestū ex historia naturali propter qđ aūt nunc considerandū.)ac si diceret cognitio quia eoꝝ q̃ in hoc libro disputanda sunt in libro historiaꝝ narata est sed ipsoꝝ cognitio ꝓpter quod causas in hoc habenda est libro ex quibus omnibus liquet ea quæ in historiis de essentia & operationibus & de generatiōe aīalium ac uita:prius cognitione quod sunt pertractata sunt:eadē hæc & plura seiunctim in cæteris libris post hæc per causas propter qđ talia sint disputata fuisse.Quod si ipsa anima:si coniuncti oparationes:ipsis historiis ꝑdeterminatæ fuissent qualis nā in hac & ea quæ est de historiis ꝑte debitus custodiret ordo prius.n.causæ ipsaꝝ opationū inquirerentur dehinc prepostero ordine:disciplinæ aristotelis cōtrario in historiis eaꝝ operationū fieret ipsa narratio Ad hæc quæ nā esset utriusq; modi doctrinæ.s.quia est & ꝑꝑ quid congrua respondentia: cū in historiis primo de partibus agatur;in causaꝝ uero theoria secundum horum sententiam imo in toto de animalibus negocio prior esset aīa.Si igitur liber de anima cum libris de perationibus cæteros præcesserit libros;congrua historiaꝝ & causaꝝ theoriæ ac decēs peribit respondentia.Hinc igitur accipito librum de aīa cum operationibus sibi annnexis non esse primam totius methodi de animalibus partem.ut isti dixerunt . Soluitur autē eorum ratio hoc modo.Nam aīaliū sustantia duo ī se continet.corpus quod est materia & animam quæ est aīalium principium & forma. Volens igitur Aristoteles docere animalis naturam:In primis materiā ipsius.s.partes erudit dehinc formam scilicet animam & utriusq; idest coniuncti operationes agit.præter hæc de efficiente cā in eo qui de generatione aīalium;uitam quoq; cū morte & iis cognata nos instruit.Cum itaq; ab iis dicitur aīa est principium oīum animantium dicimus profecto ꝙ est eoꝝ principium.cū sit aīalium forma . & simul cum corpore est operationum cōiucti efficiens cā generationis sed & uitæ . Cū igitur sit hoꝝ principium:;de anima priusq̃ de illis.s.operationibus & generatione ac uita agendū est.prius ergo de aīa & animaliū partibus determinandum est q̃ de opationibus.ex quo partes & aīa simul concausæ sunt illaꝝ prius.n.tractari ;debet qđ ē principium eo qđ sit ex illo & cū ipsa anima & corporis ꝑtes principiū sint generationis & uitæ:& ideo āte gñationem & uitā uitæq; cognata ꝑcedere debēt Cæteꝝ cū aīa nō sit corporis ,seu partiū cuius est entelechia:pricipiū sed ad animalis confectionem potius cōcausa;iccirco ꝓpter hoc sua cōtemplatio ad eam q̃ est de partibus ꝑcedere non postulat si igitur est principiū aīalium cōe iis precognosi debet omnibus quoꝝ ipsa ē pricipium quæ de aīali tractant:tractat āt essentia ipsa cuius ipsa aīa est ꝑs & cōcausa cū ipso corpore siue ꝑtibus quaꝝ ꝑriū aīa non est principiū sed forma tractant opationes generatio & uita quoꝝ ipsa est principiū & eadē merito ꝑcedere debet.Ea.n.rōne q̃ aīa ꝑdictis.s.operationibus gñatiōe & uita prius ꝑtractari debet:eadē ēt cognitio de corpore siue ꝑtibus ꝑcedere debet corpus.n.siue ꝑtes aīalis cū ipsa aīa;opationū ipsoꝝ generatiōis & uitæ:q oīa sunt cōiuncti & nō solius pris:ē cōcā & pricipiū q̃re rō q̃ utunt cōis erit & corpori & aīæ.neq; ꝑꝑ hoc ipsa aīa ꝑcedere debet ꝑtes. Tota igit q̄stio in hoc unū decidit an aīa q̃ ē forma & principiū an corpus qđ est mā ꝑcedere debeat ī doctrinæ ordie. Sed de hoc nūc ñ sit ultetior disputatō quoniā de sola ari.itētiōe circa ordinē libroꝝ suoꝝ nr̃a uersat itē ō.Satis.n.nobis fuit illoꝝ rōnē:ex q̃ ꝑbar nitūt li.đ aīa ꝑcedere đbeꝛ eo ꝙ sit oīum aīaliū pricipiū formale cōe:ñ cōcluder clar đmōstrasse.eosq; iuniors auctors ari.aliorūq; pluriōꝝ ꝑipatheticoꝝ uerbis diuersis ī locis scriptis:cōtrarios ac rōnibus deuictos fuisse. Cæteꝝ cū istoꝝ opio ab Auicē. ortū hūerit Ordini uero Aristote. penitus aliena. Iccirco ut priora magis pateant ea quæ de iis duabus dcis partibus anima.s.& corpore senserit Auicēna mox disputabo.

Sentētia Auicēnæ, qui animā uoluit precedere in oidine doctrinæ ad reliqua quæ de animalibus tractant :& de solutione suarum rationum. Caput. VIIII.

Vicēna de ipsius animæ ordine duo probare nititur quoꝝ alterum est ꝙ de anima ipsa prius agendū sit
a q̃ de corporibus.alterum ꝙ non ꝑticulariter sed in genere potius.puta nō de uegetatiua:dehinc de suo corpore uegetabili:deinde de altera scilicet sensitiua dehinc de corpore suo agēdū sit.Talis enim tractādi intersectio rem faceret ut ait difficilem:neq; tractare de uegetabili anima uegetabiliū dici potius de uegetabilibus poterat q̃ de sensibilibus,ex quo ipsa quoq; animalia uiuunt.similiter de brutis respectu hominum:qui cum brutis sensū ꝑticipāt:quapropter concludit & recte tractatū de aīa partiri non debere.sed cōi quadam disciplina secundum se & partes suas de aīa agendum esse.Alteꝝ uero quod probare nititur est ꝙ de ipsa priusq̃ de suis corporibus tractandū est.Cæteꝝ anima expedita ut inquit:quod superest corpus ē ac corporis affectiones.ex qbus uerbis rō ī hoc strīgit ꝙ de aīa prius agendū sit q̃ de aīaliū ꝑtibus siue corporibus: erit.n.inqt sciētia liberior ac certior.Rō aūt ipsius ē quoniā cū sit aīalium forma melior ē corpore qđ ē eoꝝ materia.Ad hæc īgt aīa ad ea quæ corporis sunt cognoscēda magis adiuuat q̃ econuerso.Cæteꝝ ī hoc nr̃o libello nr̃um nō eēt officiū iis respōdere rōnibꝫ.nō.n.cōtra illos disputamus q de phicis scribētes suo ꝓprio ordie suos disposuere libros sed de li.Ari.ordie nr̃a ē disputatō.Capiat unusq̄sq; & Auicēna & alrer quē uolueris sibi placētē ordinē. suū.n.cuiq; recte positū fuisse ordinē a nobis cōcessū sit,qcqd tamē fuerit,Ari.ordo ī aliquo corripi nō poterit

De illis.n.hoc ī opusculo tātū curāus q Ari.ordinē declarātes eiusq; semitā imitari credētes:Aui.potius ordinē Aristoteli cōtrarium:ipsis minime aduertentibus.imitati sunt:hoꝝ.n.peccatū maius eo est peccato qđ Auicennæ . ipse.n. suis ī operibus suo ꝓcessit ordine.scribit.n.talē sibi q̄lem diximus ellegisse ordinē.si qs.n.īquit hūc uoluerit mutare faciat.nos.n.ut ait nō calūniabimꝫ eū.sed de iis satis.Cæterū ne Auicēnæ rō īperitū īdicet Aristotelem ultra id qđ conceperā suis respōdebo rationibus.Non.n.eo qa aliqd est melius id prius pertractari debet.sed quo cognito alterū facilius cognoscit.nō e cōtra.tales sunt corporis ꝑtes respectu aīæ.ꝑ corpus enim & corporis passiōes ad aīæ cognitionē manuducimur.ē.n.aīa entelechia corporis physici organici potentia uitam habētis.nisi.n.corpus ipsum corporisq; ꝑtes q̃ aīæ organa a natura deputatæ:sunt cuius corpis talibus organis muniti aīa est entelechia:ꝑcognoscat aīæ ipsius sba minīe cognosci poterit.ea.n.q̃ corporis sunt ad cognoscendam aīam magis faciūt q̃ e contra.cū sensibiliora sint quēadmodū ēt ī supioribꝫ de mēte alexandri aphrodisei ī suo libro de aīa ostēsum ē q̃re nō recte sensit Auicēna ī hoc cōtra Aristotilem dicens aīam plus adminiculari eoꝝ q̃ corporis sunt cognitiōi q̃ e cōtra.Neq; recte putauit ꝑꝑ hoc de aīa priusq̃ de corpore tractari debere. eo ꝙ aīa melior esset corpore.nō.n.bonitas ipsa rem facit ī doctrina priorē;sed id qđ posterioꝝ exēplar est uel saltē id quo cognito accōmodatius alterū adiscit.Ad illud aūt quo dicit aīam esse cōe principiū oīum aīatoꝝ & ideo ꝑꝑ hoc debere ꝑcedere:ī capite nuperime ꝑtractato ad plenum responsum fuit sed de iis hactenus.nūc ad priora reuertens de eo ī quē plurimi cecidere errore cōi disputabo.declarādo uidelicet ꝙ opatiōes uitæ attinentes eos seq non debeant libros qui sunt de operationibus aīali propinquis.

Disputatio contra errorem quo dicūt ꝙ libri de longitudine uitæ & de uitæ cognatis mox sequant librū de somno & de ambiguitate inuenta in libris eorum. Caput.X.

I recte ea q̃ ī superioribꝫ disputata sunt de operationibus ītellexeris cognouisti aīaliū opationes quasdā
f esse aīali ꝓpinquiores soli aīali attinentes. q̃ sunt sensus & memoria & somnus cū uigilia.q̃ aīalia sequūtur uti sensitiua sunt.& motus.q ēt licet a ui motiua fiat & tamē nō sine apetitu & sensatiōe fit in aīali īmo ad motū sensu fit cōcurrente.quasdā ēt a b aīali remotiores.quoniā nō solū aīalibꝫ sed oībus ēt uiuentibꝫ cōueniūt.sicut uita & mors siue lōga siue breuis.iuuentus & senectus.lāgor & sanitas.īspiratio ēt & expiratio.q̃ ēt remotæ sunt.nō qa aliis ab aīali sed qa paucis conueniūt aīalibꝫ.illæ opatiōes cū sint aīali ꝓpinquæ ac fere essentiales mox post aīalis essetiā docendæ sunt.Ceteræ q̃ uitæ ac morti cognatæ sunt suo loco.s. post generationē ponendæ sunt.Hoc ē igit id ī quo plurimi deffecere & de quo ad ꝑsens disputandū est.Reperit.n. uti in supioribꝫ diximus tale ab Aristotile ī libro de cā longitudinis ac breuitatis uitæ scriptū.(De somno qdem igit & uigilia dictum ē prius de uita āt & morte dicendū posterius similiter aūt & de langore & sanitate quantum adiacet naturali phiæ.nūc āt de cā eius qđ est hæc qdem eē lōgæ uitæ hæc āt breuis uitæ sicut dictū ē prius cōsiderandū.)propter hæc.n.potissime uerba plurimi credidere librū de lōgitudīe ac breuitate uitæ cum sibi cognatis mox seq ad eū q de somno & uigilia . q̃ aūt de cā decepti sint: & quare de somno & uigilia memoriam hic fecerit:ī superioribꝫ demonstratū ē.Non.n.ut librū hūc illi libro coniungeret:sed qa somnus & uigilia una erat de quatuor cōiugationibꝫ uti superius diffuse satis declaratū ē.Nūc āt qbus absurdis ac rationibꝫ opinio hæc falsa appareat hoc ultīo ī loco docendū ē.Hoc tamē te ꝑscire opere ꝑciū ē ꝙ hii tales ī suis scriptis de ordine hoc ualde ꝑplexi cognoscunt.legentes.n.hūc sermonē:mox librū illū qui de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ dr̄ ei q ē de somno copulāt sed sic faciendo ubi librū q de motu ī cōi dr̄ ordie disponāt:cū suus hoc mō surripiat locus minīe inueniūt.Cū igit interim cōsiderāt librū q de motu agit rōnabiliter sequi debere ad ea q̃ de sensibus de memoria & somno:statim libros qui de uita uitæq; cognatis post eum qui de motu apponunt. torquentur tamen ex hoc ꝙ se uident sermoni prædicto in fine de causā longitudinis & breuitatis uitæ non satisfecisse.Quare apud eos plurimam īscriptis suis uidemus ambiguitatem.ita quidem ut aliquādo eos uideas de ordine unum dixisse.cum uero post hoc ad alia loca suis dictis ac opinionibus non consentientia deuenerint:sub silentio absq; ueritatis discussione pertranseunt.In hunc eundem errorem pachymeris græcus sumans librorū Aristotiles describens incaute prolapsus est.q̃uis enim eum librum qui est de anima post librum qui de progressu animalium siue de partibus ad motum animalibus utilibus quem ei qui de patibus mox comitem fecit suo loco & recto ordine deposuerit:post quem librum de anima eum qui de memoria ad quem eum qui de somno & uigilia;dehinc illum qui de motu in communi ordine dispensauerit:in hoc tamen reliquis ab eo bene dispositis a uero ordine deuiauit.quoniam post eum qui de motu eum posuit q̃ui de causa longitudinis ac breuitatis uitæ dicitur cum cognatis iis.Refellitur autem hæc opinio primo quidem ex eo ꝙ in fine libri de causa longitudinis uitæ scribitur(Nonc autem de aliis animalibus dicta est causa de magnitudine quoq; uitæ & de uitæ breuitate Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte.iis.enim determinatis finem utiq; habebit quæ de aīalibus methodus)per q̃ uerba caper possumus ꝙ liber de morte & uita ultíus sit eoꝝ libroꝝ q sub negocio de aīalibus de rebus aīali atinentibus a natura sola pendentibus;agunt. hoc dixi ꝑꝑ eum qui de lāgore ē & sanitate q̃ nō a natura sola sed ab arte quoq; depēdent.si igit liber de uita & morte mō dicto ultimū tenet locū ī tota de aīalibꝫ methodo:& cū ante ipsum mox antecedāt tres illi supius ordīati libri scilicet. de īspiratione liber ante quem de iuuentute & senectute:ante quem liber de cā longitudinis ac breuitatis uitæ:omnes ergo ii quinq; ꝑdicto modo ordinati:uitam & mortem iisq; cognata ꝑscrutantes . ultimi erūt ultimaque pars totius de animalibus negocii . quare istos quatuor libros cum ānexo iis in ultimis posito eo.s. qui de langore est & sanitate:sequi necesse est ad illos qui de historiis de partibus & de generatiōe aīaliū dicūt quos isti licet non recto de animalibus librum nomine nuncuparunt.itaq; tandem concludere cogimur hos libros qui sunt de uita & morte & iis cognatis: non debere statim post librum de anima & libros de operatio

pibus aíali propíquis collocari.uti ii dixere uiri pter hæc si de hoc uera diceret: periret oís hoꝶ libroꝶ q sunt
de uita ac uitæ cognati ad ea q̄ i historiis de iis tractanť:cõformitas.Nõ.n.i historiis post operatiões ppiquas
sensum.s.& somnũ:seqtur uita aut mors uel iis cognata.sed generatio ipsa.Ná in primo historiarũ & secũdo &
tertio:ac maiori pte quarti expeditis ptibus aíaliũ & operationibꝯ ppinqs:paucis de mare & femina nõ ab re in
terpositis:mox i qnto sexto ac septimo de aíaliũ generatiõe agit.post q̄ de generatione p lõgũ sermoné ptracta
ta:i octaui plurima ac priori pte de uita & morte & iis cognatis ptractat.cũ igiť i historiis talis ab Aristotile ob
seruatus é ordo:talis ét in causarũ scrutinio approbádus est.talis íquam ut libri q sunt de uita & morte iisq̧ co
gnatis nõ ad libros de operationibꝯ ppinqs aíali:sed post libros de generatiõe mox collocádi sint . sicut recte i
historiis factũ fuit. pterea nobis dicétibꝯ hæc cogimur Cõcedere Aristotelé prius docuisse de re aliq̄ cás & rei
alicuius pp qd:q̄ de re ipsa qđ esset pcognouisse: qđ pfecto i naturalibꝯ ueritati dissonat. Ná libri hii de qbus
est psens disputatio.s.liber de uita & morte & de iis cognatis eoꝶ inqrunt cás & pp qd:q in octauo de historiis
solũ qđ sunt tradita sunt. Quod.n.aíalia q̄dá in aqua q̄dá i terris q̄dá utrobiq̧.respirádo q̄dam:nõnulla p aquá
refrigerádo:q̧ ét alicubi cõseruenť alicubi uero morianť:q̧ aliq̄ breui aliq̄ lõgiori uita:nũc iuuenescétia:nũc se
niora ét aliq̄ reiuuenescát q̧ ét nõnulla lágueát aliquádo & nõnũq̄ sana sint i octauo de historiis traditum est.
quoꝶ oíum uidelicet lõgæ ac breuis uite iuuentutis & senectutis respiratiõis uitæ ac mortis.lágoris & sanita
tis causæ:i his libris de qbus est psens sermo scrutatus é si igiť libri isti eos. q de historiis ut isti referũt indebi
te pcesserint:necessariũ erit nos uti diximus cõcedere:causarũ speculationé i naturalibꝯ ante eá q̄ solũ qa res
sic est i ordine doctrinæ Aristotilé pdocuisse.qđ in naturalibus absurdũ reputať uti superius p plura Aristo.di
uersis i locis scripta mõstratũ é.Quare nõ recte sensere dicentes libros de uita & morte & de iis cognatis mox
seq ad eos q sunt de operationibꝯ aíali ppinqs.s.de sensu memoria somno & motu pcedente libro de aía . sed
ueritas est ut isti libri post illos sequanť:iterpositis iis qnq̧ q de aíaliũ generatiõe dicunť. Hic át ordo ab effe
ctu rerũ rõnabiliter quoq̧ trahiť.Ná generať aíal primo.deinde uiuit diuerso uitæ genere.ac ultimo moritur.
hæc.n.i natura sub uirtute uegetatiua:tali succedũt ordie.s.generatio uita.& mors.ná supposita rerũ essentia q̄
i oíbus natura pcedit:i calido naturali aía prio participať nutritiua.q̄ fit generatio.dehic natura nunc iuuenis
nũc senex sub eo manens calido adminiculis qbusdá suffragata.s.ispiratiõe uel alio refrigerio:diuersos discurit
status.tádé moriť aíal.& hæc fuit causa uti ét superius diximus:cur i ultimo de generatione aíaliũ.s.i fine quiti
libri epilogũ non fecit uniuersalé.sed pticularé potius de iis de qbus ultio egerat.s.đ dentibꝯ.& de passionibus
a sola aíalium materia pcedentibꝯ.ná licet aíalium generationis causas & modos dilucidasset:nũdũ tamé gene
rationis essentiá q̄ i diffinitione cõsistit disposuerat.distulit aũt hoc usq̧ quo tandé naturæ effectum aíaliũ tra
ctaret.s. ad librũ de uita & mor te. Illucusq̧ aũt inquá generatiõis diffinitioné distulit.quoniá generatiõis & ui
tæ ac mortis deffinitio ab eisdem fiunt naturis.s.a calore naturali & aíæ nutritiue cõione.Ea igiť tádé sic simul
diffiniuit dicens.(Generatio qdem igiť est prima pticipatio i calido nutritiuæ aíæ. Vita át másio huius iuuen
tus aũt é priæ refrigeratiuæ pticulæ augmétatio.Senectus át huius detrimentum ætas florida át hoꝶ medium
Mors aũt & corruptio uioléta qdem callidi extinctõ & marcor corrũpetur aũt utiq̧ pp ambas has causas &c.)
Quibus tádé oíbus expeditis.s.causis generatiõis i libro de aíalium generatione:causis uitæ ac mortis & iis co
gnatoꝶ i libris cæteris.s.de longitudíe uitæ de iuuentute & ispiratiõe:expeditis ét illoꝶ oíum diffinitionibus
i hoc ultimo de naturæ aíalium effectu.s.generationis uitæ & mortis:tandé suũ facit generalé epilogũ dicens.
(Quidqdé igiť é generatio.& uita & mors)hoc traditũ est i hoc ultimo libro)& pp quas cás erunt aíalibꝯdictũ
est)causæ.s.generatiõis i libro de generatiõe causæ uero uite & mortis i hoc ultimo & i libro de cá lõgitudinis
ac breuitatis uitæ de iuuentute & senectute & ispiratiõe.i oíbus.n.iis aliq̄ de cá uitæ ac mortis tradita sunt . ex
iis igiť clare đmõstratũ é nõ recte illos disposuisse libros de uita & morte & iis cognatis:ante historias mox post
libros de opationibꝯ aíali ppinqs.Colligendo itaq̧ ea q̄ i hoc secũdo docuimus libro generaliter dicius q̧ non
recte dixerũt q dixere libros de plantis i ordine doctrinæ pcedere debere ad eos q de aíalibus. Male ét dixerũt
dicendo negociũ de aíalibus i duas secari ptes.s.i parté q̄ é formale principiũ & parté q̄ est de materiali princi
pio quá uocant corpus:dicentes libros de cá materiali esse tres.s.librũ historiarũ librũ de partibus.& de genera
tiõe.& hoc totũ librũ de aíalibus nũcupari nõ recte ét sensisse cũ dixerint librũ de formali pricipio.s.aía cũ su
is operationibꝯ pcedere:librũ aũt ab eis dictũ de aíalibus qué dicũt esse.de corpore sensitiuo esse ultimá doctri
næ huius ptem.deniq̧ q̧ libri de uita & morte & sibi cognatis mox ad libros de aíalium operatõibꝯ propinqs
nõ associenť: ut isti asseruerũt:demõstratũ é.Hii igiť sunt errores q a uia recta perypateticoꝶ de ordine ptium
ac libroꝶ doctrinæ physicæ Aristotelis plurimos declinare fecerũt.Hæc itaq̧ de ordine ptium ac librorum di
ctæ Ari.doctrinæ satis sint.

Excusatio repetitõis uel forte nimiæ plixitatis:aut puitatis ipsius opis:& qbꝯ ná liber iste utilis erit. Ca.XI.

n On est mirandum si in hoc meo libello eadé diuersis i locis repetiuerim.neq̧.n.ab re id factũ esse puta
bis.cum enim de re non parua plurimisq̧ uiris in phia notissimis cõtraria mea eét disputatio: me opor
tuit eadem sæpe diuersis i locis eo repetere:ut isuetis auribꝯ auditoꝶ mea monita clara magis & uerio
ra uidereť.hoc.n.est hoíbus plurimis insertum ut qđ consuetum est eis arbitretur uere dici.eo etiam potissime
eadem repetita sunt:quoniá hoc nobis i hoc libello fuit istitutum uidelicet ut unum prius altero alterum uero
posterius cõstitueremus.qđ absq̧ non inutili repetitione minime concessum fuit.qbus eni rationibus partem
unam uel librum unũ altera parte uel altero libro priorem pbauero:eisdem ferme(aliis forte adiunctis) alterá
partem uel alterũ librũ psatis posterioré & sequétibꝯ prioré me pbaturũ esse.oportebit.sic igitur eorũdé nasci
tur repeticio.sed forte non inutilis.nõ igiť de inutili repetitione me redarguendũ puto.Sunt forte aliq qui me
de longitudine nimia aliqui de insufficientia corripere conabuntur.Sed si ii considerabunt me primum fuisse
inter latinos qui ueritatem hanc præter cæteros cæterorũq̧ sententias si nõ ad plenum amplecti libare saltem
potuit illi uero si a precessoribus de hac materia pauca uerba fuisse facta:& auctoritatibus seu epilogis Aristo
telicis carentia:imo dictis aristotelis contradicentia scrutabunť: non me presati uiri de nimia longitudine aut
breuitate nimia coripere audebunt.Facile.n.est iunentis addere & bene ac plene scripta ab aliis cõpendiosæ col
ligere non.n.græcos non latinum aliquem non arabũ unq̄ legi auctorem qui talia plene scripserit sed me opor
tuit plurimis insudare uigiliis ut oía hæc in unum colligerem potissime cũ latinorum sectam in plurimis errá
tium emandare coactus fuerim sed quouis mõ sit uestrum est omniũmq̧ posterioꝶ officium.de primo iuuen
tis gratias agere.Eia igitur fili mi ioannes aureli uosq̧ cæteri ad quorum manus hæc mea pauca munera perue
nerint: ea præcor illari animo suscipite quo animo paterna munera licet exigua placide suscipi congruum est.
Tibi igitur fili mi illisq̧ solis mea hæc elaboraui:qui liuore omni deposito:omnia Aristotelis scripta curare ni
tuntur.non autem iis qui principiis philosophiæ uix degustatis:ipsius sacræ philosophiæ funera facientes ex
tremum dicunt uale ii .n. cum physicæ doctrinæ Aristotelis partes omnes aut libros nunq̄ uiderint:quisnam
eorũsit ordo aprehédere minime ualent.Discite igitur quæso nõ sola naturæ principia: ut a multis fieri mos é
sed ultra principia ea quoq̧ discite quæ ex principiis ortum habent uel illa simplicia sint uel mixta.siue inani
mata siue animalia siue plantæ.Hæc.n.omnia ac plene discere uobis sit cura post principia enim naturalia ce
lorum & elemeutoꝶ naturas & motus inanimatorum etiá diuersas naturas animntorũ quoq̧ essentiá cũ ope
rationibus:generationem & uitam cum morte & sibi cognatis erudiri curare:si naturalis philosophiæ terminũ
ac uerum eius ordinem agnoscere cupitis:Si enim hæc feceritis descriptis in hoc libello uobis indicare concef
sum erit sin autem mea uobis non liceat corripere monita cum enim totius perfectæ naturalis philosophiæ in
quiratur ordo:pefecti physici non autem diminuti iudicium postulat. Vale.

Francisci a caballis de numero & ordine partium
ac libroꝶ physicæ doctrinæ Aristotelis ad Ioanné
aurelium eius filium Liber finit.

Emendatio impressionis

A i in titulo Linea pría de numero & ordine A ii pría facie linea ix. q̄plurimos
Linea xxv. in uno quoq̧ linea xxxvi. temporis linea xliiii.ascribas linea xlix.documenta li
nea liii. partitione linea liiii.siue corpus Secunda facie Linea .l. materiam linea lvi. sententia
A iii. prima facie linea xxi. ellementa recte linea xliii. continenť linea xlviii. ma
teriali linea lviii. aníalia Secunda facie Linea prima manuducimur linea xix. eum li
nea xxiii. eas Aristoteles linea xxxi. determinauerimus linea liiii. .autem linea lvi. anne
ctendus A iiii. prima facie linea xxviiii. in particulari Secunda facie Linea lvi.demõstrá
dũ A v prima facie linea xii. aíalia & plante linea xxxvii. rei alicuius linea lvi. tria
natura Secũda facie Linea vii. presciuisse linea viii. solius sed linea xliii. Aristoteles li
nea lvi. causa linea lxi ΔΕΤΩΝ linea lxi. ΠΡΌΣ ΤΗΝ A vi prima facie Linea ii. dispu
tate linea ix. essétia linea xlii. ΤΩΝ ΖΩΩ̃Ν linea xliii. ΨΥΧΗ̃Σ linea xliii. Η ΚΟΙΝΗΣ li
nea xliiii. cõi motu linea xlv. dicere linea xlviii. comode Secunda facie Linea iiii. de
utrisq̧ linea viii. limites egrediés B i facie prima Linea secũda aíalis essétia Secũda
facie Linea xxxv. de sensu & sensibili linea xliiii. propinquus linea l. percipiente B ii.
prima facie Linea xvi. opõnes B iii. secũda facie Linea xxiiii prope B v. prima fa
cie Linea xviii. ut supius linea xli. trium simul Secũda facie Linea xlvi. quita pars B
vi. secũda facie Linea vi. tractationi linea xxxiiii. nihil fit linea lviii. duplici C i.
pría facie Linea xxxviii. aptius linea li.uenæ auté Secunda facie Linea x. Aristotelis Li
nea xxxiiii. traditi linea xli. nostrũ linea xlix. nostro linea lii. noster C ii. secũ
da facie Linea vi. Auicéna linea xxiiii. cæteris linea xxxiiii. cognitõis C iii. secũda
facie Linea xxx. modum C. iiii. prima facie Linea viii. imitantes linea x. Romam
linea xv.imutatá Secũda facie Linea xxxiiii. absonum liquido D ii. Secunda facie Linea
xii. propter quid causas inquirendo linea xx. de opationibus.